

Nové poznatky Pracovní skupiny SE – 3 v jižní části Moravského krasu v r. 2010 :

Obsah :

- 1. L. Slezák : Jeskyně Švédův stůl z pohledu geologa.**
- 2. J. Pokorný : Jeskyně Švédův stůl a její historie.** (Kompilace – soupis všech dostupných prací těch, kteří v této jeskyni prováděli svoje výzkumy).
- 3. M.P. Šenkyřík : Barunčina jeskyně.**
- 4. J. Pokorný : Nová fakta o historickém podzemí v útrobách Bílé hory na severním okraji Brna**
- 5. Informace o exkurzích v r. 2010 :**



Edice SE 3
Speleologická skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.

Tématický okruh 2 :

Povídání o nových poznatcích z Moravského krasu :

Název práce :

Jeskyně „Švédův stůl“ v jižní části Moravského krasu.

Koordinátor a autor tohoto článku : Mgr Ladislav Slezák

Spolupráce a redakce :

**Richard Cendelín
Josef Pokorný**

Copyright : Pavel Pokorný, Brno 2010
Možný kontakt : jos.pokorny@seznam.cz



Pohled na jeskyni Švédův stůl z Hádeckého žlebu (údolí potoka Říčky). Foto J. Pokorný, jaro 2008.

Ladislav Slezák :

Jeskyně „Švédův stůl“ v jižní části Moravského krasu.

Úvod :

Jeskyně Švédův stůl je velice zajímavou lokalitou, která vešla v povědomí hlavně svými archeologickými nálezy. Tato problematika však není předmětem pojednání této kapitoly, která se bude věnovat otázkám paleogeneze jeskyně v kontextu s vývojem širšího okolí. Pokusíme se tak odkrýt zlomek složité historie, kdy jeskyně vznikaly, postupně byly přemodelovávány až některé zanikly zcela. Bylo tomu tak od počátku mladších třetihor až po dnešek.

Tento proces v nesčetných variacích proběhl na celém vápencovém území Moravského krasu. Díky geologickému vývoji na konci třetihor a počátku čtvrtohor je v povětšině v konfiguraci dnešního terénu mnohdy obtížně čitelný. Lokalita Švédův stůl se tak docela vyhnula zájmu speleologů, kteří vzali za vděk navazující jeskyní Málčinou.

Paleogeneze :

Horní díl údolí Říčky představuje dnes zbytek starého okrajového údolí s koncovou uzávěrovou stěnou, pravděpodobně na dnešní linii Švédův stůl – Liščí díra. Říčka (– v té době patrně poměrně bohatý tok s přítokem od Březiny přes Ochoz k Hádku –) překonala kontakt spodnokarbonských břidlic, pískovců a drob, a zařízla se pytlovitě do vápenců.

Při uzávěrové stěně se vody vlomily do podzemí a vytvořily podzemní systémy, jejichž společnou erozní bází byla geologická hranice při jižním ukončení vápencového území, (pravděpodobně vývěrová delta u Mokré.

Celý podzemní systém byl postupně zanášen fluviálními materiály. Říčka postupně zlikvidovala údolní uzávěru, včetně části jeskynního systému. Zbyla jen torza, která byla následně podrobena další denudaci a destrukcím v období klimatických změn v pleistocénu.

Jednou ze zbytkových trosek staré uzávěrové stěny je paleoponorová jeskyně Švédův stůl. Aby nebyl ničivé činnosti vody konec, přisadil si i Ochozský potok, který při svém zahlubování využil i této jeskyně.

Jak již bylo zmíněno, starý, původní ponor Švédova stolu bychom museli hledat hluboko pod úpatím stráně po portálem jeskyně. Jak hluboko nevíme (– neznáme mocnost zaštěrkování údolí –), podle výše hladin dnešních podzemních vod by šlo jistě o desítky metrů. Abychom se něco dozvěděli o konfiguraci portálu, museli bychom odklidit kužel svahových sutí až pod úroveň údolní nivy dnešního údolí. Možná, že by k tomu mohla přispět i hloubková sondáž v předportáli, či vstupní části jeskyně samé.

Na tomto místě bychom mohli připomenout výsledky archeologických prací prováděných v jeskyni (viz kapitola, zpracovaná J. Pokorným v tomto díle), kde byl zjištěn skalní stupeň, od něhož k portálu nebylo dosaženo podloží. Ověřovací sonda by musela být hluboká 6 – 10 m.

Z veškerých výkopových prací, které byly v jeskyni prováděny, není patrné, že by byly zastiženy fluviální materiály. Zadní část jeskyně, prolomená stropem do terénního hřbetu je patrně výsledkem činnosti vod Ochozského potoka při zahlubování Ochozského žlíbku. Tento, oproti údolí Říčky, relativně mladší morfologický útvar při svém zahlubování dosáhl místa nejužšího předělu a vody přetékal do údolí Říčky, kde patrně končily stupněm vodopádu. Portál Švédova stolu byl v té době od dnešního předsunut nejméně o 10 m. Prouděním Ochozského potoka bylo skalní podloží ohlazováno a ztenčováno, až se následně propadlo. Vody pak vnikly komínem do jeskyně. Nad dnešním portálem tak zůstalo možné vyhlazené torzo původního řečiště jako jeho dávné dno.

V průběhu dalšího zahlubování údolí Říčky vznikla místní erozní báze pro Ochozský potok (naproti Kamennému žlíbku), jehož vody již do Švédova stolu nedosáhly. Způsobily však proříznutí části dnes neznámého systému jeskyně Paleoponoru a Zařícené (Barborky dle

M. Šenkyříka).

Zahlubovací proces Ochozského žlíbku přinesl denudaci rozvětralé Brněnské vyvěřeliny (oblast kolem kostela a hřbitova v Ochozi), bazálních pískovců a neogenní výplně (jíly a písky) Ochozské deprese. Tato skutečnost se podepsala na možnosti zachování teras, či jinak uložených zbytků zachovaných sedimentů. Jejich konzistence nedovolila vzniku štěrků. Ani ve Švédově stolu není tento typ sedimentů zastížen.

Tektonika :

V celém území se opakovaně vyskytují dva významné tektonické směry. Jde o směr SSV – JJZ (30°) a SZ – JV (120 – 140°). Z mapových podkladů známých lokalit je patrné, že uvedené směry jsou predispozičními vůdčími prvky. Naměřené linie poruch na lokalitě Švédův stůl byly konfrontovány s výsledkem virgulové detekce (viz plánek). Výsledky jsou v souladu s pracemi, které byly prováděny v okolních lokalitách (Málčina jeskyně, Liščí díra, Májová jeskyně a další).

Závěr :

Jako objekt praktického speleologického výzkumu by mohla jeskyně posloužit za předpokladu nasazení náročných technických prací. V celkovém kontextu se jeví jako cílená exploatace jižní větve Málčiny jeskyně či prolongace Paleoponoru, včetně průniku do jeskyně Zařícené.

Zmíněné lokality se jeví jako možné cesty do jednoho systému, který je trvale či periodicky inundován podzemními vodami dnešní Říčky, které již mírně spádují k vývěřům (V – 1, V – 2).

Problematikou speleologického výzkumu se v minulosti zabývala i naše výzkumná skupina (Jaroslav Dvořák, s ním autor této práce a přidružený kolektiv v roce 1952) v rámci prací v jeskyni Málčině. Ani na této lokalitě nebyly nikde zastíženy fluvialní sedimenty (písky a štěrky), jejichž výskyt by byl korelovatelný s teoretickým výskytem ve staré části ponoru Švédův stůl. Jemné, jílovito – hlinité sedimenty,

kteřé všude v Málčině jeskyni převládají, jsou patrně dokladem kalových splachů vodami Ochozského potoka.

Popis k následující tabulce schématických řezů :

Řez – 1 :

Znázorňuje situaci, kdy ještě fungovala uzávěrová stěna okrajového údolí Říčky. Švédův stůl plní funkci jednoho z ponorů. Ochozský žlíbek neexistuje.

Řez – 2 :

Akumulace fluvialních sedimentů v údolí Říčky se postupně zvyšuje. Uzávěrová stěna údolí je Říčkou překračována (poloslepé údolí). Funkce Švédova stolu jako ponoru je postupně omezována. Vzniká zárodek Ochozského žlíbku přetokem vod z Ochozské deprese.

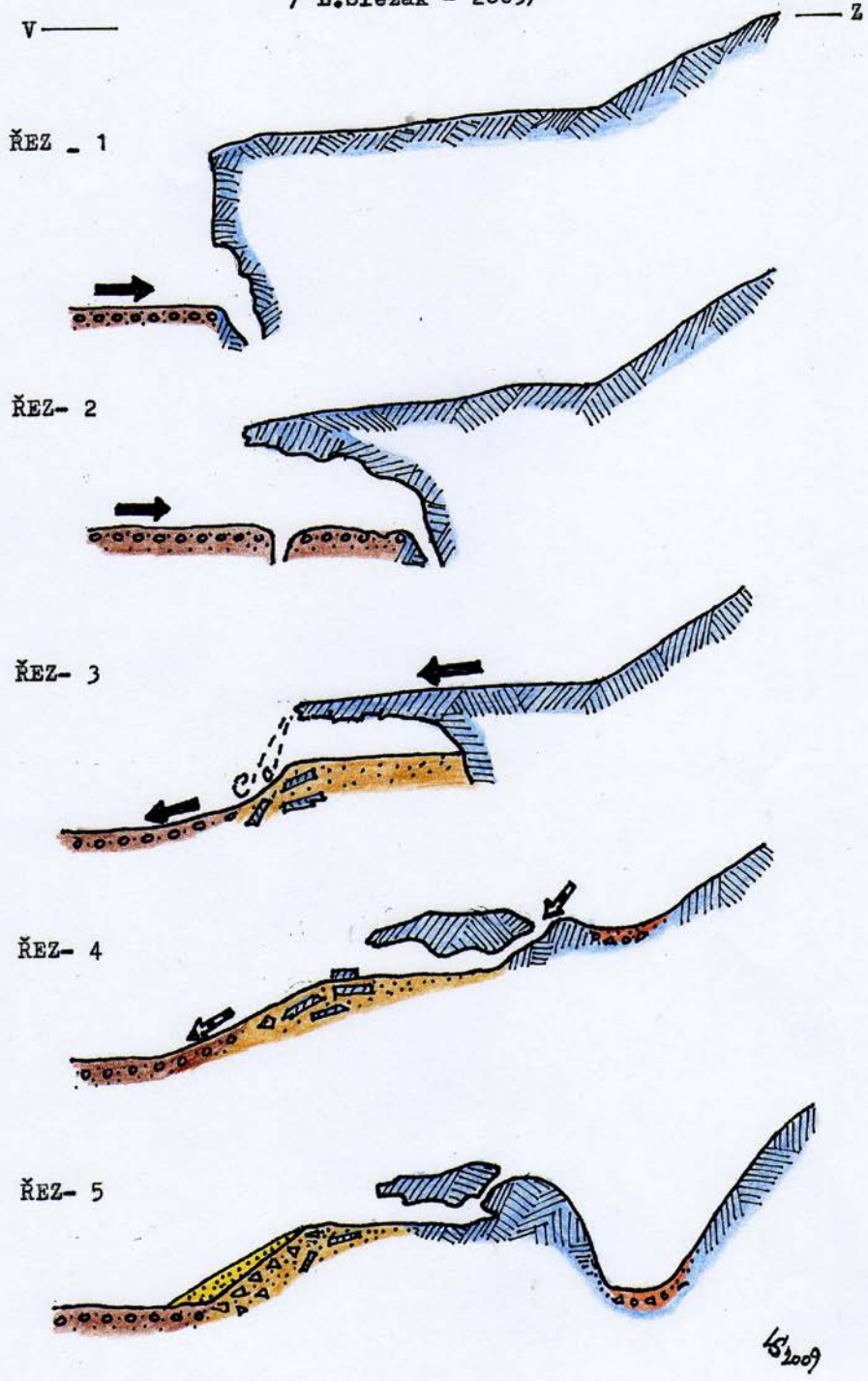
Řez – 3 :

Říčka překonala definitivně uzávěrový stupeň a zahloubila svoje koryto. Její vody již nedosahují Švédova stolu. Ochozský žlíbek postupně vytváří koryto, které modeluje výraznou šíjí mezi údolím Říčky a Ochozským žlíbkem. V nejužším místě, tj. nad Švédovým stolem dělí hřbítek (tvořený skálou) přetéká a spadá stupněm do údolí Říčky.

Řez – 4 :

Ochozský žlíbek se dále zahlubuje a do Švédova stolu proniká ponorem. Tuto funkci plní jen periodicky, za zvýšených vodních stavů a patrně krátkodobě. Do jeskyně přináší materiály splachového charakteru (hlíny, sutě). Vody Ochozského potoka se rozptylují i do sousedního systému Málčiny jeskyně. Jako soustředěný tok jeskyní Švédův stůl do údolí Říčky patrně neprotékají. Zeslabený skalní strop nad jeskyní se postupně bortí a portál ustupuje.

VÝVOJOVÉ SCHÉMA JESKYNĚ ŠVĚDŮV STŮL V J.ČÁSTI MOR.KRASU.
/ L.Slezák - 2009/



Řez – 5 :

Nejmladší denudační fáze jeskyně. Ochozský žlíbek dosáhl spádové křivky k místní erozní bázi (Říčka pod Pekárnou) a vody Ochozského potoka již povrchově Švédův stůl neovlivňují.

Pleistocénní klimatické podmínky dále působí na destrukci stropu jeskyně a přispívají k akumulaci splavenin z okolního terénu – (sprašové hlíny, sutě, organický materiál). Jeskyně je trvale suchá a slouží jako místo přechodného pobytu člověka a zvířeny té doby. Na svahu před portálem jeskyně se tvoří kužel osypů, které jsou novodobě překryty odvalem z archeologických výzkumů.





Edice SE – 3 – 2010
Česká speleologická společnost
Základní organizace 6 – 12, Speleologický klub Brno

Tématický okruh č. 2 :

**Povídání o některých nových poznatcích
z Moravského krasu.**

Název práce :

Trochu historie o jeskyni „Švédův stůl“, z doby relativně nedávné.

(Tato práce je v podstatě kompilací, je to snaha o soupis všech podstatných informací, které byly různými autory a badateli kdy o jeskyni Švédův stůl napsány !).

Koordinátor : Ladislav Slezák
Redakce a spolupráce : Richard Cendelín
Josef Pokorný, autor níže uvedené práce.

Motto : Howard Blum :

.....jednu z nejdůležitějších rolí ve zpravodajské práci sehrávají – mezi muži, kteří jsou odesíláni do pole – archiváři. Lidé kteří cílevědomě hledají cestičku haldou dokladů a dokumentů, aby pak objevili nenápadný, ale závažný fakt. Možná chybějící, kterého si nikdo předtím neviděl, nebo byl opomenut, či byl – jen tak – bláznivě odhozen !

Josef Pokorný :
Trochu historie o jeskyni Švédův stůl, z doby relativně nedávné.

1.) Pár slov úvodem.

Protože jsem se chtěl s historií výzkumů v jeskyni Švédův stůl seznámit, musel jsem prostudovat vše, co bylo o těchto výzkumech napsáno, a jak byly popsány výsledky těchto prací.

Přitom jsem došel k názoru, že popis a výsledky těchto výzkumů nebyly takto nikdy uceleně zpracovány, začal jsem si tedy dělat výpisy a zpracovávat je pro potřebu vlastního poznání. Při této práci jsem měl občas pocit, že mezi vztahy jednotlivých výsledků mi chybí logika. I začal jsem se vyptávat, především Ladi Slezáka.

Ten mi nejprve odmítal odpovídat. Pak se ledy hnuly a on mi napsal svůj názor geologa. To je ta předchozí práce. Já jsem více méně laik, který když už zestárnul a nemůže dělat náročné prostupy, tak se snaží alespoň seznamovat se s jeskyněmi prostřednictvím toho, čemu se říká odborná literatura. Lépe řečeno, tuto činnost dělám od té doby, kdy jsem se s jeskyněmi seznámil a pocítil potřebu vědět, proč tomu či onomu v jeskyních tak je.

A tak vám, milí moji čtenáři níže předkládám svůj elaborát, ve kterém seřazuji poznatky tak jak odborníci vyrůstali, a tak jak šly výzkumy chronologicky za sebou. Mimo jiné je ale zapotřebí si uvědomovat, že hranice lidského poznání se neustále posouvají a mladší generace mohou stavět na poznatcích svých předchůdců. Proto je podle mého zapotřebí například tolerovat některé závěry Křížovy, protože on ve své době byl průkopník, tudíž nemohl znát to,

co ví věda dnes !A tak to v přeneseném smyslu pokračuje dál, v dalších generacích. Taková je ta dáma VĚDA. Vždyť již atomový fyzik Niels Bohr před léty řekl : „Vědec se musí umět bít za svoji pravdu. Ale musí se také umět své pravdy vzdát, pokud pozná, že za jeho pravdou stojí jiná, ještě větší pravda !“

Možná Vám bude připadat mnou nashromážděný materiál zbytečně rozsáhlý. Je to kompilace, která nechce nahradit práci vědců, jen na ni a na její rozsah upozornit. Já Vám nevím, ale já jsem považoval všechny ty informace za tak důležité, že Vám je chci předat. Vždyť tou jeskyní kráčela nejen geologická historie země, ale i historie lidstva, ale také historie lidského poznávání !!! Čtěte jej a rozjímajte !A taky zvažujte, jestli jsou závěry vědců vždycky logické !

Autor – J. Pokorný – SE – 3.

*

1.) Nejprve povídání o tom, jak jeskyně ke svému názvu přišla :

Jak se zachovalo v ústním podání starých Ochozanů a v dřívější literatuře o této lokalitě, před portálem této jeskyně ležel balvan s ohlazenou horní plochou, prý asi dva krát dva sáhy velký. (Jeden vídeňský sáh = 1,896 48 metru). Můžeme tedy směle říct, že byl velký přibližně 2 x 2 metry. Byla to zcela určitě část zříceného stropu jeskyně. A patrně i zbytek dávného koryta Ochozského potoka, přetékaajícího do Hádeckého žlebu (údolí Říčky). Dnes se tam ten balvan už nenachází. Proč, to si povíme postupně, jak budeme procházet historií této jeskyně.

V dávných rušných dobách třicetileté války zde tábořila nějaká menší jednotka švédských vojáků. Tehdy neexistovalo žádné zásobování vojsk. Menší jednotky v přestávkách mezi boji vyjížděli do okolí a násilím se snažili získat nějaké potraviny, které se před nimi obyvatelé vesnic snažili uschovat, protože jich sami měli nedostatek.

Po postupném zařícení jeskyně zde vznikla nevelká soutěska, prostor chráněný se tří stran, ve které se mohli vojáci dobře ukrýt. Předpokládám, že v té době nebylo údolí ještě zalesněné, takže jedna hlídka na hřebeni Svatých schodů (předěl mezi Hádeckým a Ochozským žlebem) mohla spolehlivě zajistit bezpečnost odpočívající jednotky. Zatím co Hádeckým žlebem protéká ponorná Říčka, Ochozský

žleb protéká Ochozský potok. Takže ani o vodu pro sebe a pro koně neměli Švédové nouzi. Nedaleko ležely vesnice Ochoz a Obce, také Hostěnice, a v samotném údolí bylo několik mlýnů. Švédští vojáci snad něco ulovili, něco zrekvirovali (sebrali) v okolních vesnicích a samotách a takto získanou potravu prý (jak se tradovalo v pamětech prostého lidu) pojídali rozesazeni kolem toho balvanu. Jak dlouho zde byli, o tom se pověst nezachovala. Ale v paměti lidu zůstal název této nevelké jeskyně : Švédův stůl.

Před časem jsem se dozvěděl od pana Miroslava Hromka z Ochoze, že mu jeho otec vyprávěl, že ještě za jeho mládí se nacházela ve skalní puklině na Svatých schodech v blízkosti Švédova stolu vklíněná podkova, o které se vykládalo, že je to podkova koně švédského důstojníka z oněch dob. Pak prý podkova zmizela. Asi ji někdo z pukliny vypáčil a odnesl. Bůhví proč.

Tolik k pověsti o tom, jak jeskyně získala svůj název. Dnes už ti, kteří o tom věděli z vyprávění svých rodičů a prarodičů vymírají a nevím, zda ještě dnešní mladí Ochozané něco vědí o pamětihodnostech svého okolí.

2.) Jak se tato jeskyně objevila v literatuře a co bylo dál :

V roce 1883, ve druhém ročníku časopisu „**Mittheilungen der Section für Höhlenkunde des Österreichische Touristen Club**, (*Sdělení /Zprávy/ sekce pro jeskynní výzkum rakouského turistického klubu*) v prvním čísle ze dne 1.3.1883 na stranách 7 – 14 vychází článek, jehož autorem je studující veteriny, jeskyňář **Florian Koudelka**.

Článek nazval : **Der Schweden sitz – ein Beitrag zur Höhlenkunde Mährens.** (*Švédův stůl / – v doslovném překladu Švédské sídlo – / přínos k výzkumu jeskyní na Moravě*). Švédův stůl se v němčině řekne : Der Schweden Tisch).

V tomto článku Koudelka popisuje celou řadu jeskyní Hádeckého žlebu. (Hádecký žleb je v podstatě údolí Říčky mezi kopcem Hádkem, pod kterým Říčka vstupuje na krasové území a protéká toto území tak, že má kras na obou březích. Hádecký žleb končí u Vývěřů podzemního toku Říčky, kde levobřežní kras ustupuje k Mokré a dále kras zůs-

tává jen v pravém břehu Říčky. Koudelka tuto část toku Říčky mezi Hádkem a Vývěry nazývá ve své knize „**Ze zapomenutého kraje Moravy**“ z roku 1889 „**Hádeckou Říčkou**“ a tento název této části toku Říčky se v literatuře mnohdy objevuje a je používán ještě dnes.

Ale vraťme se k tomu, co píše v té době Koudelka o Švédově stole. V tomto článku se o ohlazeném, plochem balvanu, velkém 2 x 2 sáhy, který ležel ve skalní soutěsce před jeskyní ještě Koudelka nezmiňuje. Popisuje ho až ve své knize „**Ze zapomenutého kraje Moravy**“. Německý popis jeskyně v článku „**Der Schweden sitz**“ je jinak shodný s českým popisem v citované Koudelkově knize.

Koudelka popisuje Švédův stůl jako jeskyňku, ležící ve strmém svahu asi 14 m nade dnem údolí s plochým stropem, mající podobu čtyřbokého pokoje, s dvěma bočními komůrkami ústícími do komínů. Samotná jeskyně byla dle Koudelky zaplněna suchou, prašnou zeminou, pokrytou balvany, kůstkami drobných živočichů a netopýřími exkrementy. Výplň klesala od zadní stěny jeskyně ke vchodu.



Na fotografii Přemysla Ryšavého z roku 1948 (Foto – Archiv Speleologického klubu v Brně) vidíme „Pohled do portálu Liščí díry“. Tak nějak mohl Koudelka vidět ve své době Švédův stůl, ležící naproti přes údolí.

3.) V jeskyni Švédův stůl začíná výzkum Martin Kříž.

V roce 1886 přichází do této jeskyně krasový badatel **Martin Kříž**. Svoje zkušenosti získané při vykopávkách ve Švédově stole popsal ve svém díle „**Die Höhlen in den Mährischen Devonkalken und ihre Vorzeit**“, (*Jeskyně v moravských devonských vápencích a jejich pravěk*) které vyšlo v ročence „**Jahrbuch der. k.k. geologische Reichsanstalt**“ (*Ročenka c.k. geologického Říšského ústavu*), ročník 42 z roku 1892, str. 440 – 570. Již v předchozím roce, v této publikaci roč. 41 publikoval Kříž poznatky ze svých vykopávek ve Sloupských jeskyních a v jeskyni Kůlně. V roč. 42 pak zpracoval svoje poznatky z Výpustku, z Býčí skály a z jižní části Moravského krasu především z jeskyně Kostelík (dnes Pekárna), Kůlničky a ze Švédova stolu.

Popis Švédova stolu začíná Martin Kříž popisem balvanu 4x4m s vyhlazeným, jako by vymytým (!) povrchem. Příčinu hladkého povrchu balvanu odhaduje Kříž jako působení ledovce v době ledové.



Na snímku výše je zachycen pohled do Hádeckého žlebu z hřebene nad jeskyní. To co vidíte uprostřed je skála nad stropem jeskyně. Pod mechem je skála ohlazená do hladka. Proč ? Proudila zde voda, jak předpokládá Slezák ?

Nejdříve uvádí Kříž původní rozměry jeskyně. Vchod původně 3m široký, 1m vysoký, prostor jeskyně uvnitř 5 x 5m. Po vytěžení náplav uvádí Kříž šířku jeskyně na 6m, délku 5,80 m. Vpravo i vlevo jsou dle Kříže „zálivové výklenky“, levý je 8 m dlouhý a 2 m široký, pravý 5m dlouhý a 2 m široký. Oba končí komíny.

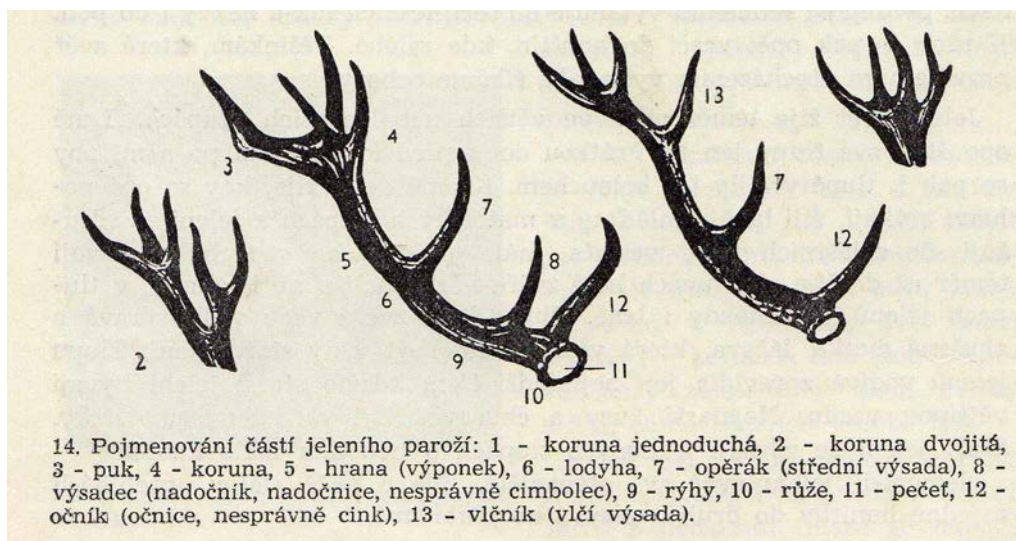
Kříž uvádí, že náplava sahala až 50cm pod strop. Z jeskyně byla Křížovými lidmi vykopána náplava v síle více jak 2 m, z výklenků v síle 1,8m až 2 m.

Horní vrstvu náplav činila černá, humózní hlína, v síle cca 40 cm. Nahoře na ní ležely nepravidelně rozloženy ostrohranné úlomky vápencového šterku. Humozní vrstva byla prorostlá kořeny rostlin a ještě promíšená s ostrohrannými úlomky vápence. Tuto vrstvu označuje Kříž za postdiluviální.

Pod touto vrstvou se nacházela náplava, skládající se z jasně žluté hlíny, promíšená s vápencovou drtí, většími vápencovými ostrohrannými úlomky a ojediněle i s vápencovými balvany. Tato náplava byla silná 1,60 m.

Ze dna jeskyně, v blízkosti levého výklenku naproti vchodu byla ještě vykopána sonda hluboká 1,6 m. Podle Kříže byla sonda již kopána v hlušině, složené z vápencového šterku, který tvoří vrstvy, rozšiřující se přes **skrytý vodní jícen** !

Podle Kříže byla vrstva žluté hlíny o mocnosti 1,6 m, ležící nad sondou klenotnicí kostních zbytků z diluviálních zvířat. Ve spodní části této vrstvy (jako sílu spodní části vrstvy uvádí Kříž 1,20 m), našel 350 kusů kostí nosorožce a další kosti velkých býložravých i masožravých zvířat. Velice se podivuje nálezům 94 kusů částí paroží velkých jelenů. Co jej především udivuje, že jsou to **RŮŽE** ze shozených parohů !!! Nic jiného než růže !!!



Růže = pozice 10. (obrázek převzat z publikace „Myslivost“, kolektiv autorů, SZN Praha – 1966)

Co jej dále udivuje jsou stopy či rýhy, způsobené okusem velkých kostí. Na jednotlivých kusech prý je to zvláště pozoruhodné. Poznatky ze Švédova stolu srovnává s poznatky z jeskyně Kůlny a i když je vrstva kostí ve Švédově stole nesrovnatelně menší, považuje Kříž vrstvy v obou jeskyních za shodné !

Ve zbývající náplavě o síle 40 cm nachází Kříž kostní zbytky pižmoňů, ledních lišek, sněžných zajíců, lumíků obojkových a sněžných kurů. Považuje tedy spodní část vrstvy (síla 1,20 m) za preglaciální, horní část vrstvy (síla 0,40 m) za glaciální. Jinak poznamenává, že stepní fauna se vyskytovala jen zřídka a jen v horních diluviálních vrstvách.

V roce 1902 vydává Kříž společně s Koudelkou dvoudílnou publikaci, nazvanou „**Průvodce do moravských jeskyň**“ Ve druhém díle na str. 117 až 119 uvádí autoři popis jeskyně Švédův stůl. V podstatě zde uvádí již výše uvedené informace. Mimo to zde Kříž píše : Poněvadž náplava, jak uvedeno, tvořila uprostřed jeskyně prohlubinku, musí být na dně jeskyně při V. 317 m vodní nádržka anebo chodba vodu odvádějící. Jeskyně byla utvořena vodami, přicházejícími z povrchu komíny; vody potoční tekoucí při V340 tvořily zde záliv a jest možno, že vycházely nějakou trhlinou v Ochozském žlábku ven; nasvědčují tomu rozličné trhliny ve svahu, jdoucím k této jeskyni. V jeskyňce této našel jsem velmi mnoho a to překrásných zbytků

zvířecích. Člověk v jeskyni této se nikdy nezdržoval. To napsal M. Kříž v publikaci, která vyšla v r. 1902.

Vypisuji to záměrně v časové posloupnosti, aby čtenář mohl sledovat historii výzkumů v jeskyni tak jak probíhaly, posloupně za sebou, a jak se rozšiřovalo poznání vědců.

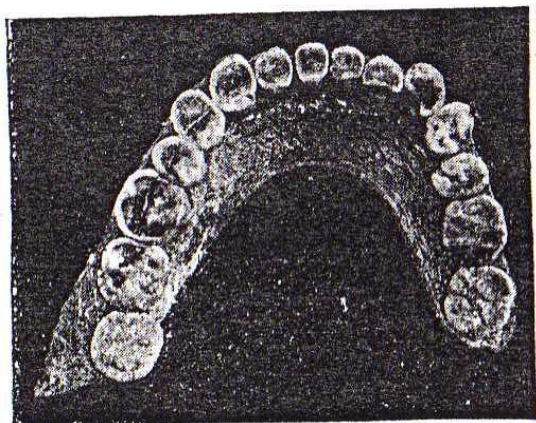
A čas plynul jako voda v Říče. O jeskyně v nedalekém okolí Brna se začala zajímat řada lidí a různí „knochengräber“ (vykopávači kostí), jak je později nazval Martin Kříž navštěvovali jeskyni Švédův stůl, vrtali se zde v náplavě a sem tam si odnesli nějakou kost.



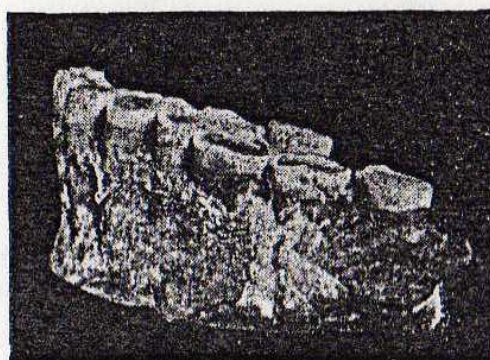
Výše umístěný snímek současného stavu jeskyně jsem použil, aby čtenář pochopil, o čem píše. To vpravo i vlevo jsou stěny profilu D Klímovy půdorysné mapy ze „Studie č. 13“, kterou najdete níže,

v dalším textu. To uprostřed je puklinová chodbička, kterou Kříž nazývá Tunelovitá chodba. V r. 1886 ukončil Dr. Kříž vykopávky v místě, které ve své mapce označuje jako okno. (viz Křížův pláněk jeskyně, umístěný níže).

Tito vykopávači kostí kopali zřejmě tam, kde to šlo, tedy v puklinové chodbičce, vedoucí jižním směrem – k Ochozskému žlíbku. Někdy v roce 1904 sem začal chodit vykopávat kosti profesor František Černý. Ten sebou bral jako pomocníka studenta Karla Kubáskaa z Bílovic. A když tam Černý přestal chodit, tak ve výkopech pokračoval Karel Kubásek, který zde někdy začátkem roku 1905 vykopal mandibulu (dolní čelist) neandrtálce. To byla bomba ! V březnu r. 1905, v časopise „Verhandlungen“ podává profesor Anton Rzehak zprávu o nálezů pozůstatků Homo primigenius Wilseri.



Obr. 73. — Čelist Ochozská ze spodu (polovice skut. vel.)



Obr. 74. — Čelist Ochozská se strany (polovice skut. vel.)

Tyto obrázky byly převzaty z knihy Karla Absolona „Průvodce Moravským krasem“, která vyšla v Brně v r. 1912. Spodní část této čelisti (viz Absolon – obr. 74) byla jakoby obroušena. Vědci si tehdy mysleli, že jde o rituální úpravu. (Ještě se k tomu dostaneme).

V dopise adresovaném Martinu Křížovi, datovaném 15.2.1907 píše prof. Černý :

„Já jsem nejprve prováděl vykopávky za oknem, ve směru hlavní chodby, přibližně 1,50 m daleko. Potom jsem kopal vlevo do náplav a otevřel jsem přibližně 0,50 m vysoký a stejně tak široký prostor. Práce zde byla obtížná a nebezpečná. Ze stropu vypadávaly kamínky. Naplaveniny byly tak uvolněné, že jsem se neodvažoval plazit se až zcela dovnitř. Kopal jsem jen tak daleko, jak moje paže a můj nástroj dosáhly, a to vpravo a vlevo, až ke skále.

Odevšad v tomto prostoru byly jen kosti hyen, koní, nosorožců, zubrů, velkých jelenů a sobů. Samostatné vrstvy zvířecích zbytků zde nebyly. Byla zde jen vrstva s kostmi koní, hyen, nosorožců, mamutů, jeskynních medvědů, jelenů wapiti a sobů.

V tomto prostoru se nyní Kubásek plazil dovnitř a potom tam vzadu průkop prodlužoval, ale kterým směrem a jak daleko, to nemohu opravdu sdělit, a tam našel lidskou čelist.

Tolik dopis p. profesora Františka Černého.

Já nevím jak vy, ale já tomu rozumím tak, že prof. Černý chce říci, že vrstvy kostí jednoho druhu nebyly nijak odděleny do vrstev, ale kosti všech uvedených druhů byly promíchány v jedné vrstvě. A co na to student Kubásek ? Ten také napsal Dr Křížovi dopis. V dopise z října 1907 Kubásek píše :

Švédův stůl je ve své zadní části nahoru otevřenou puklinou. Současné, ode mne vykopané náplavy vyplňovaly onen prostor. Strop v místě mého kopání nesestává z vápencové skály, ale je vyplněn jasně žlutou hlínou, která je prorostlá zvláště stromovými kořeny a dosahuje až na povrch. Síla této hlinité vrstvy dosahuje přibližně 3 m.

Lidská spodní čelist pochází z této jámy. Také kosti ledové lišky, sviště Bobac a lumíka jsem našel na řečeném místě. Zbytky pižmoně nejsou v mé sbírce zastoupeny.

Tolik ve svém dopise Karel Kubásek.

Měl tedy Dr. Kříž od obou aktérů informace, které mu připadaly rozporné, protože :

- 1.) Profesor Černý tvrdí : „Vlevo od hlavní chodby jsem vykopal 0,5 m vysoký a 0,5 m široký prostor.“ (To je ta jáma, o které mluví Kubásek). Zatím co Kubásek říká, že náplava právě zde od něj prokopána byla a tato jáma byla vykopána od něj.

2.) Profesor Černý uvádí jen nález velkých pozůstatků býložravců a masožravců, které zde našel, zatím co Kubásek uvádí ještě glaciální zástupce. (Podle mého určení pochází tyto vyzvednuté pozůstatky sviště ne od *Arctomys bobac*, zvláště od *Arctomys marmota* zde – říká Dr. Kříž).

Dr. Kříž se zamýšlí, která z těchto informací je správná a tak se nakonec rozhoduje : „Chcete snad, abych s tím souhlasil ? Ale s čím ? Úmyslně se nechci zaručit za žádnou ze zde uvedených informací. A tak, nedbaje svého stáří, chci ještě svoji starou známou, jeskyni Švédův stůl spatřit, a bude-li to možné, přispět k odstranění výše uvedených rozporů ve výpovědích a přinést seriózní vysvětlení.

Dr. Kříž nakonec na místě zjistil, že pravdu mají oba. Jak prof. Černý, tak i Kubásek. Kříž poté napsal : Profesor Černý vyvážel preglaciální vrstvy ven z jeskyně, ale všiml si jen toho, co bylo na první pohled zřejmé. Kubásek v jeho nepřítomnosti tento prostor prodloužil a našel zde lidskou čelist. Byl to tedy Kubásek, který vykopal tu část vrstvy (*vrstvu „n“ Křížova nákresu „Fig. II“ – pozn.J.P.- viz níže*) a poté v této preglaciální vrstvě občas našel kosti.

Jak to tam vypadá dnes, na to se můžeme podívat na dalším snímku : Konec jeskyně je prolomen do Ochozského žlebu.



Po rozhodnutí jeskyni znovu prozkoumat si Kříž vyžádal od Velkoknížecího Lichtenštejnského ředitelství lesů v Pozořicích povolení k provádění vykopávek a výzkumů v této jeskyni. Když je dostal, začal v srpnu 1908 s výzkumem.

Svůj druhý výzkum Švédova stolu popsal Dr. Kříž podrobně v r. 1909 v 10. čísle LVIII (58.) ročníku „Verhandlungen der k.k. geologische Reichsanstalt“ na str. 217 až 233.

(Poznámka J.P. – Ted' bych si jen dovolil poznamenat : Ochozský katastr, ve kterém se jeskyně Švédův stůl nachází patřil několik staletí zábrdovickým Premonstrátům. Po zrušení tohoto majetku císařem Josefem II v roce 1783 spravovala tento majetek „Správa náboženských majetků“. V prosinci roku 1830 tento majetek, zahrnující Zábrdovice, Židenice, Křtiny, Březinu, Bukovinu, Bukovinku a Ochoz koupil v dražbě hrabě František Xaver Dietrichstein – Proskau, sezením na Boskovicích, a to za 222 000 zlatých jako věno pro jednu ze svých dcer, Terezii, kterou provdal za hraběte Mensdorf-Pouillyho. Když jeho dcery Antonie a Marie zemřely, zdělila všechny majetek Terezie Mensdorf-Pouilly. Terezie v roce 1856 umírá a její manžel Mensdorf-Pouilly prodává v roce 1864 Křtinské panství za 500 000 zlatých hraběti z Bubna. Hrabě z Bubna prodává v r. 1882 za 460 000 zlatých panství továrníku Tauberovi z Brna a ten je v r. 1894 prodal Liechtensteinům, jejichž Pozořické panství s Křtinským panstvím sousedilo . Liechtensteinům panství patřilo do r. 1918, kdy bylo vyvlastněno novým Československým státem. Proto musel v r.1908 Kříž žádat o povolení k výzkumu Liechtensteiny).

Abychom pochopili, o čem Dr. Martin Kříž píše, musíme se vrátit k jeho práci, otištěné, jak jsem již výše uvedl, v roce **1909 v 10. čísle 58. ročníku časopisu „Verhandlung der k.k. geologische Reichsanstalt“**. Toto pojednání nazval Kříž : **„Der Schweden Tisch Grotte bei Ochos in Mähren und Rzehaks Bericht über Homo primigenius Wilseri“**.

(Jeskyně Švédův stůl u Ochoze na Moravě a Rzehakova zpráva o Homo primigenius Wilseri).

Když Kříž přišel do uvedené jeskyně, musel z ní nejprve vyklidit překopané hromad náplav. Jak uvádí Dr. Rudolf Prix, **překážel mu v úklidu balvan, který dal jeskyni jméno, tak jej nechal rozstřelit.** To je důvod, proč tam ten balvan dnes už není ! Dle Prixe našel Kříž pod rozstřeleným balvanem zbytky recentního (současného) člověka. Kubásek měl totiž pod balvanem schovánu lopatku, kýbl a starý kabát.

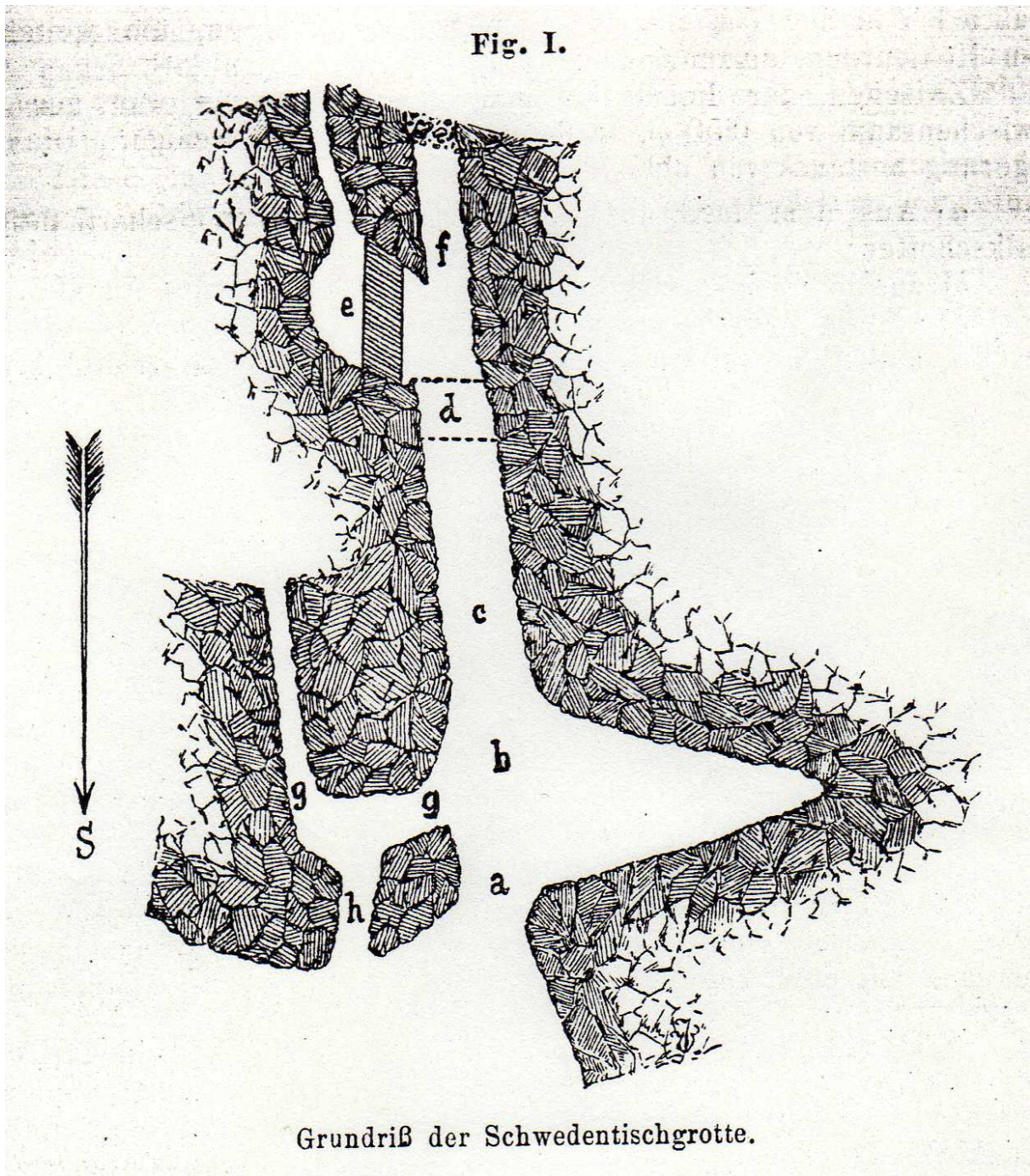
Po vyklizení prostoru uvnitř jeskyně Dr. Kříž nejprve ohledal průkop Černého a Kubáska. Průkop označuje jako „Malou síňku“ (v originále „Kleine Halle“). Píše, že nechal tu za oknem puklinovitě pokračující jeskynní chodbu otevřít až na povrch.

A tady je jeho popis postupu prací nejasný. Otevřel tu chodbu sondou z Ochozského žlebu, nebo nechal dělníky prohrabat se náplavami ? To už dnes asi ne zjistíme.

Čtème tedy dál, co napsal : Teprve potom jsme se odvážili prohledat Malou síňku. Jevilo se mi, že pokračování, podobné otvoru do pekařské pece je zaplněno hlinitými náplavami až na povrch. Za této situace bylo provádění výzkumů v této části jeskyně nebezpečné, proto jsem postupoval uvedeným způsobem.

Na počátku vykopávek v Malé síňce (I./ e) byla situace následující : Nízká, 0,5 m vysoká a 1,5 m dlouhá, pekařské peci podobná dutina (II./n) zaplněná žlutou hlinitou náplavou mi dovolila jen se na břichu dále plazit, abych se zde orientoval. Především bylo nutno zjistit, jak vysoká je hlinitá náplava směrem nahoru, jak bude bohatá na nálezy, a jestli tato část stropu nehrozí zřícením. Bylo proto nutné tento díl náplav (II./m) se vší opatrností nejprve odstranit a poté prohledat. A teprve pak jsme se na to mohli podívat. Poté co jsme vykopali skalní strop v síle 0,4m, viděli jsme přes Malou síňku ploše se klenoucí a rozšiřující se skalní strop. Zde už tedy nebylo další nebezpečí, které by ohrozilo další vykopávky.

Fig. I.



Grundriß der Schwedentischgrotte.

Doplňuji mapku, označenou jako „Fig. I“ Křížovým popisem :

a = vstupní portál jeskyně

b = síň či předsíň, táhnoucí se směrem západním do vzdálenosti 10 m daleko, kde přechází v ucpaný komín. Směrem východním se otevírá malá vedlejší jeskyňka, 5 m dlouhá, 2 m široká a 1 m vysoká, která nabývá rourovitého tvaru a táhne se ve směru chodby, (tj. k jihu – pozn. J.P.) Přechází do dvou komínů, označených písmenem g;

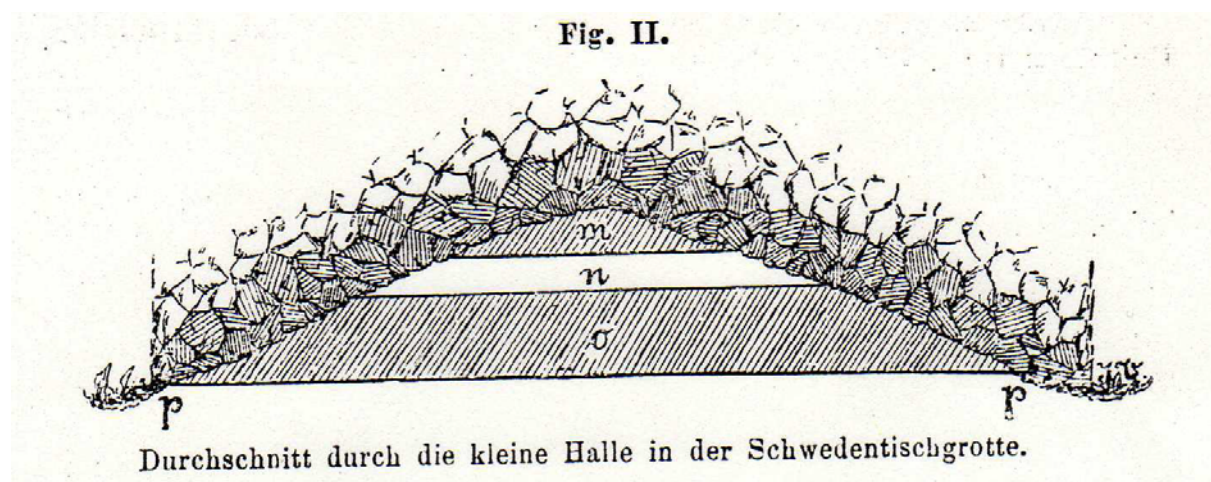
c = tunelovitá chodba, 2 – 3 m široká, 1,5 m vysoká vedoucí směrem jižním, do vzdálenosti 6 m.

d = okno – zde je 2m vysoký a 1 ½ m široký komín, který Kříž nechal v letech 1886 – 1887 vyklidit.

e = Malá síňka. Prostor, kde kopal prof. Černý a kde Kubásek posléze našel tak zvanou „Ochozskou mandibulu“.

f = 2 m dlouhá chodba na povrch

Vysvětlivka : Fig. I = Figura I = Posice I



Na nákresu označeném Fig. II je průřez Malou síňkou, místem, kde Kubásek našel mandibulu. Vrstva „o“ je vrstvou, kde kopal prof. Černý, vrstva „n“ je vrstva kde kopal Kubásek a kde našel onu čelist, vrstva m je potom vrstvou, kterou rozebral Dr. Kříž.

Pro srovnání : Na obrázku níže je otištěna **mapka z roku 1951, jejímž autorem je J. Klíma**, a která byla otištěna v publikaci Antroposu jako Studie č. 13. (Přesnější informace o publikaci viz níže).

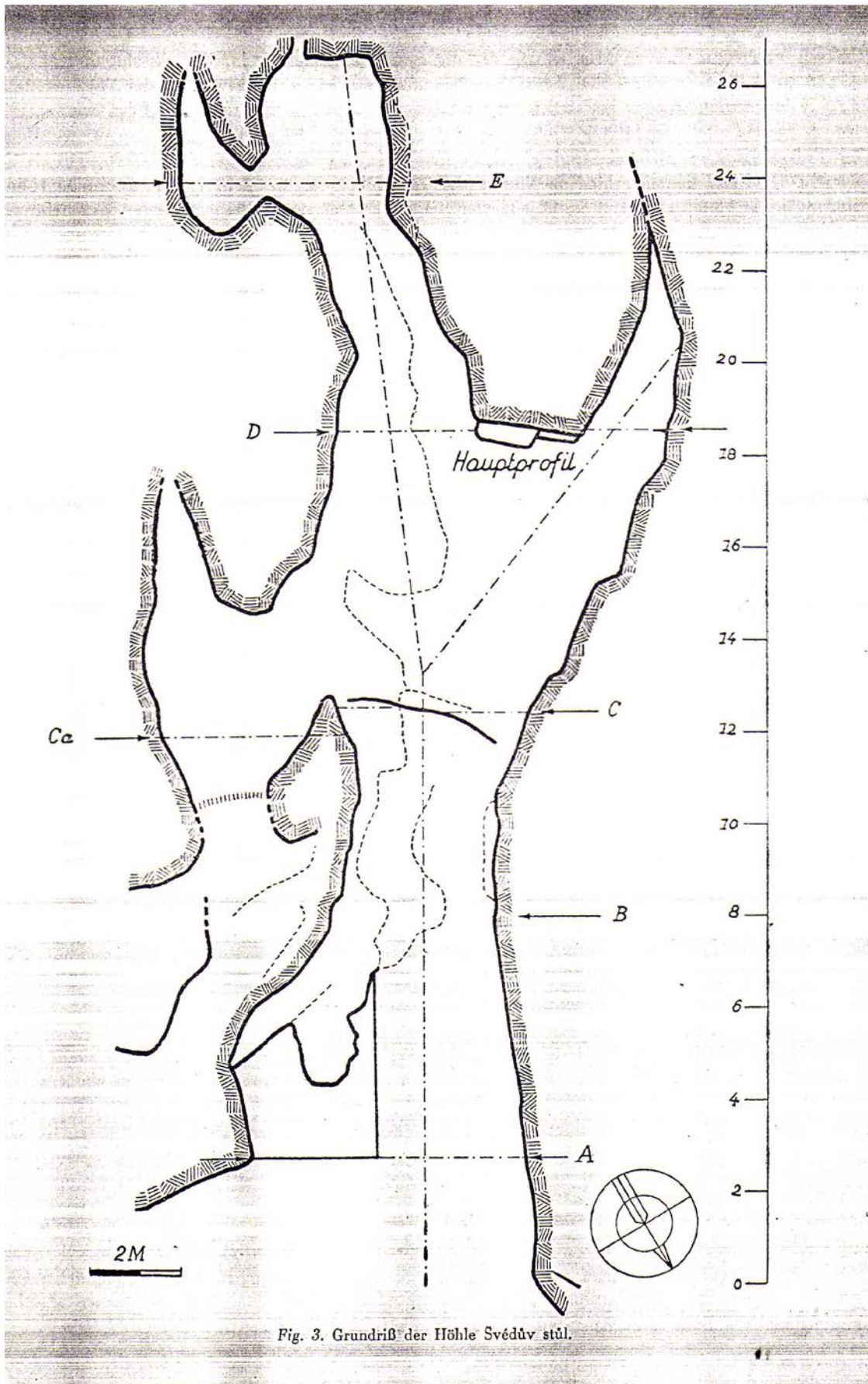
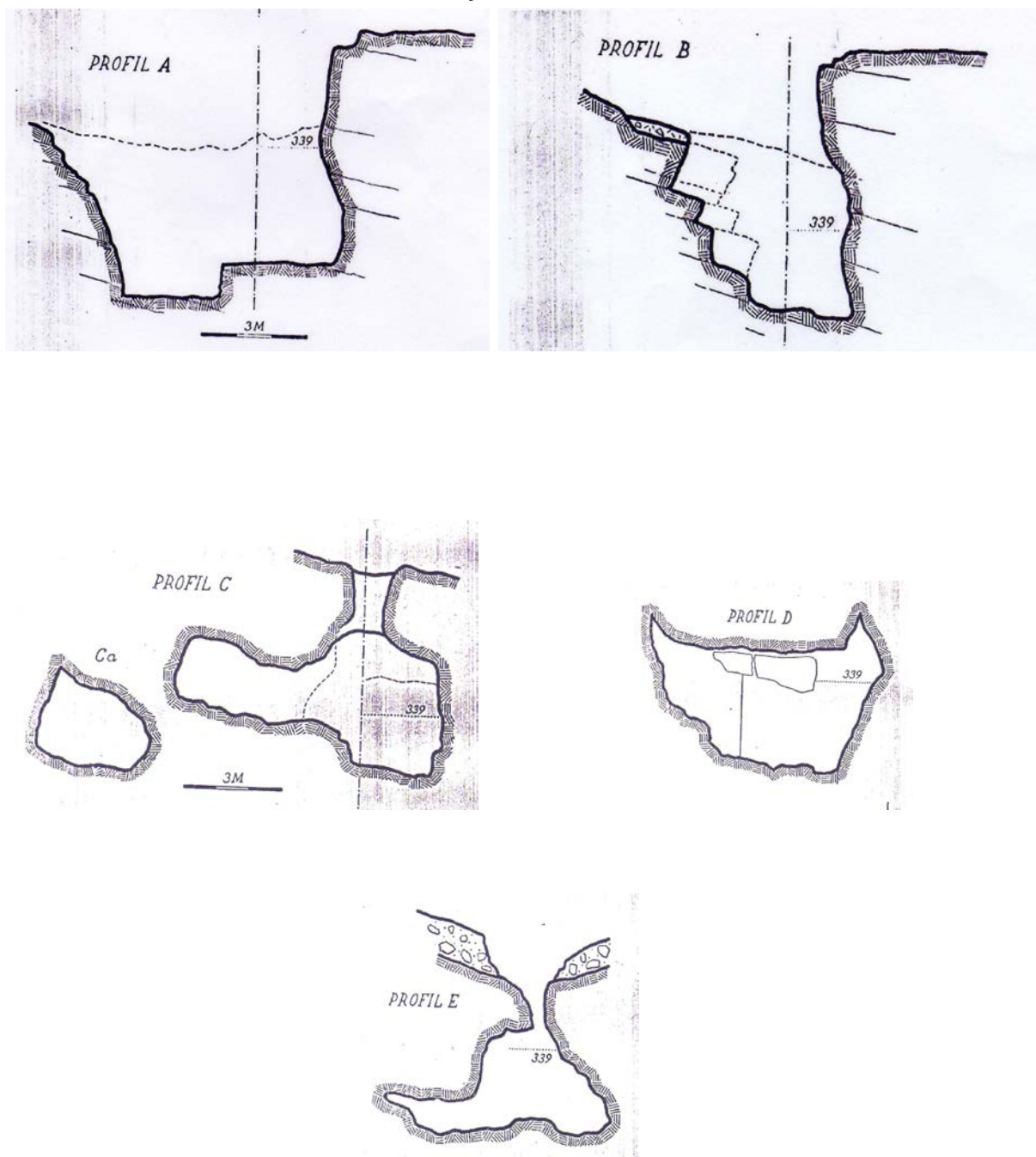
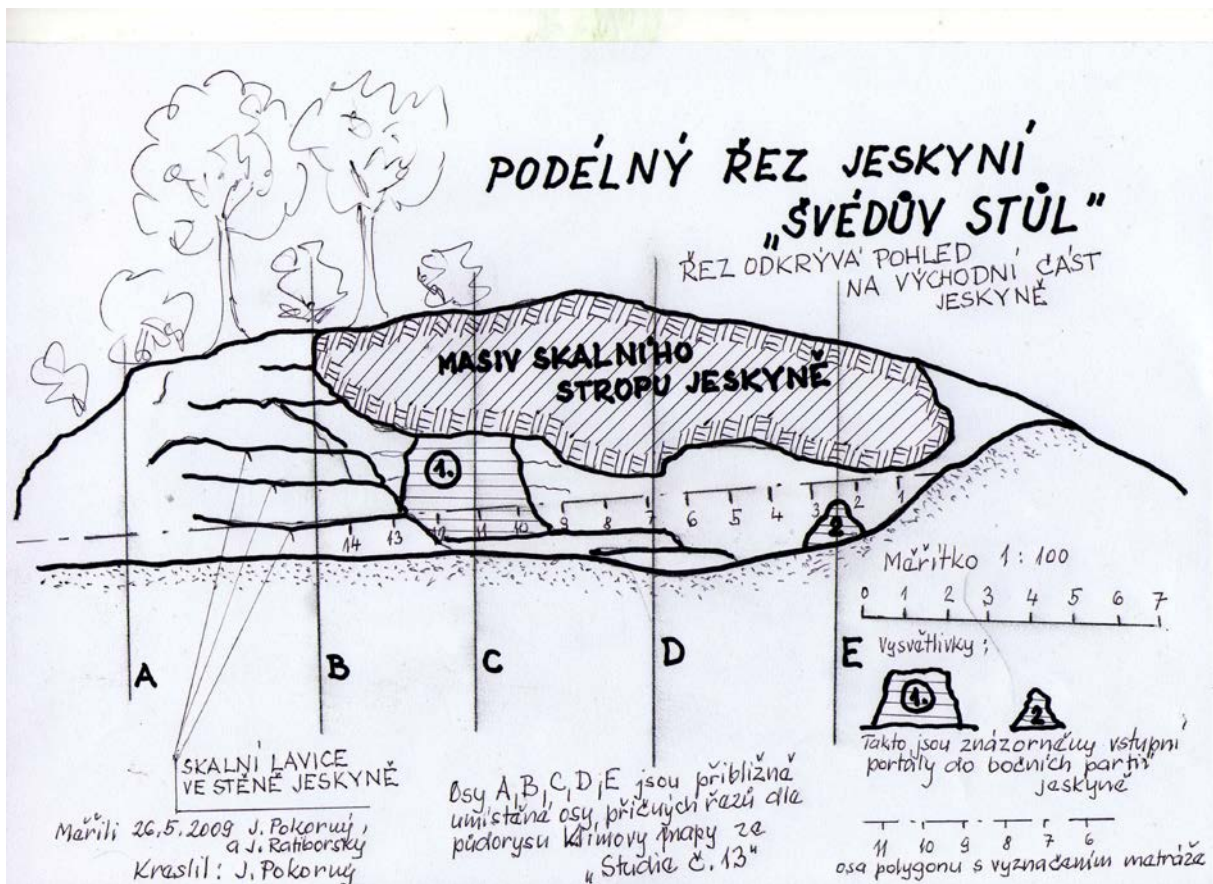


Fig. 3. Grundriß der Höhle Svédöv stül.



Příčné profily jeskyně Švédův stůl dle Klímy. Tyto mapky byly otištěny v publikaci „Die Erforschung der Höhle Švédův stůl 1953 – 1955, kterou vydalo Moravské muzeum v Brně – oddělení pro diluvium „Anthropos“ s podtitulem „Studie č. 13“.



Protože mi ucelený podélný profil chyběl, a i když jej dělali kdysi Himmelové, tak jsem ho s jedním ze svých kamarádů změřil a nakreslil podle svého.

Křížem popisovaná Malá síňka je patrně vyšrafovaná odbočka z chodby, kterou Kříž nazývá Tunelovitou chodbou, a to č. 2.





Pro ucelení představy – na přiloženém snímku výše vidíte vstupní partii boční, východní komory jeskyně, kterou jsem na podélném řezu označil č. 1. Níže zachycuje snímek východní partie před portálem jeskyně.





Oba snímky jsou záběry z východní komory. Na horním je její jižní, na spodním její severní konec, s komínem prolomeným na povrch.
(viz profil „C“ a+ „Ca“ na půdorysu Klímovy mapy)





A toto je pohled do protější, západní komory, nacházející se na profilu „D“ Klímovy mapy. (Označeno jako „Hauptprofil“).



Na spodním snímku je zachycena stěna mezi Tunelovitou chodbou a západní komorou (Na Klímově mapě označeno jako „Hauptprofil“)



Ještě jeden snímek stěny „Hlavního profilu“. Tentokrát lépe zachycuje vstup do západní komory.

Ale vraťme se ke Křížovu popisu jeho činnosti v r. 1909.

V kapitole „**2. Naplaveniny**“ Křížovy práce z roku 1909 najdeme popisy jednotlivých vrstev v jeskyni a to shora dolů. V části, označené „**a.) Vápencová suť a štěrky**“ popisuje povrch náplav. Pro představu čtenáře – na třetí straně této mé práce je fotografie P. Ryšavého z r. 1948, zachycující portál jeskyně Liščí díra. Obdobný je i popis povrchu horní vrstvy ve Švédově stole.

V části „**b.) Černá hlinitá vrstva**“ popisuje Kříž tuto, 40 cm silnou humusovou vrstvu. Popis této první, humusové vrstvy není pro nás nijak zajímavý.

Zajímavější je popis „**c.) Žlutá, hlinitá náplava.**“. Kříž píše : Tato vrstva sestávala ze světle žluté, písčité hlíny úlomky vápence, a z vápencového štěrku. Byla rozšířena po celé jeskyni a výše této vrstvy činila 1,60 až 1,70 m. V Malé sínce na konci jeskyně, kde černá, humusová vrstva chyběla, byla tato vrstva mocná 2,10 m.

Poznámka J.P. – To je velmi zajímavá informace. Znamená to, že Malou síňkou myslí Kříž prostor v profilu Tunelové chodby za „oknem“, označeným v Křížově mapce písmenem „e“.

Tato v paleontologickém vztahu (smyslu) nadmíru významná náplava byla do jeskyně splavena komíny, vodami z povrchu. **Tento Křížův názor má svoji logiku. Řekl bych, že tato úvaha konvenuje s názorem L. Slezáka. Tím ale znevažujeme názor p. prof. Musila, že jde o doupě hyen. Nebo ne? Používaly by hyeny jeskyni jako doupě, pokud by jí protékala voda? Nebo sem napřed hyeny natahaly kosti a pak teprve sem tekla voda, která je zaplnila sedimenty? To také nemá logiku, protože jak Kříž popisuje, v této 1,6 m mocné vrstvě jsou nad sebou kosti živočichů patrně z jednoho interstadiálu a z jednoho stadiálu. Tolik generací hyen zde snad nebylo! Logika napovídá, že ohryzané kosti unášela voda, která protékala komíny do jeskyně (a z jeskyně tekla kam? – patrně dnes již odplavenými, nebo zcela zasedimentovanými a nám zatím neznámými cestami! Ale to Kříž dokáže vysvětlit! Viz níže.).**

Kříž dále pokračuje: „Když později posuzujeme situaci, docházíme k poznání, že tyto vody mohly splavovat do jeskyně po spádu náplavu jen z velmi malé plochy.

Na východní straně jeskyně se zvedají menší skalní partie, které, jak skalní bloky vyhlížejí, v délce od 20ti metrů a šířce asi 7m přes málo skloněný povrch podzemního prostoru; odtud nyní, tedy z plochy od 160 m² mohly tyto vody ten materiál do jeskyně splavovat. Tento materiál sestává z miocénních písků, téglů a skalních úlomků vápencového masivu.

Já nemám odborné vzdělání adekvátní práci speleologa. Co vím o vědách, které se úzce dotýkají speleologie, to mne nejprve učil Dr. Himmel a další lektori, později jsem hledal poznatky v literatuře. Neumím moc německy a přesto si překládám německé odborné texty. Především proto, abych rozšířil svoje poznání o lokalitách, které mne z nějakého důvodu zaujaly.

Křížovy materiály nikdy do češtiny přeloženy nebyly. Aspoň jsem to nikde nenašel, tak jsem si je musel přeložit. A nacházím v nich poznatky, které ve mně vyvolávají otázky, na které hledám odpovědi. Když jsem tyto otázky přednesl Lad'ovi Slezákovi, odpověděl mi jako

geolog. To je ta jeho práce o Švédově stole na konci této mé kompilace v tomto tématickém okruhu.

Možná, že ani Kříž neviděl ve své době některé věci ve správných souvislostech. Přes veškerou snahu nemohl znát to, co víme dnes. Ale jestli má pravdu, což já nedovedu seriózně posoudit, jestli má pravdu, pak stojí teorie zavlčení kostí do jeskyně hyenami na vodě ! Co když voda splavovala do jeskyně kosti, ohryzané pravěkými lidmi, tábořícími u vodního toku? Nebo byl ohryz hyenami druhotný ?

Nebo zde byl mělký záliv s napajedlem, kam si dravci nosili úlovek? A zbytky snad při povodni voda splavila do jeskyně ?

V dalším Křížově textu se dozvíme, že v nálezech z jeskyně bylo nalezeno například 60 ks kostních zbytků mamuta, 350 ks zbytků nosorožce, 5 ks jelena velkorohého, 25 ks jelena, jehož latinský název nedovedu přeložit, 150 ks zbytků jelena wapiti, 190 ks pratura či zebra atd. Co to bylo za dravce, kteří úspěšně lovíli tak velká zvířata jako byl mamut či nosorožec nebo medvěd ? Nebo čekaly hyeny, žeroucí mršiny až takové zvíře „klepne pepka“ a potom teprve hodovaly ? Mohou mi vědci na tyto otázky dát seriózní a logickou odpověď ? Prostor k vyjádření dostanou v Edici SE – 3 – 2011 !!!

V části druhé kapitoly „**d.) Vápencové balvany (bloky), vápencové kameny a vápencový štěrka s náplavou**“ se zabývá Kříž 1,6 m hloubkou sondou v hlušině pod kulturními vrstvami. Ze svých výškopisných měření (!) dedukuje, že v hloubce 19,4 m se nachází vodní komora, ve které se shromažďuje voda, pronikající dolů komíny či puklinami a spojuje se zde s ostatními podzemními vodami, které vystupují na povrch níže, ve vývěru Říčky.

Řekl bych, že je to více než pravděpodobné. Ten vodní tok tam zcela jistě je.

V dalším odstavci pokračuje Kříž slovy : „Pokud ty jícný, které vedou ke zmíněné vodní komoře budou ucpány, nemohou se v této komoře usazovat žádné vodní náplavy a všechn materiál v hlubinách bude veden a odnesen.“

Po přemístění těchto vodních jícnů, do kterých se zřítily skalní kusy ze stropu jeskyně, docházelo poznenáhlu k zanášení těchto jícnů. Mezi

zřícené, velké skalní balvany se vklínily menší kameny a do ponechaných mezer mohly vody, unášející hlínu ještě nanést drobné vápencové úlomky, a při procezování vod posléze tyto vodosvodné cesty zcela ucpat. Tak začal v jeskyni zůstat jen volný vápencový štěrk, který jeskyni zcela vyplnil. Pak už se nemohla hlína, kterou voda připlavovala usazenými kamennými výplněmi protlačit a musela se usazovat v jeskyni. **Podobný jev jsem našel v jeskyni Kůlně.**

(Tolik uvádí starý praktik Kříž a tyto jeho poznatky mají logiku).

Kapitolu třetí nazval Dr. Kříž : 3.) „Relikty živočichů – kostní zbytky“.

3.1 – Nálezy v černé hlinité vrstvě :

V této vrstvě o síle cca 40 cm našel Kříž něco málo kostí recentních zvířat, především domácích. Byly to kosti prasete, ovce, psů a zajíců. Kříž usuzuje, že jde o kosti zavlečené liškami. *Popustím-li uzdu své fantazii, mohou to být zbytky hodů švédských vojáků, při čemž jedno nevylučuje druhé !*

3.2 – Nálezy ve žluté, hlinité vrstvě :

Tyto v předsíni a v tunelovité chodbě se nacházející vrstvy v síle 1,60 – 1,70m a v malé zadní sínce v síle 2,10 m se nacházející vrstvy byly neobyčejně bohaté na zvířecí zbytky. Zbytky domácích zvířat zde nalezeny nebyly.

3.2a – Od základní vrstvy, obsahující kostní pozůstatky živočichů, tedy od hloubky 2 m vzhůru, počítáno 1,2 m, nachází se zbytky většinou velkých býložravců a masožravců bez přimíšení glaciálních představitelů předešlých. Při čemž bylo, podotýkám, přihlédnuto k tomu, že cervus tarandus – tj. sob sice arktické zvíře je, ale k době ledové nepřísluší.

V následující pasáži uvádí Kříž seznam zvířat, jejichž kostní zbytky v této vrstvě našel a také množství kostních zbytků, které z jednotlivých zvířat našel. Část tohoto seznamu jsem uvedl již výše.

Pokud čtenáře zajímají další nalezené druhy, doporučuji číst Křížovu práci. V originále. Jen bych zde snad uvedl, že u druhu medvěd jeskyní uvedl Kříž počet „asi tisíc kusů“. Jinde uvádí, (časopis „Pravěk“) že jich bylo tolik, že je přestal počítat.

Ve výše uvedené práci použil Kříž jen latinské názvy zvířat. To mi nic neříkalo. Tak jsem hledal v různých encyklopediích, ale výsledek byl žalostný. Nakonec se mi podařilo najít ve 4. ročníku časopisu „Pravěk“ z roku 1908, v jeho 3. čísle Křížovu práci o živočišstvu v dobách ledových a meziledových, kde u latinských názvů uvádí jejich český význam a kde se dokonce zmiňuje, ve kterých jeskyních takové zbytky našel a kolik jich bylo. Tak jsem podle toho překlad Kříže upravil.

3.2b – Nyní přejdeme k níže jmenovaným druhům zvířat následujících zástupců doby ledové a alpínské. Tato 40 cm mocná vrstva byla tedy glaciální, zatím co pod ní ležící 1,20 m mocná vrstva byla preglaciální. Jelen v této vyšší vrstvě mizí – zaniká.

A následuje opět výčet kostních zbytků v horní části vrstvy :

Byly nalezeny 2 ks kostních zbytků pižmoně, 50 ks lední lišky, 80 ks sněžného zajíce, u lumíka obojkového a sněžného kura počty neuvedeny, 75 ks sněžné koroptve, 3 ks kozorožce a další.

3,2c – V horních partiích této glaciální vrstvy se mísí s glaciálními zástupci také pišťucha, stepní křeček a hraboš – v Sibiři obecný. Přece v několika málo kusech. Přesné, samostatně měřitelné vrstvy nemohu konstatovat.

Vrstvy náplav se tedy rozdělily (Malou síňku do toho nepočítám)

| | | |
|------|--|--------|
| na : | černou aluviální hlinitou vrstvou o síle | 0,40 m |
| | diluviální, žluté hliněné vrstvy o síle | 1,60 m |
| | tj. celkem | 2,00 m |

Diluviální rozpad :

| | |
|---------------------------|--------|
| v preglaciálních vrstvách | 1,20 m |
| V glaciálních vrstvách | 0,40 m |
| Tj. celkem | 1,60 m |

3.2 d – Vrstvy šterku a vápencové suti. V této vrstvě, v předsíni jeskyně byla ještě vyhloubena sonda do hloubky 1,6 m. Zde již nebyly nalezeny žádné zvířecí zbytky. Tato vrstva byla jalová. Ona musí tvořit doklad doby, která předcházela době, ve které se preglaciální diluviální zvířena přistěhovala do našich krajů. Tato vrstva je rovnocenná s mocnými drobovými náplavami, jaké jsem já nafáral ve Sloupských jeskyních a v jeskyni Kostelíku (dnes jesk. Pekárna). Tyto vrstvy bez kostí, azoické (= prekambrikové) jsem ve svém příspěvku na listu 399 (?) zařadil do pliocenu. (Píše Kříž).

Kapitola 4. Závěrečné vykopávky – ukončení a výsledek.

Kříž dále píše : V letech 1886 a 1887 jsem usazeniny v předsíni, v tunelovité chodbě a poté i ve vedlejší dutině této jeskyně prohlédl a vykopal. Předem mnou v této jeskyni nikdo ani lopatkou nerýpl. Náplavy proto byly neporušené, vykopávky byly svědomitě provedeny, při výběru a posuzování nálezů se postupovalo z hlediska pevných vědeckých základů. (Tehdejších poznatků – pozn. J.P.)

Pro mé následovníky, tj. pro profesora Černého a studenta Kubáska tedy zůstala chodba pod oknem. Za oknem ještě sousedící díl Hlavní chodby a Malé síně. Údajně snad v této jeskyni řádili čas od času v r. 1888 divocí vykopávači kostí, ale na štěstí, Malá síň od nich zůstala ušetřena.

To, co dále Kříž popisuje, jsem již uvedl na str. 14 a 16. Dále uvádí, co za zvířecí zbytky v Malé síni, ve vrstvě pod stropem ještě našel : Z nosorožce třenový zub a 2 úlomky stoličky, 1 díl loketní kosti. Z koně 2 kosti a 2 zuby. Z pratura 3 zuby, z jelena 2 zuby, z jeskynního medvěda 4 zuby, z vlka 1 zub. Ze sněžné lišky sanice spodní čelisti a kost nohy, ze sněžného zajíce spodní čelist a nártovou kost, ze sněžné koroptve 3 ks ramenní kosti a ze sviště stehenní a loketní kost.

A dále píše : Podle Kubáska byla lidská spodní čelist nalezena v náplavě, ve které byly také uloženy kostní zbytky lední lišky, Byla to tedy glaciální vrstva, díl oné vrstvy náplavy, která visela (či byla přilepena ?) na skalním stropě, kteréžto zbytky v této vrstvě jsem v předcházejících partiích jeskyně vykopal a prohledal.

K výše uvedeným zástupcům glaciální fauny přidružují se ještě esomých vykopávek *Lagopus alpinus* (jde nejspíš o kurovitého ptáka oné doby) a sněžný zajíc. Nakonec byla na jalové vrstvě vyhloubena šachta (sonda) a bylo konstatováno, že tato štěrková vrstva je od skalního stropu vzdálena 2,10 m.

V další pasáži Kříž polemizuje s názory profesora Rzehaka v jeho zprávě o Ochozské čelisti, kterou v r. 1905 v časopise *Verhandlungen* uvedl Rzehak Kubáskův nález ve známost. Závěrem se v tomto pojednání Kříž zabývá antropologickým pohledem na nalezenou čelist. Uvádí, že na obou stranách čelisti chybí vystupující „větve“ (konce) čelisti a dále chybí spodní okraj čelistního tělesa v celém rozsahu na obou polovinách čelisti v partii brady. Následkem toho nemůže být provedeno přesné změření čelisti. Musíme se tedy spokojit s přibližným stanovením výšky čelisti. Z polohy viditelného mentálního otvoru vypočetl Rzehak výšku čelisti na 38 mm, což jak uvádí Kříž je snad správné. Výsledky měření ukazují na chybějící bradu, jejíž spodní partie jsou odlomeny, či ukousnuty.

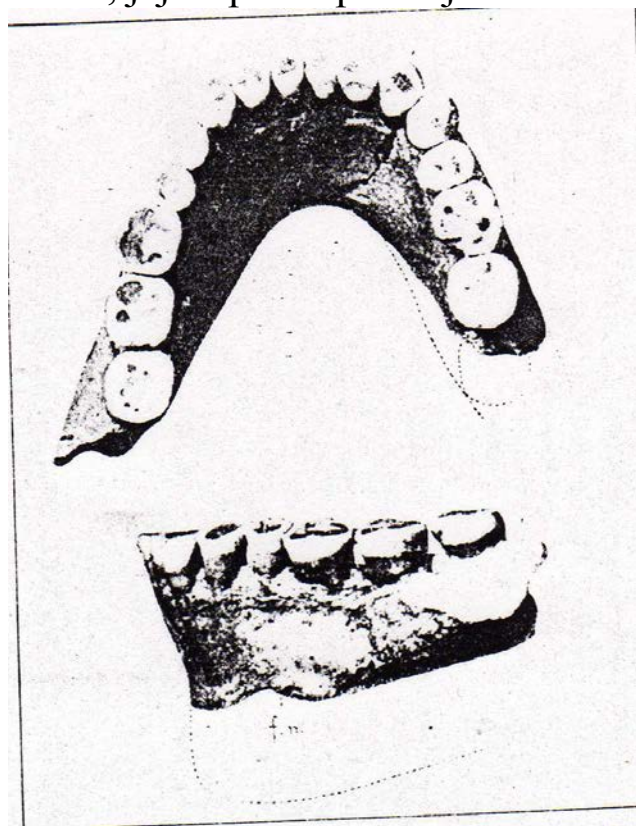


Abb. 2. Der Ochoskiefer. (Nach Rzehak)

(Zajímavý názor na chybějící část brady vyslovil Dr. Vaňura, ale k tomu dojdeme).

Podle mého názoru se tato polemika už netýká problematiky, kterou se v této práci snažím řešit. Dále docházelo v odborné literatuře k diskusím vědců o nalezené spodní čelisti. (H. Virchow, J. Skutil, K. Schirmeisen). To také přecházím. Je to sice součást historie jeskyně Švédův stůl, ale úzce zaměřená na nalezenou čelist.

*

A tak zase běžel čas a Švédův stůl dál v klidu krasověl. V r. 1944 se J. Skutil zmiňuje o Švédově stolu ve svém článku „Na Říčkách“, který vyšel v „Časopise turistů“. Ve stejném časopise vyšel v r. 1947 článek R. Prixe, nazvaný „Badatelské vyhlídky v jižní části Moravského krasu“. Zde právě Prix popisuje rozstřelení hladkého balvanu před jeskyní Švédův stůl Křížem a jeho nález Kubáskových zbytků. Ve „Svobodných novinách“ vychází v r. 1947 stejný článek, jen pod jiným názvem. Zde nese název „Tajemství jižní části Moravského krasu“.

*

K obnovení důkladného výzkumu jeskyně Švédův stůl dochází v padesátých letech 20. století. Již v roce 1949 otevírá brněnská pobočka Archeologického ústavu ČSAV sondážní výzkumy v některých jeskyních jižní části Moravského krasu. V plánu ústavu bylo systematické prozkoumání pravěkého osídlení v Hádeckém žlebu a přilehlém okolí. Při tom bylo zjištěno, že z hlediska těchto požadavků na výzkum se jeví po předběžném výzkumu jako nejvýhodnější vykopávky v jeskyni Švédův stůl.

S pracemi bylo započato v r. 1953 a byly ukončeny v r. 1955. Pak byly výsledky výzkumu odborně zpracovány v laboratořích ústavu a posléze došlo k jejich zveřejnění a to v publikaci, kterou vydalo Moravské muzeum v Brně – oddělení pro diluvium – ústav „Anthropos“ v r. 1962 pod názvem „**Die Erforschung der Höhle „Švédův stůl“ 1953 – 1955.** Podtitul tohoto názvu zní : „**Studie z oboru antropologie, paleoetnologie, paleontologie a kvarterní geologie č. 13.**“ Pro zjednodušení – při odvolávce na tuto práci ji vždy uvádím jako **studii č. 13.**

Tato souhrnná práce kolektivu (v té době) mladých vědců se snažila odpovědět na problematické otázky, které ve vědeckém světě kolem této jeskyně byly vznášeny. To že byla tato práce vydána v německém jazyku, s tím souvisí také to, že významnou část výzkumů financoval odborný ústav v bývalé NDR.

Studie č. 13,

jak jí budeme pro zjednodušení dále říkat, byla zpracována jako studie z oboru antropologie pod vedením **Dr. Klímy**, studii z oboru paleoetnologie vedl **Dr. J. Jelínek**, studii z oboru paleontologie vedl **Dr. R. Musil** a studii z oboru kvarterní geologie vedl **Dr. J. Pelíšek**.

Pro laiky jako jsem já připojuji tyto vysvětlivky :

Archeologie je věda, zkoumající na základě hmotných pramenů zákonitosti a průběh nejstarších dějin lidstva.

Antropologie je nauka o člověku, o jeho původu a vývoji, o vzniku jeho plemen i o proměnlivosti stavby lidského těla.

Fylogeneze se zabývá historickým vývojem kmenů, tříd, řádů, čeledí, rodů a druhů živočišné nebo rostlinné říše, od jednodušších ke složitějším.

Paleoetnologie je nauka, zabývající se studiem dávného vývoje kultury člověka a vývojem všech jevů a problémů lidské kultury v pravěku.

Paleontologie je věda o vývoji života v minulých geologických dobách, zkoumající zkameněliny živočichů a rostlin a jejich vztahy k horninám, v nichž jsou uloženy.

Kvarterní geologie. Kvartér – to jsou čtvrtohory, (antropozoikum), nejmladší období geologické minulosti, vyznačující se střídáním chladných a teplejších dob, a vznikem a vývojem člověka. Kvarterní geologie pak zkoumá stav a vývoj zemské kůry v oné době.

Vzhledem k tomu, že tato práce vyšla jen v němčině, je pro jejich rozsah překlad v přiměřeném časovém horizontu nad moje síly. Křížovy práce jsem překládal v minulosti sám pro sebe. Nicméně – a teď žádám odborníky o odpuštění, ale protože já, laik, ač se obdivuji rozsahu a erudici vykonané práce, vidím ve výsledcích výzkumů jisté nelogičnosti a rozpory, a proto se snažím jen kumulovat fakta a informace tak, abych nelogičnosti které vnímám buď vyloučil, nebo přinutil vědce, aby se jimi začali zabývat. Ještě jednou se významným činitelům vědy omlouvám já, nevýznamný činitel. Ale mně to nedá spát. Možná je to umanutost, ale on to v té šíři a v těch souvislostech při rozsahu poznatků ještě nikdo nezpracoval. Když nic jiného, tak alespoň poznatky jiných uceleně seřadím. Mám za to, že tyto zapadlé informace dnes již mnoho lidí nezná. A to, jak se při práci a získávání poznatků postupovalo, to snad bude také někoho zajímat.

Protože chci rozpory v poznatcích objasnit především sám sobě a tím i širší laické veřejnosti, musím řadit poznatky vědy tak jak jdou za sebou a srovnávat. Nechci být frajtresem, který si hraje po válce na generála. Chci jen poznatky vědy mezi sebou konfrontovat. Bud' nemám pravdu já a pak je všechno v pořádku. Ale co když pravdu mám? Pak je třeba nesrovnalosti vytypovat a objasnit je. Vytypovat je mohu, to je účelem této práce. Ale objasnit je – to už musí udělat jiní ! Odborníci, jakým já nejsem. Nebo by k tomu měli alespoň zaujmout seriózní vědecké stanovisko !

Bohužel, klopýtám přes rozsah práce nazvané „Studie č. 13“. Proto jsem požádal MUDr Jiřího Urbana, dlouholetého člena Speleologického klubu v Brně, odborníka na poli speleologie, znalce jazyků a překladatele, aby tyto práce přečetl a zpracoval jejich objasnění s ohledem na další názory, např. Dr. Vaňury. Než to Dr. Urban vykoná, budu toto téma zpracovávat dále.

Alespoň si objasníme rozsah a šíři zpracování jednotlivých tematických okruhů. Tyto okruhy jsou čtyři. Jak jsem již výše uvedl, každý z těchto okruhů měl svého vědeckého pracovníka, který výsledky výzkumu zpracovával.

Tématický okruh 1 :

Bohuslav Klíma : *Archeologický výzkum jeskyně Švédův stůl na Moravě.*

Tato práce obsahuje 90 stran formátu A4 německého textu včetně tabulek a vyobrazení. Tématicky je rozdělena na následující části :

- 1.) Úvod.
- 2.) Poloha a popis jeskyně.
- 3.) Historie výzkumu.
- 4.) Úkoly archeologických prací.
- 5.) Průběh výkopových prací. (Jednotlivé statistické výkopové úkoly).
- 6.) Stratigrafické poznatky. (Stáří vrstev).
- 7.) Archeologický výtěžek :
 - a.) nejstarší osídlení jeskyně
 - b.) pozdní Mousterián
 - c.) Aurignacen
 - d.) Magdalenien
 - e.) kostní předměty
 - f.) kostní pseudoindustriie
 - g.) obsah holocenních vrstev.
- 8.) Souhrn poznatků.
- 9.) Soupis památek a vyobrazených předmětů.
Popisy : B. Klíma.
Fotodokumentace : J. Škvařil, B. Klíma.
Překlad : E. a R. Tichý.

Tematický okruh 2 :

Rudolf Musil : *Jeskyně Švédův stůl, typické jeskynní doupě hyen.*

Tato práce obsahuje 164 stran formátu A4 německého textu, včetně tabulek a vyobrazení. Tématicky obsahuje následující části :

- 1.) Úvod.
- 2.) Fosilizace kostí. (uchovávání odumřelého organismu v zemi jeho přeměnou v nerostnou hmotu).
- 3.) Ohlodání kostí.
- 4.) Dřívější paleontologické nálezy.
- 5.) Analýza nových nálezů.

- a.) Leporidae – zajícovití
- b.) Sciuridae
- c.) Felidae – kočkovití
- d.) Canidae – psovití
- e.) Mustelidae – kunovití
- f.) Ursidae – medvědovití
- g.) Elephantidae – slonovití
- h.) Rhinocerotidae – nosorožcovití
- i.) Equidae – koňovití
- j.) Cervidae – jelenovití
- k.) Bovidae – turovití

(kvantitativní vztahy k chronologii a ke Klímovi)

6.) Souhrn poznatků.

7.) Popisy : H Železnáková,

Fotodokumentace : O. Plaňava

Překlad : Dr. J. Gruna.

Tematický okruh 3 :

Jan Jelínek : *Spodní lidská čelist z Ochoze. Přínos k jejímu fylogenetickému zařazení.*

Tato práce obsahuje 24 stran německého textu, tabulek a vyobrazení ve formátu A 4. Jelínkova práce je kompaktní, není nijak rozdělena a zabývá se v jeskyni Švédův stůl nalezenou lidskou spodní čelistí a jejími detaily.

Tematický okruh 4 :

Josef Pelíšek : *Kvarterní sedimenty v jeskyni Švédův stůl v jižní části Moravského krasu.*

Tato práce obsahuje 12 stran německého textu, tabulek a vyobrazení ve formátu A 4. Tématicky obsahuje následující části :

- 1.) Úvod.
- 2.) Popis profilů kvarterních sedimentů.
- 3.) Stratigrafické vyhodnocení sedimentů.
- 4.) Textura sedimentů.
- 5.) Petrografie sedimentů.
- 6.) Zhodnocení.

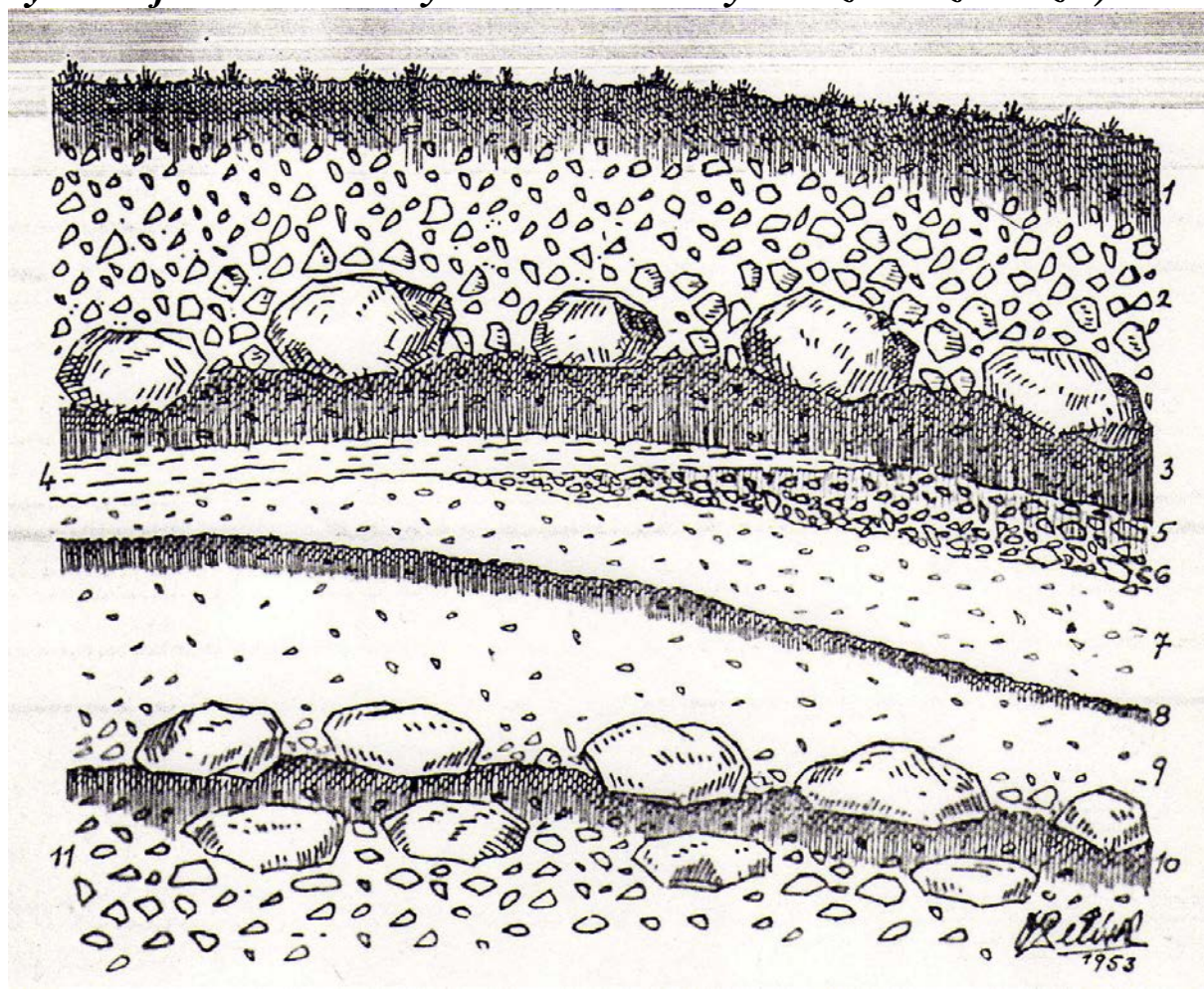
Tuto práci jsem si přeložil a považuji ji za velmi zajímavou. Dle J. Pelíška jeho práce navazovala na profily, otevřené B. Klímou, který také ochotně poskytl Pelíškovi všechny potřebné informace, které při výzkumu zjistil. Tuto práci jsem dále následně doplnil stratigrafickými údaji čtvrtohor dle Vojena Ložka a výsledek předkládám čtenáři :

Podstatné informace z Pelíškovy práce :

V průběhu revizního výzkumu zde byly otevřeny dva související profily, a sice profil před jeskyní, respektive v jeskynním vchodu a profil přesně uvnitř jeskyně.

V popisu profilu (sondy) před jeskyní Pelíšek uvádí :

V této sondě, která byla vykopána až do hloubky 3,70 m bylo nalezeno celkem 11 vrstev sedimentů. Jejich schéma představuje obrázek níže. (*Pozn. J.P. : Na rozdíl od J. Pelíška budu vrstvy popisovat zdola nahoru, což je dle mého názoru v dané situaci výhodnější. Tak se vrstvy na sebe ukládaly. – Viz obrázek níže*).



11. vrstva byla silná 25 cm a nacházela se v hloubce -345 – -370 cm.

Obsahovala okrově do rezava zbarvenou hlinito-jílovou zeminu, se středně velkým až hrubým přimíšeným vápencovým štěrkem.

V její horní části se nacházely lavicovité skalní bloky vápenců.

Tuto vrstvu řadí Pelíšek do období **Würm 1.** (*Dle stratigrafických tabulek Vojena Ložka je to období cca mezi mínus 60 000 až 75 000 léty před naším letopočtem, předpoklad chladného počasí, stepní krajina s počátky růstu odolných dřevin na příhodných místech, v jeskyních z té doby hojné zbytky medvědů*). Štěrka byl ostrohranný, nezvětralý,

10. vrstva byla silná 25 cm a nacházela se v hloubce -320 – -345 cm.

Obsahovala šedohnědou, silně humózní jílovitou zeminu (rendzinu) s 55 – 60 % malého vápencového štěrku, s výrazným, místy až omletým a zvětralým povrchem. **Na povrchu této vrstvy se nachází zbytky ohnišť a ohořelých kostí.** Toť důkaz zbytků

paleolitického osídlení. Tuto vrstvu řadí Pelíšek do období **Würm 1 – 2.**

(*Dle stratigrafických tabulek Vojena Ložka je to období cca mezi mínus 50 000 a 60 000 léty před naším letopočtem /götweigský interstadiál/, krajinu v té době tvoří lesostep, ve vyšších polohách smrky, jedle, modřiny, chybí porosty s vyšším nárokem na teplo. Z obratlovců se objevují mamuti, nosorožci, jeskynní medvědi, jeskynní lvi a další.*).

9. vrstva byla silná 75 cm a nacházela se v hloubce -245 až -320 cm.

Obsahovala okrově žlutou spraš s medvědími kostmi, velmi silně promíšenou (70 – 75 %) se středně velkým, převážně ostrohranným vápencovým štěrkem. Obsahuje také ojediněle valouny kulmského pískovce, jakož i okrově žluté rohovce. **Na základu této vrstvy se nachází deskovité vápencové balvany,** které

pokrývají zde ležící šedohnědé předcházející humózní vrstvy. Tuto (9.) vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Würm 2,** kdy zde vládlo suché a chladné podnebí.

(*tj. dle stratigrafie Vojena Ložka stadiál cca před - 30 000 až -50 000 let před naším letopočtem, podnebí velmi chladné a*

suché. Krajinu tvoří chladná subarktická step, fauna jako v předchozím období.).

8. vrstva byla silná 15 cm a nacházela se hloubce -230 – -245 cm. Obsahovala hnědavou, jílovitou zeminu, (rendzinu) značně zpevněnou, ze směsi malého vápencového štěrku (cca 40 %), evidentně s částečně zvětřalými hranami pohřbeného horizontu dna. **Na horní ploše vrstvy jsou zbytky osídlení z aurignacenu.** Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Würm 2 – 3.** Tehdy vládl krátký hiát mírně vlhkého a chladného klimatu. *(tj. dle stratigrafických tabulek V. Ložka /paudorfský výkyv – teplejší/ před -13 500 až -30 000 lety před naším letopočtem, objevují se neuzavřené porosty odolných dřevin, velcí býložravci, tj. mamuti a nosorožci zvolna mizí, stejně tak i jeskynní medvědi, postupně nabývají převahy drobnější arктоalpínští savci).*

7. vrstva byla silná 40 cm a nacházela se v hloubce -190 – -230 cm. Obsahovala okrově žlutou spraš s bohatým uložením malého ostrohranného vápencového štěrku spolu s dalšími navázanými částmi. **Na horní ploše a v horní části vrstvy byly nalezeny zbytky magdalénského osídlení.** Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Würm 3./stadiál/.** Dle Pelíška je to začátek Pleistocénu. Je to období studeného a vlhkého subarktického podnebí, zejména s navýšením působení mrazu na pukliny. Vznikají vrstvy z ostrohranných kusů vápencových úlomků. *(tj. dle V. Ložka před -8100 až -13 500 léty před naším letopočtem, krajinu tvoří velmi studená subarktická step nebo tundra. Pokračuje vymírání velkých býložravců a dalších dravců a nástup drobnějších arктоalpínských savců).*

6. vrstva byla silná 20 cm a nacházela se v hloubce -170 až -190 cm. Obsahovala vápencovou suť se středně velkými vápencovými úlomky (průměr 7 – 14 cm), s malým promíšením nahoře ležících zemin. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Preboreal.** *(Dle stratigrafických tabulek Vojena Ložka je to období od -8 100 až - 7 000 let před naším letopočtem. Klima přechází z chladně*

oceánského podnebí do pozvolného oteplování. Ustupuje tundra, nastupuje doba březoborových lesů, později smíšené lesy dubů a lísky. Z fauny mizí pleistocénní druhy a objevují se málo náročné, nejstarší ruderatové fauny. Lidé se specializují na cílený lov na určité živočichy a budují nestálá sídliště).

5. vrstva byla silná 28 cm a nacházela se v hloubce -142 až -170 cm. Obsahovala šedohnědou, jílovitou zeminu s drolivou strukturou a velmi zpevněným vápencovým štěrkem (60%) střední velikosti (průměr 5 – 12 cm), jen velmi málo zvětralým. Toto je naplavenina – suťová rendzina. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Boreal**. Dle Pelíška vládlo tehdy suché klima.

(Dle stratigrafických tabulek Vojena Ložka je to období mezi -8 000 až -7 000 let před naším letopočtem. Oteplování roste rychleji než vlhkost, krajina má suchý, pevninský ráz, prodlužuje se letní období. V krajině se daří suchomilnému a teplomilnému rostlinstvu. Objevují se starší ruderatové fauny s teplomilnými sklony, pronikají lesní druhy. Lidé stále ještě kočují a živí se lovem a rybolovem).

4. vrstva byla silná 12 cm a nacházela se v hloubce -130 až -142 cm. Obsahovala šedobílou zeminu, hlinitě-jílovitou, se silným obsahem vápence, s jemnou strukturou, jemně rozpadlá, pronikající do podloží bílými jazyky. Vápencový štěrk (20%) je malý, značně zvětralý, s omletým povrchem. Toto je jílovitý a nezpevněný vápencový sintr. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období počátků Atlantiku, tedy do období **Starší Atlantik**, kdy vládlo vlhké a poměrně teplé klima.

(tj. do období před -5 500 až -4 000 let před naším letopočtem, jak nám říkají stratigrafické tabulky V. Ložka.

V krajině převládají smíšené doubravy. V horách východní Evropy se rozšiřuje smrk, na jihu Evropy roste jedle a vzácněji i buk, savčí fauna má převážně středoevropský lesní ráz. Vývoj přírody probíhá bez rušivých zásahů lidí).

3. vrstva byla silná 40 cm a nacházela se v hloubce -90 až -130 cm. Obsahovala šedou, humózní, hlinitě jílovitou zeminu (rendzinu)

s drobivou strukturou a s masivně zbarveným přechodem směrem dolů. Vápencový štěrk (45%), dost silně zvětralý, s omletými povrchy. **Ve spodní části této vrstvy byly uloženy střepy volutové a eneolitické keramiky. Na horní ploše této vrstvy ležely nepravidelně, ale bohatě uloženy velké vápencové balvany.**

Ty na této horní ploše šedé rendziny ležící vápencové balvany dle Pelíška naznačují, že tehdy došlo ke zřícení vápencového abri před jeskyní. K tomuto zřícení došlo ke konci Atlantiku, respektive na počátku Subboreálu, jako důsledek silné destrukce převislých vápencových vrstev, která byla způsobena působením intenzivního prosaku dešťových vod (s obsahem CO₂) v průběhu vlhkého a na atmosférické srážky bohatého období Atlantiku.

Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Atlantiku**. (Mladšího Atlantiku ?)

(Tedy, podle Vojena Ložka do období před -4 000 až -2500 let před naším letopočtem. Nástup domácích zvířat, fauna přechází zvolna do současné podoby, mizí ruderatové fauna, včetně dosud přežívajících pleistocénních savců. Počátek primitivního zemědělství a pastevectví, zprvu v původních stepních a lesostepních oblastech).

2. vrstva byla silná 60 cm a nacházela se v hloubce -30 až -90 cm.

Obsahovala čokoládově hnědou, hlinitě jílovitou zeminu, s drobivou strukturou, zpevněnou vápencovým štěrkem (60%) střední velikosti, s hrubými a méně zvětralými kusy se zaoblenými hranami a s hnědou suťovou rendzinou, s malým obsahem humusu. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Subboreal**.

(Podle stratigrafických tabulek Vojena Ložka jde o období před -2 500 až -800 let před naším letopočtem.

Podnebí je v té době poměrně suché a teplé, s několika drobnými výkyvy. Fauna nabývá zhruba současného rázu, na pravěkých sídlištích se hojně objevují domácí zvířata – kuň, skot, ovce, koza, prase, pes. Vzmáhající se zemědělství).

1. **vrstva** byla silná 30 cm a obsahovala tmavošedou, humózní, hlinitě jílovitou zeminu s výrazně charakteristickou drobivou

strukturou, masivní, zavhlý a sypký, středně velký až hrubý vápencový štěrku se slabě navětralými, zaoblenými hranami, (obsah štěrku 60%), recentní, (eventuelně subatlantická) rendzina. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období **Subatlantik**. (*Podle stratigrafických tabulek Vojena Ložka jde o období zhruba -800 let před naším letopočtem až do + 600 let našeho letopočtu. Podnebí, fauna i flora víceméně současné. Stavba oppid, velkých hradišť, velké navážky valů a rozrušování terénu*).

*

Poněkud rozdílné bylo uložení vrstev uvnitř jeskyně. Na rozdíl od vrstev před jeskyní, kde **nenášla sonda skalní podloží**, narazila **sonda uvnitř jeskyně na vápencovou skálu již v hloubce 240 cm**.

Protože Pelíšek v sondě před jeskyní čísloval vrstvy shora dolů a já jsem šel zdola nahoru, jak se vrstvy na sebe ukládaly, začínal můj popis vrstev v sondě před jeskyní nejhlubší, jedenáctou sondou.

Při popisech vrstev v profilu (sondě) uvnitř jeskyně Pelíšek vrstvy ze sondy v jeskyni již nečísloval, jen popisoval. V této sondě zjistil Pelíšek 5 vrstev. Očísluji tedy opět vrstvy shora dolů. A začnu vrstvy řadit od nejhlubší, páté vrstvy vzhůru :

5.vrstva, nad skalním dnem uvnitř jeskyně byla silná 30 cm a nacházela se od skalního dna jeskyně do výšky 30 cm nad skalní dno, tedy od povrchu náplav v jeskyni 210 až 240 cm hluboko. Tvořila ji sytě okrově zbarvená hlinito-jílová zemina ve které bylo přimícháno něco vápencového štěrku. Pelíšek ji zařazuje do období Riss. (*Podle V. Ložka je to období starší jak 100 000 let, vládlo zde zalednění, krajinu tehdy tvořila chladná step či tundra*).

4.vrstva uvnitř jeskyně byla silná 85 cm a nacházela se v hloubce 125 – 210 cm. Obsahovala hnědou hlinito-jílovitou zeminu s bohatým obsahem ostrohranného, ale také zarovnaného nebo korodujícího vápencového štěrku, který je navrstvený hlavně v horní části této vrstvy. Ve spodní části

této vrstvy byly nalezeny mousteroidické artefakty, jakož i stará fauna. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období interglaciálu Riss/Würm. *(To je podle stratigrafických tabulek Vojena Ložka -70 000 až -100 000 let před naším letopočtem. V té době se zde nachází tundra. Podnebí bylo oproti R-3 výrazně teplejší a vlhčí*

3.vrstva uvnitř jeskyně byla silná 55 cm a nacházela se v hloubce -70 až -125 cm. Obsahovala světle okrově zbarvenou sprašovou hlínu, s bohatým obsahem malých až středně velkých vápencových úlomků. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období Würm 2. *(To je podle stratigrafických tabulek, zpracovaných V. Ložkem období před -30 000 až -50 000 léty před naším letopočtem. V té době byla zdejší krajinou chladná subarktická step).*

2. vrstva uvnitř jeskyně byla silná 20 cm a nacházela se v hloubce -50 až -70 cm. Obsahovala šedohnědou, jílovitou zeminu s ostrohrannými vápencovými úlomky. Ve vrstvě byl nalezen Aurignacen. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období Würm 2 /3 *podle stratigrafických tabulek V. Ložka období před -13 000 až -30 000 léty. Podnebí bylo chladné, sem tam se vyskytují porosty odolných dřevin. .*

1. vrstva uvnitř jeskyně. Tedy vrstva zcela nahoře, vrstva, kterou Kříž označil jako jalovou. Tato vrstva byla silná 50 cm . Obsahovala světlehnědou, okrově zbarvenou spraš s hojnými příměsemi ostrohranného šterku. Tuto vrstvu zařazuje Pelíšek do období Würm 3. (To je podle V. Ložka období před -8 000 až -13 500 léty před naším letopočtem. V té době zde bylo suché a studené podnebí subarktického rázu).

*

Jak jste se již dočetli, byly výzkumníky z akce „Studie č. 13“ otevřeny dva profily (sondy). Profil před jeskyní (respektive v jeskynním vchodu) a profil přesně uvnitř jeskyně. Přesnější popis

místa ve kterém byly otevřeny sondy jsem nikde nenašel, ani v Klímově mapce nejsou zakresleny. Z popisu Pelíška víme, že venkovní sonda na skalní dno nedosáhla a byla v hloubce 370 cm ukončena, zatím co sonda uvnitř jeskyně dosáhla skalního dna v hloubce 240 cm. Z výtahu informací v německém jazyce, který uvádím výše vyplývá :

Zřícení stropu jeskyně :

K řízení části stropu jeskyně došlo poprvé v 11. vrstvě, tj v období **Würm 1**, cca před 60 000 až 75 000 léty před naším letopočtem. Domnívám se, že k řízení docházelo vždy na hranici změn podnebí. Voda zateklá v puklinách za mrazivého období zmrzla a tím porušila celistvost skály. Po oteplení se narušená část stropu uvolnila a spadla. Konec konců, tak to mohlo být i v Býčí skále, ale to zde řešit nechci.

K dalšímu řízení části stropu došlo v 9. vrstvě, někdy na začátku období **Würm 2**. To je v období před 30 000 až 50 000 léty před naším letopočtem. Podle toho, že deskovité vápencové balvany, jak je popisuje Pelíšek ležely v základu této vrstvy, která byla 75 cm silná, můžeme logicky předpokládat, že spadly na přelomu období **Würm 1 – 2**, a období **Würm 2**, tedy asi před 50 000 léty. (Ve svých úvahách vycházím stále ze zjištění J. Pelíška !).

K poslednímu, úplnému zřícení části stropu jeskyně došlo cca před 2 500 léty. Proč ? Pelíšek píše : Na horní ploše této (tj. třetí) vrstvy ležely bohatě nepravidelně uloženy velké vápencové skalní bloky. To je můj otrocký překlad z němčiny. Dovolil bych si nyní slovosled části této věty upravit podle svého, tj. ...ležely bohatě, **ale** nepravidelně Možná v tom nevidíte rozdíl, ale já mám zkušenost, že vědci vždy trvají na exaktně přesném vyjádření svých myšlenek. Proto otrocký překlad. Mně tam však to slůvko **ale** chybí.

3. vrstvu zařazuje Pelíšek do období Atlantiku, tj. podle stratigrafických tabulek, vypracovaných Vojenem Ložkem do rozmezí před 4 000 až 2 500 let před naším letopočtem. Protože vápencové skalní bloky ležely na povrchu třetí vrstvy, musely logicky spadnout na konci tohoto období.

Takže jsme si, na základě Pelíškových informací odvodili časové roviny řízení této jeskyně. Stejným problémem se zabýval posléze Vaňura, ale k tomu časem také dojdeme.

Lidé a jeskyně Švédův stůl.

A teď bych se podíval na informace Pelíška a Klímy o tom, jak touto jeskyní procházela historie vývoje lidstva. V sondě před jeskyní, na povrchu její 10. vrstvy, se našly podle Pelíška zbytky ohňů a ohořelých kostí. Takže díky panu Pelíškovi můžeme říci, že už před 60 000 léty zde byli lidé. Lze předpokládat, že to byli kočovní lovci, kteří přecházeli za výskytem zvěře.

V 9. vrstvě se našly kosti jeskynních medvědů. V té době zde bylo podle Pelíška období Würm – 2. To je podle V. Ložka před 30 000 – 50 000 let. V té době zde podle něj (i podle Pelíška) vládlo suché a chladné podnebí, krajinu tvořila subarktická step a z velkých obratlovců zde žili mamuti, nosorožci, jeskynní medvědi a další fauna. To říkají Ložkovy stratigrafické tabulky.

Na horní ploše 8. vrstvy byly nalezeny zbytky aurignacénského osídlení. To byl přelom mezi Würm – 1 a Würm -1/2. Tedy přibližně před -30 000 léty před naším letopočtem zde byli aurignacénští lidé.

Na horní ploše a v horní části 7. vrstvy byly nalezeny zbytky magdalénského osídlení. 7. vrstva, to je dle Pelíška Würm – 3. To je – Podle V. Ložka -13 500 až -8 000 let před naším letopočtem. To souhlasí s osídlením v jeskyni Pekárně, s nálezy před Ochozskou jeskyní. V té době je zde podle V. Ložka opět subarktická step či tundra, jen velcí býložravci a masožravci (mamut, nosorožec, jeskynní medvěd) již zmizeli a (dle V. Ložka) objevují se menší, arктоalpínští savci. Že by koně ? Pokud se traduje, magdalénští lidé byli lovci koní!

Pak se neděje nic, až ve spodní části 3. vrstvy – Mladší Atlantik – byly nalezeny střepy volutové a eneolitické keramiky. To je před - 4 000 až -2 500 léty před naším letopočtem. Protože to bylo ve spodní části vrstvy, bude to spíš starší. Tak -4 000 let až -3 000 let před naším letopočtem. Řekl bych, že někdy v těch dobách začíná primitivní zemědělství a první pravěká sídliště. Že by se nějací

tehdejší lidé před někým nebo před něčím v té jeskyni schovávali ?
Krátce na to se přední část stropu jeskyně zřítla.

Pan Pelíšek s panem Klímou dělali také profil (sondu) uvnitř jeskyně, kde v hloubce 240 cm narazili na skalní podloží. První vrstvu nad tímto skalním podložím (tj.5., poslední vrstva shora) zařazuje Pelíšek do období Riss.

*

Co mne ale mate a co nepovažuji za logické je to, že první vrstvu shora, ze sondy uvnitř jeskyně zařazuje Pelíšek do období Würm – 3. Proč se nad tím pozastavuji ?

Když vytěžil Kříž z jeskyně Švédův stůl svoje vykopávky a nálezy, rozdělil je do tří vrstev. Shora dolů to byla černá recentní hlína, (síla 40 cm), pak byla vrstva ve které se nacházely zbytky glaciálních živočichů (opět síla 40 cm) a zbytky preglaciálních živočichů (jak uvádí Kříž), ve vrstvách o síle 120 cm. Jedním ze směrných činitelů, který určují stáří vrstev mohou být zbytky živočichů, kteří v době, kdy se vrstva tvořila s největší pravděpodobností žili. Ve vrstvě, silné 120 cm se nacházely kosti mamutů (60 kusů), nosorožců (350 ks), velkých jelenů (3 druhy – 365 ks), pratur (190 ks), sob (200 ks) medvěd jeskynní (asi 1000 ks, dál už to Kříž nepočítal), hyena jeskyní (150 ks). Já jsem laik a strkám nos do věcí, o nichž toho moc nevím. Ale když něco nevím, tak, (protože jsem realista) se snažím získat potřebné informace.

Takže – nahlédněme do stratigrafických tabulek, zpracovaných Vojenem Ložkem. Würm – 3 je období cca -13 500 let až -26 000 let před naším letopočtem. To je podle V. Ložka období, kdy zde byla velmi chladná subarktická step nebo tundra. Logicky by to tedy mohla být ta horní vrstva 40 cm silná, se zbytky glaciálních živočichů. Podle mého, zvířata z Křížovy spodní vrstvy 120 cm silné zde už nežila. Podle toho, co zpracoval V. Ložek bych řekl, že tato zvířata se zde objevila někdy v Riss – 1, a někdy ve Würm 2 / 3 zvolna mizí. Ve Würm – 3 se mohou snad objevit zřídka, ojediněle. Ne však v takovém množství ! To jsou informace, které jsem vyčetl ze stratigrafických tabulek, které mám k dispozici. Myslíte, že to bylo jinak ? Mě vám se ta Pelíškova horní vrstva zařazená do Würm – 3 pořád nějak nezdá.

Protože čas nelze otočit nazpátek, je to stejné i s vrstvami. Jsou ukládány postupně na sebe, od nejstarších po ty nejmladší. Při přírodních katastrofách může dojít k jejich promíšení, ale to musí zase odborník poznat.

Jestliže se nám objeví starší vrstva nad mladší vrstvou nemá to logiku. Jenže – jak se říká – náhoda je blbec. Co když byly kosti od přírodního napajedla (nebo tábořiště pravěkých lidí) splavovány do nějakého mělkého závrtu, kterým prosakovala – procezovala se přes ucpávku voda do podzemí. Pak se ucpávka uvolnila a starší vrstva byla splavena vodami nad mladší vrstvou. Bylo by to možné ? Co na to odborníci ? Je to pravděpodobné, nebo je moje úvaha za hranicí blbosti ? No jo, ale na ní je vrstva, která podle Kříže pochází z glaciálu !?!

Bez tohoto vysvětlení **je podle mého vrstva Würm – 2 nad vrstvou Würm – 3 nesmysl**. Udělal pan Pelíšek chybu, nedomyslel něco, nebo to bylo jinak ? Čemu mám věřit ? Zatím věřím jen tomu, že $1 + 1 = 2$. **Páni odborníci, moc prosím, nastartujte mozky a napište mi o tom svůj názor do Edice SE – 3 !!!**

Ale vraťme se k historii výzkumů ve Švédově stole. V roce 1961 je vydána „Studie č. 13“ knižně, nákladem 600 výtisků, o které tady už hodnou chvíli píší.

A v zápětí, v ročence „Československý kras“ ročník 15 z roku 1963 se objevuje práce, nazvaná „Příspěvek k poznání jeskyně Švédův stůl v Moravském krasu“.

Na scéně se objevuje Dr. Jaromír Vaňura.

Nejprve osobní poznatek : Někdy na začátku 21. století jsme připravovali v Ochozské jeskyni nějakou pracovní akci, ke které bylo zapotřebí více materiálu či nářadí a já jsem, takhle ve všední den

odpoledne nesl „narvaný“ kletr s těmito potřebami do sklípku u jeskyně. Na odpočívadle u stolu před jeskyní jsem si kletr sundal, abych si od té tíhy odpočinul. Na lavici u stolu seděl vysoký hubený stařík, který se mne zeptal : „Vy jste jeskyňář ?“ „Ano, jsem jeskyňář“, odpověděl jsem mu. „Já jsem doktor Vaňura“ představil se mi prostě.

Díky své zvědavosti a zvyku hledat informace v literatuře jsem našťestí už o tom pánovi něco věděl, takže jsme se měli o čem bavit. Pochopitelně, předmětem naší debaty se stal Švédův stůl. Zanedlouho se k nám přidala dcera pana doktora, která chodila po lese neda-leko.

A tak jsem poznal doktora Vaňuru a dověděl jsem se od něj leccos o Švédově stole. Asi jsem získal jeho sympatie, protože si vzal moji adresu a během několika dnů mi přišla poštou obálka nabitá některými jeho písemnými pracemi, které opatruji dodnes. Jsou to práce z let 1991 až 2000, které Dr. Vaňura vydal svým nákladem, a články v odborných časopisech.

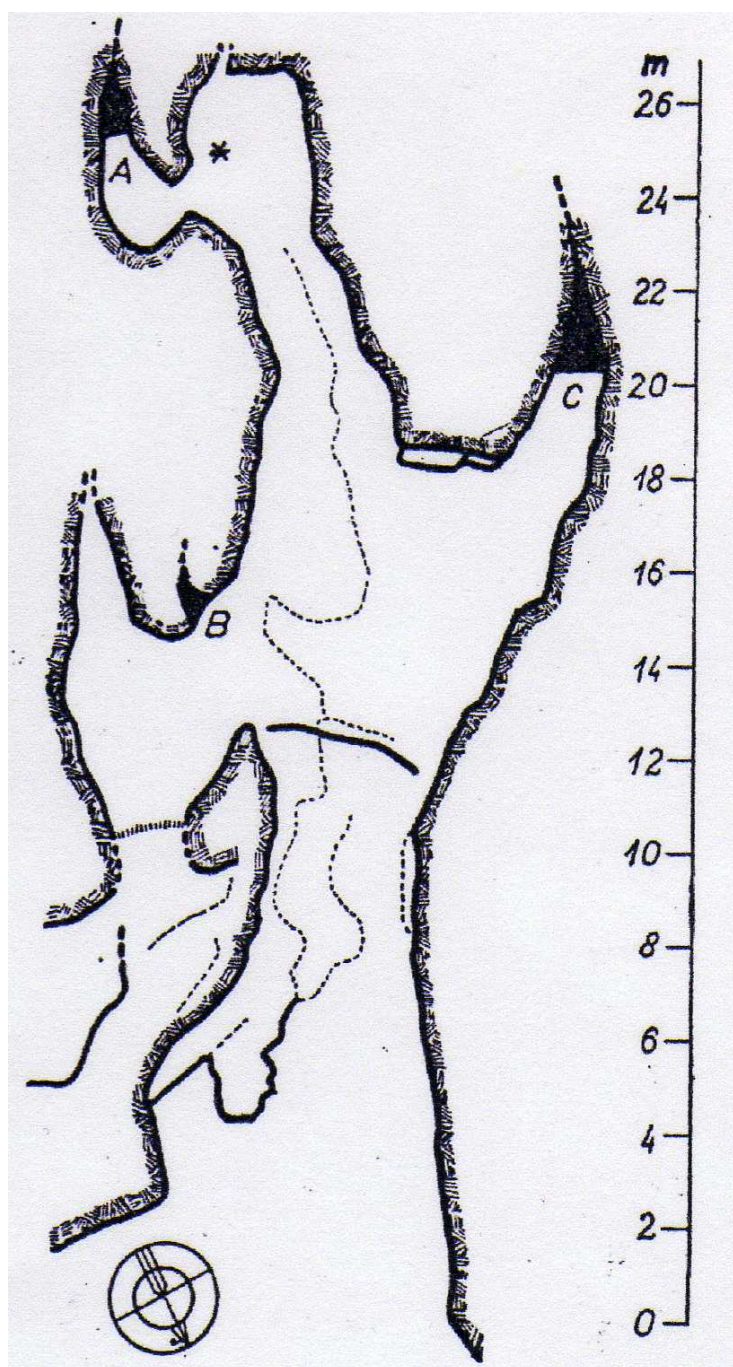
Díky rozhovoru s Dr. Vaňurou a díky materiálu, který mi zaslal jsem začal jeho dřívější práce o Švédově stole vyhledávat v Moravské zemské knihovně, kopírovat je na zde nainstalovaných kopírkách a ve volných chvílích doma se jimi zabývat.

Jak jsem již uvedl, „Studie č. 13“ byla vydána (vyšla) v r. 1962. V té době se v jeskyni Švédův stůl objevuje Jaromír Vaňura. Pustil se do neporušených vrstev ve třech méně přístupných vedlejších prostorách (zákoutích) této jeskyně, (viz obrázek níže, kde jsou v Klímově plánu půdorysu jeskyně zakresleny tyto vedlejší prostory s tehdy ještě zachovanými původními náplavami a usazeninami). Svoje tehdejší výzkumné práce popsal Vaňura v ročence Československý kras, roč. 15 / 1963, str. 59 – 67.

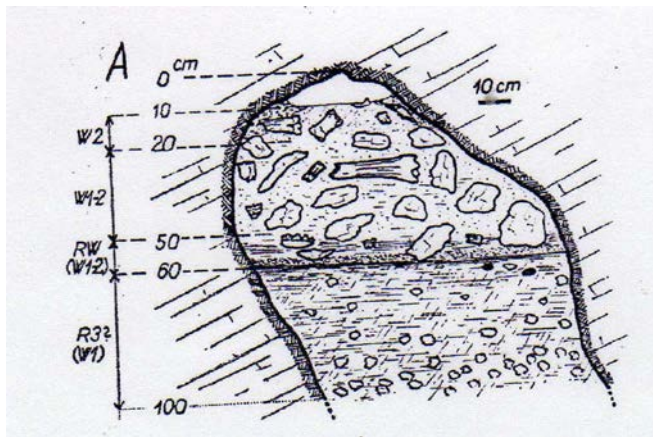
První výkopy prováděl Dr. Vaňura v prostoru, který je na Klímově plánu vyznačen černě pod písmenem „A“. Koncovou část tohoto prostoru před zahájením Vaňurových prací tvořila 60 cm vysoká a 4 m dlouhá, prokopaná chodbička, zcela na konci vyplněná usazeninami, ze kterých Vaňura výtěžil dalších 1,5 m usazenin. Hvězdička na

Klímově plánu ukazuje místo, kde podle Vaňury našel Kubásek mandibulu.

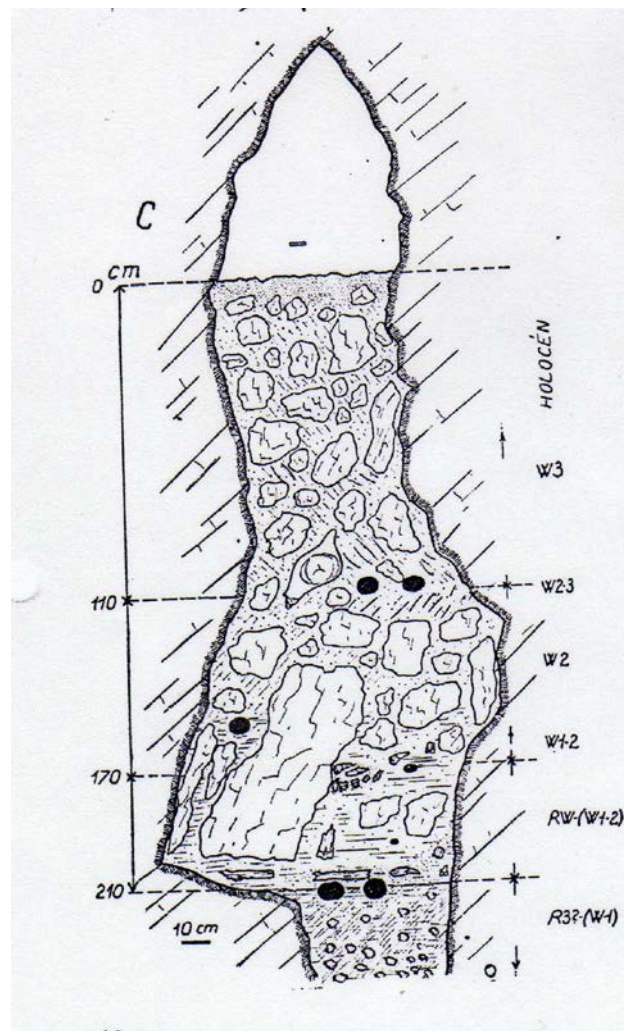
V popisu vrstev místa označeného písmenem A Vaňura uvádí :
Dno chodby tvoří ostrá hranice Riss/Würm (proti Rissu J. Pelíška),
další vrstvu tvoří Würm 1 – 2 (proti Würmu 1).



Na obrázku jsou vyznačeny prostory A, B a C, ve kterých Vaňura prováděl svůj výzkum.



Na horním obrázku uvádí Vaňura výsledky svých výzkumů v prostoru A,



na dolním obrázku je výsledek výzkumu v prostoru C. Stratigrafie profilů A a C je zde popsána velmi podrobně, až puntíčkářsky. Nelze z tohoto popisu udělat nějaký stručný výpis. Takový výpis by

v každém případě zkreslil Vaňurovy výsledky. Smyslem této práce není opis Vaňurovy práce z oné doby, ale upozornění (dle mého) na její existenci. Vycházím z předpokladu, že vážný zájemce si tuto práci případně vyhledá v MZK, či jiné knihovně, kde je tato práce dostupná a prostuduje si ji detailně. (MZK = Moravská zemská knihovna, kde časopis Československý kras najdete pod signaturou 2 – 226 527).

Nicméně si zde ještě dovoluji otisknout jeho dvě tabulky, zachycující uspořádání souboru zvířecích zbytků, konkrétních organismů stejného systémového zařazení z dob, určených stratigrafií.

Tab. I - Faunistické spektrum profilu A, obr. č. 1

| Č. | Druh živočišný | d. canini | d. inc. | d. mol. | ossa alia | RW | W ₁₋₂ | W ₂ |
|----|-------------------------------|-----------|---------|---------|--|----|------------------|----------------|
| 1 | <i>Ursus spelaeus</i> | 10 | 6 | 6 | 1 vert. c. | + | + | + |
| 2 | <i>Hyaena spelaea</i> | 1 | 0 | 2 | 1 jand. dx | + | + | + |
| 3 | <i>Canis lupus</i> | 1 | 0 | 0 | — | — | + | — |
| 4 | <i>Mammonteus primigenius</i> | — | 0 | 1 | — | — | + | — |
| 5 | <i>Equus sp. div.</i> | — | 1 | 8 | metacarp. 2 phal. I.—2 phal. II.—1, tibia 1, calcaneus 1 | + | + | + |
| 6 | <i>Bos primigenius</i> | — | 0 | 0 | phal. I.—1 | — | + | — |
| 7 | <i>Tichorhinus antiquit.</i> | — | 0 | 1 | os capr. 1 | — | + | — |
| 8 | <i>Alces alces</i> | — | 0 | 1 | — | — | + | — |

Tab. II - Faunistické spektrum profilu C, obr. č. 1:

| Č. | Druh živočišný | d. canini | d. inc. | d. mol. | ossa alia | RW | W ₁₋₂ | W ₂ | W ₂₋₃ |
|----|---------------------------------|-----------|---------|---------|---|----|------------------|----------------|------------------|
| 1 | <i>Ursus spelaeus</i> | 30 | 52 | 39 | 2 phal., 3 metacarp. | + | + | — | — |
| 2 | <i>Equus sp. div.</i> | — | 0 | 4 | 1 tibia 5 metacarp. 2 o. tarsi 2 astragali 1 phal. III. | + | + | + | — |
| 3 | <i>Hyaena spelaea</i> | 1 | 0 | 7 | — | + | — | — | — |
| 4 | <i>Tichorhinus antiquitatis</i> | — | 0 | 3 | 1 pelvis 1 tibia | + | — | — | + |
| 5 | <i>Gulo borealis</i> | 1 | 0 | 2 | — | + | + | — | — |
| 6 | <i>Cervus elaphus</i> | — | 0 | 2 | — | + | + | — | — |
| 7 | <i>Bos primigenius</i> | — | 0 | 0 | 3 astragali | + | + | — | — |
| 8 | <i>Mammonteus primigenius</i> | — | 0 | 1 | — | + | — | — | — |
| 9 | <i>Vulpes sp.</i> | 1 | 0 | 6 | — | + | — | — | — |

Jak uvádí Vaňura, mezi datováním vrstev Klímou a Musilem a datováním vrstev Pelíškem jsou rozdíly. Proto (podle shodnosti materiálu ze „Studie č. 13“) uvádí Vaňura ve svých nákresech profilů A a C nejprve datování dle Klímy / Musila, ke kterému se přiklání a pak uvádí v závorce datování dle Pelíška.

Mimo jiné zde nachází Vaňura na kostech značné stopy ohryzu, který připisuje hyenám. Zčásti přičítá polohy kostí v této jeskyni právě jejich zavlečením těmito zvířaty. Nicméně také uvádí, že uložení kostí v nejzazších prostorách jeskyně nelze přisuzovat jen hyenám.

V závěru práce Vaňura poukazuje na rozdílnost stratigrafických a sedimentačních poměrů v jednotlivých prostorách jeskyně v závislosti na jejich prostornosti, orientaci vůči vchodu do jeskyně či některému z komínů, a na komunikaci s vnějškem, byť jen puklinami.

*

Někdy v r. 1965 a možná v následujícím roce vydával OPS Brno – venkov ve spolupráci se Socialistickou akademií Brno – venkov periodickou publikací, nazvanou „Regionální listy“. V tomto periodiku vyšlo postupně šest vědeckých prací různých autorů. Jako třetí v pořadí zde vyšla práce RNDr Jaromíra Vaňury. Název této práce zní : „**Paleoantropologické nálezy v okolí Brna**“.

V úvodu této práce se její autor – Jaromír Vaňura z Brna rozepisuje o nálezech paleoantropologických nálezů – zbytků neandrtálského člověka v okolí Brna, především ve Švédově stole, ale i v jeskyni Kůlně a na nalezištích zbytků Homo sapiens fossilis na území Brna, ve Věstonicích, v Mladči, v Předmostí a ve Svitávce.

Pokračování této práce zachycuje populární formou vědecké sledování biologického vývoje člověka a jeho jednotlivých vývojových etap (stupňů). Sleduje zde postupný vývoj hominizace primátů (proces jejich polidštění, tj. proces postupných tělesných a sociálních změn od primátů k lidské podobě) a další vývoj postupné sapientizace, (tj. další proces, na hominizaci navazující, provázený rozvojem mozku, myšlení a psychiky).

Cituje zde názory některých vědců, i jejich odpůrců. Rozvíjí svoje úvahy o kultovním kanibalismu neandrtálců, vycházejí při tom z pouhých fragmentů, nalezených na různých nalezištích.

Ve druhé polovině této své práce se vrací opět k nálezům ve Švédově stole. Jeho nálezy v neporušených vrstvách v zákoutích této jeskyně a nálezy jeho dcery na odvalu před jeskyní byly posouzeny odborníky – antropology na Antropologickém kongresu v Brně v r. 1965 a bylo potvrzeno jejich neandrtálské stáří. Tím byla v podstatě potvrzena pravost neandrtálského původu Ochozské mandibuly, nalezené zde Kubáskem v r. 1905.

V další části této práce oponuje Vaňura názoru přisuzovat tak obrovské nahromadění kostí na jedno místo výlučně hyenám, a pomíjet zde činnost neandrtálců. Uvádí, že zde byly nalezeny zbytky 48 druhů zvířat. Za nápadnou považuje Vaňura především skutečnost, že tak pestrý „jídelní lístek“ nemá kromě člověka žádné jiné zvíře.

Ve své práci vychází Vaňura z poznatků amerického vědce R. Darta, který se zabýval studiem života hyen, odmítá na základě Dartových poznatků přisuzovat nahromadění kostí hyenám a přisuzuje tuto činnost proudícím vodám, které podle něj jeskyní protékaly a které kosti do jeskyně splavily. Svědectví o tom přináší Vaňura v podobě nálezů vodou omletých kostí.

Splavení kostí proudícími vodami uvádí jako příčinu jejich nahromadění již Martin Kříž. A Slezákova teorie proudění vody nad jeskyní a pozdější prolomení vodního toku do jeskyně, která předchází této kompilaci závěrů různých badatelů (a je vlastně příčinou její tvorby) Vaňurův názor na možné nahromadění kostí (dle mého) jen utvrzuje !

Přítomnost hyen vysvětluje Vaňura tak, že jeskyně Švédův stůl ve své tehdejší podobě byla – jako chladné místo – úložištěm úlovek a zásobárnou masa pravěkých lidí. Do této „spížírny“ pravěkých lidí vnikaly – dle Vaňury – v nocích a v nestřežených chvílích hyeny, které kromě požívání masa zde okusovaly i kosti, byly člověkem loveny a následně konzumovány.

Zde se Vaňura opět odvolává na Darta, který historicky dokazuje, že z celé fauny jediný člověk se neštítel pojídat maso hyen.

Milý čtenáři, dovol mi nyní logickou úvahu. To, že se – dle Darta – všechna zvířata včetně supů v přírodě netknou mršin hyeny je zcela jistě důsledkem pudu, který je v jejich vědomí předáván dědičně. Hyeny, požírající mršiny zvířat mohly být zdrojem nákaz, proti kterým byly sice samy imunní, ale které způsobovaly onemocnění zvířat, které jejich maso požily. Zvířata, která to přežila, usuzovala na příčinu svých potíží a nejen, že již maso hyen nepožívala, ale tento poznatek byl moudrou přírodou dědičně zakódován do vědomí dalších generací a tak podle mého vznikla ve vědomí dravců bariéra zábran, příčina toho, že se zvířata začala konzumaci masa hyen vyhýbat.

Primitivní člověk, který již znal oheň a teprve pak narazil na hyeny, které následně lovil, si maso hyen dle mého pekl, při čemž ohněm a zvýšenou teplotou zničil choroboplodné zárodky v mase, neměl s tímto masem žádné potíže, v jeho vědomí se nevybudovaly bariéry zábran a on maso hyen v pohodě používal.

Může být jiný důvod, než tato prostá logická úvaha? Jakékoliv konání tvorů v přírodě (a člověk je, ať chceme nebo nechceme její součástí), je důsledkem příčin. Jestliže dědičná zábrana konzumace je důsledkem nějaké příčiny, pak tomu nemůže logicky ani být jinak! A tady opět očekávám vyjádření názoru exaktních vědců.

Ale vraťme se k práci Dr. Jaromíra Vaňury. Ten ve své práci mimo jiné uvádí, že ve Švédově stole prokázali archeologové trojí lidské osídlení. *(Dle mého se tato osídlení udála v dobách, kdy již vodní tok jeskyni opustil. K poklesu vod muselo dojít mezi osídlením neandrtálců a osídlením lidí z mousteriénu. Někdy v období R-3. Pelíšek nachází mousterienské artefakty ve čtvrté vrstvě uvnitř jeskyně. Tuto vrstvu zařazuje do období R / W). !!!*

V dalším pokračování této práce provádí Vaňura precizní odborné vyhodnocení kostních zbytků a zubů, které zde našel, nebo které zde byly dříve nalezeny. V závěru uvádí, že zde nebyla nalezena žádná paleolitická industrie. (S výjimkou kostního zbytku metakarpu koně upraveného údajně do tvaru dýky. / *Pohryzem dikobraza?* /) Vaňura

zde poznamenává, že problém opracovanosti tohoto nástroje člověkem musí rozhodnout specialisté dalším výzkumem. (Cituje zde vyjádření akademika Filipa).

Běžná je zde, podle Vaňury, kostěná industrie z aurignacenu. Ale ta už se netýká neandrtálců, ta už pochází z éry fosilního sapientního člověka.

Vaňurův výklad končí úvahami o dosažených poznatcích o životě předvěkých lidí.

Tato Vaňurova práce obsahuje 26 stran textu ve formátu A4, následuje 5 stran odvolávek na použitou literaturu (54 položek) a 19 vyobrazení či obrazových příloh. Přílohy 1 – 5 obsahují diagramy a schemata, zachycující vývoj člověka, příloha 6 zachycuje rozsah zalednění Evropy v dobách ledových, přílohy 7 – 10 jsou dokumentární fotografie jesk. Švédův stůl, zbývající přílohy jsou vyobrazeními nálezů.

*

V roce 1965 vyšla také tiskem Vaňurova přednáška, kterou přednesl 26. 3. 1965 v „Klubu přírodovědeckém při Moravském muzeu“. Omezený náklad této práce nebyl v prodeji, byl určen jen pro členy uvedeného klubu ! (*Proč ?*). Název této přednášky zněl : **Nové nálezy zbytků neandrtálského člověka v jeskyni „Švédův stůl“ v Moravském krasu.** A co tato přednáška obsahovala ?

V krátkém úvodu uvádí Vaňura svoje další nálezy zbytků neandrtálce. Stručně zde uvádí krasové badatele, kteří jeskyni v uplynulých dobách zkoumali a přechází na stratigrafii členění původních sedimentů v této jeskyni. Uznává odbornou přesnost a vědeckou důkladnost stratigrafie, zpracované ve „Studii č. 13“ odborníky z ČSAV.

Postupně přechází na svoje nálezy z předtím neprozkoumaných zákoutí jeskyně a snaží se předložit důkazy o splavení osteologických materiálů vodou. V proudění vod hledá příčiny nahromadění kostí a zubů v jeskyni. Polemizuje s pověrami vědců o ukládání kostí v jeskyni hyenami. Opírá se při tom o moderní poznatky Raymonda

Darta a dalších. Dokazuje, že hyeny žerou maso všech zvířat s výjimkou masa hyen. Žádný z dravců, ani supi se nedotknou masa zastřelených hyen. Toto maso konzumuje (dle Darta) jen člověk. *(Úvahu na toto téma jsem již vyslovil na str. 52 této práce).*

Ve svých dalších vývodech píše Vaňura o tom, že všichni badatelé, kteří se v této jeskyni zabývali vykopávkami nacházeli ohlazené kosti. Zatím co Kříž i Makovski dle Vaňury proudící vody popírali (???), Kubásek s Rzehakem je naopak dokazovali ! Musil považuje jeskyni Švédův stůl za typické doupě jeskynních hyen a ohlazení kostí přisuzuje hyenám.

Zde Vaňura vychází z úvahy, že žádné ze zvířat nevyhledává a nezakládá svoji noru o větším průměru, než je průměr jeho těla. Je to v podstatě zabezpečení doupěte před predátorem, který se do nory nevejde. Ve světle těchto závěrů si lze dost těžko představit hyenu, vlekoucí do svého doupěte hlavu nosorožce. *(Nehledě na to, že portál jeskyně byl tak rozměrný, že „typické doupě jeskynních hyen“ před útokem predátorů nemohlo hyeny chránit !).*

V další části této přednášky se Vaňura zabývá původními paleontologickými nálezy. Za velmi zajímavou považuje skutečnost, že všechny tři nálezy zbytků neandrtálce v této jeskyni pochází z přibližně stejného místa v nejzazších částech jeskyně.

Zatím co Jelínek považuje chybějící dolní část Ochozské mandibuly za okus hyen, či jiní je považovali za rituální obris, dokazuje Vaňura, že horní část této čelisti ležela v náplavě zuby dolů, proto tato část zůstala nedotčena, zatím co přes její dolní část (čelist ležela v náplavě „bradou vzhůru“) proudila voda, která ji omlkla do nalezené podoby.

Následně se Vaňura ve své přednášce zevrubně zabýval svými nálezy – pravé dolní stoličky neandrtálce, šupinou spánkové kosti neandrtálce a temenní kostí neandrtálce. Soustřeďuje zde všechny dostupné poznatky a měření těchto neandrtálských zbytků.

Na to navazuje uvedením vlastních nálezů paleolitických industrií (kostěná dýka z hnátu koně, dále kostěné škrabadlo a kostěný nástavec.

Závěrem shrnuje Vaňura svoje nálezy a poznatky, a snaží se dokázat správnost svých závěrů.

V příloze této práce je devět obrázků. První obrázek se zabývá v půdorysu i v řezu koncovou chodbičkou jeskyně, odkud má Vaňura svoje nálezy, další dva obrázky zachycují řezy pěti profilů z této chodbičky a jejich stratigrafii. Na čtvrtém obrázku je vyobrazena ve čtyřech průmětech sporně hypotetická kostěná dýka. Pátý obrázek obsahuje šest průmětů nalezeného zubu neandrtálce, šestý obrázek zachycuje půdorysně i v řezech nalezené úlomky lebečních kostí. Zbývající tři obrázky zachycují odborně popsané úlomky kostí.

*

V roce 1965 také vyšla jedna z Vaňurových prací v „Časopise pro mineralogii a geologii“, roč. 10, v čísle 3 na str. 337 – 341, nazvaná **„Nález moláru neandrtálského člověka na haldě před jeskyní Švédův stůl v Moravském krasu.“**

Zub neandrtálce našla v haldě odvalu před jeskyní jeho dcera Zdeňka. Práce se zabývá soustředěním expertiz několika odborníků, kteří svými posudky dokazují, že jde skutečně o zub neandrtálce.

*

Další Vaňurova práce byla otištěna v témže ročníku citovaného časopisu, ve čtvrtém čísle na str. 437 až 439 pod názvem **„Prvý nález sobola v pleistocénu ČSSR“**.

Článek pojednává o vůbec prvním nález zbytku sobola z období pleistocénu na našem území. Jde o nález čelisti sobola. Tento nález pochází z původní, nenarušené vrstvy R-W v jeskyni Švédův stůl.

Určení čelisti provedl universitní profesor, Dr. Josef Kratochvíl z laboratoře pro výzkum obratlovců v Brně. Tím, kdo ověřil a určil prvenství sobolí čelisti z pleistocénu byl docent Dr. Josef Skutil z Archeologického ústavu ČSAV v Brně.

Součástí této práce je, kromě popisu sobolí čelisti její vyobrazení a 1 tabulka.

Další Vaňurův článek vyšel také v r. 1965 v 11. ročníku časopisu Vesmír, v čísle 11 na str. 350. Tento článek nesl název „**Konec pověr o hyeně**“.

Jak dále uvádí J. Vaňura – tento název je současně názvem desáté kapitoly knihy Raymonda A. Dart. Kniha nese název „Dobrodružství s chybějícím článkem“. V tomto článku srovnává Vaňura Dartovy poznatky s nálezy v jeskyni Švédův stůl a snaží se dokázat nahromadění kostí v jeskyni lidskou činností.

*

V r. 1983 se vrátil Dr. Jaromír Vaňura k problémům jeskyně Švédův stůl svým článkem „**Ke stratigrafii jeskyně Švédův stůl**“ který vyšel v Časopise pro mineralogii a geologii v 28. / 1983 ročníku, v č. 2 na str. 187 – 196.

V úvodu Vaňura píše, že stratigrafie sedimentů v jeskyni Švédův stůl je podávána v literatuře odlišně od skutečnosti. Především v polohách W-1, R-W a R – 3. Pokračováním výzkumu zjistil údajně v zadní části jeskyně dvě nové, intaktní vrstvy. Datování dosud nedotčené vrstvy je spolehlivě doloženo a je výchozí základnou pro chronologii nadloží i podloží. V dalším textu zakreslením profilu, přehlednými tabulkami a vyobrazením nálezů dokládá svůj názor na skutečnou stratigrafii jeskyně.

*

V r. 1992 vydal J. Vaňura vlastním nákladem, formou strojopisu, včetně obrazových příloh práci, kterou nazval „**Jeskyně Švédův stůl v Moravském krasu – vrstva W – 1.**“

Tato práce navazuje dle autora na jeho práce z roku 1965 a je jejich dokončením ! Má 17 stran strojopisného textu formátu A4, 1 stranu odkazů na použitou literaturu (18 položek) a 9 stran různých vyobrazení, dokládajících Vaňurovy závěry.

V úvodu této práce Vaňura uvádí, že jeho výzkumná práce v létech 1964 – 1965 nebyla ukončena, až na orientační sondu pro V. Ložka a prof. Musila pro zdánlivou paleontologickou sterilitu. Tato vrstva byla považována za R – 3. Když Vaňura dalšími výzkumy v jeskyni zjistil,

že se nejedná o R – 3 ale o W – 1, rozhodl se (přes fyzickou náročnost práce) vrstvu kontaktně vytěžit, následně plavením na sítu prozkoumat a tím svoji práci z r. 1965 dokončit a zkompletovat.

Jak Vaňura uvádí, četnost nálezů místo od místa velmi kolísalo. Je zřejmé, že autor zpracoval tuto vrstvu s houževnatostí a pečlivostí jemu vlastní. Jak jsem již uvedl výše, práce obsahuje 17 stran textu, který je fundovaně odborný, takže si z něj netroufám udělat jakékoliv výpisky, abych tuto práci nezkreslil, nebo něco neopomenul. Kdo se chce s touto prací skutečně seznámit, musí ji přečíst vcelku. Mým úkolem je na ni jen upozornit.

Mezi stručnými závěry o tom, co práce přináší nového hovoří Vaňura o zatopení jeskyně potoční vodou po přehrazení krasového kaňonu sesuvem skal a půdy. Tento Vaňurův závěr je pozoruhodně blízký nedávným závěrům Slezákovým, které popisují přírodní vznik údolní přehrady. (**Viz Edice SE – 3 – 2009, Tématický okruh 2, L. Slezák : „Kvarterní údolní přehrada v jižní části Moravského krasu).**

Následují 3 strany diagramů – klimatických křivek za posledních 130 tisíc let (dle Frentzela), 4 strany půdorysů a řezů profilů nálezů včetně stratigrafie nálezů a 3 strany nákresů nálezů.

*

V r. 1999 vydal Dr. Vaňura další dodatek svých prací z let 1965, a z let 1991-1992. Tuto práci nazval : **Jeskyně „Švédův stůl“ – spraš svrchního W 1 mezi původním a nynějším vchodem do W 1“.**

V této své práci se v podstatě zabývá výzkumem v předpolí jeskyně Švédův stůl, především stratografií tohoto předpolí a to zejména za účelem zjištění původní délky jeskyně a polohy původního vchodu do jeskyně před zřícením části jejího stropu.

Dle mého názoru však tato práce řeší polohu stropu jeskyně v pleistocénu. (To nic nemění na jejím významu a ceně !). Ale k prolomení jeskynního systému mezi Liščí dírou (Ř – 4, MK 1417) a Švédovým stolem došlo podle mého někdy v období pliocénu, (5,5 milionů let) případně ještě dřív, v miocénu, (19 milionu let). Tehdejší podobu jeskynního systému dnes již těžko zjistíme, možná by napovědělo vyklizení Liščí díry. Ale to je zřejmě úkol nad lidské síly !

SA 1000 21.0.1999

JESKYNE "SVĚDOV STŮL"
v jižní části Moravského Krasu
/půdorys podle P. Himmela 1962,
doplňující data J. Vaňura, 1999

**intenzita geoelektrického pole
v ose S-N v přehledu:**

| /m/ | /uA/ | 31.8.1999 |
|---------|------|----------------------|
| 0.-2. | 0 | 10,30 n.č. |
| 2.-4. | 0 | |
| 4.-6. | 0 | |
| 6.-8. | 4 | |
| 8.-10. | 2 | |
| 10.-12. | 55 | /skalní puklina?/ |
| 12.-14. | 8 | |
| 14.-16. | 2 | |
| 16.-18. | 3 | |
| 18.-20. | 7 | |
| 20.-22. | 9 | |
| 22.-24. | 4 | |
| 24.-26. | 1 | |
| 26.-28. | 4 | |
| 28.-30. | 7 | |
| 30.-32. | 3 | /halda/ 11,30 h.n.č. |

Sondáž byla provedena za účelem zjištění polohy původního vchodu, portálu. Löss v předpolí dnešního vchodu, intaktní, je uvnitř jeskyně po linii původního vchodu nažloutlý, silně slehlý, dá se jen vykrabávat mezi četnými kameny až balvany.

Intaktní löss mimo jeskyni před linií původního vchodu je kyprý, našedlého tónu.

Spraš na vápencové desce dna jeskyně /24.-26.m/ je od zvodnění diageneticky zpevněná s mnoha menšími vápencovými kameny v cicvarizovanou jako beton pevnou hmotu

sondy /S/ : ve 25.m obmažena v délce 1.5m skalní hrana dna jeskyně pod úhlem 13° se zvedající od /W/ k /E/ ve W1.

V délce 1m od skalní stěny je hrana přetržitá.

0 1 5m

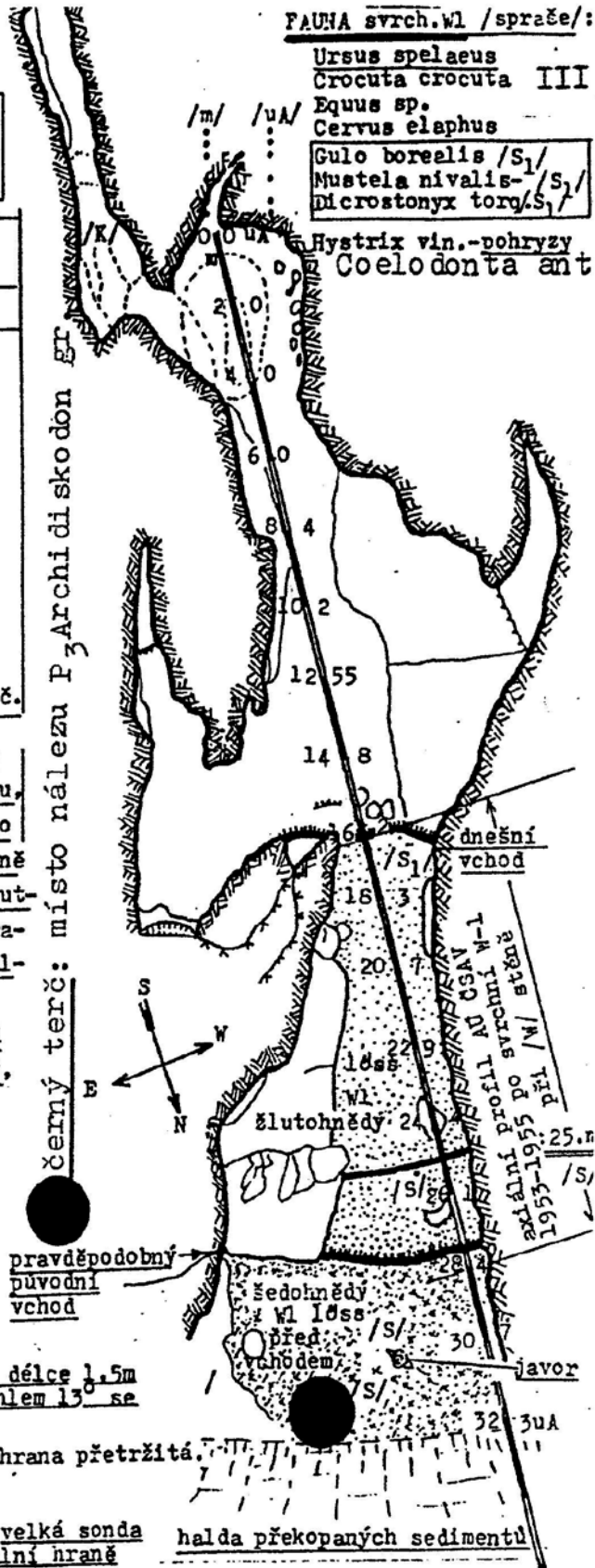
/S7 - velká sonda
na skalní hraně
dna jeskyně

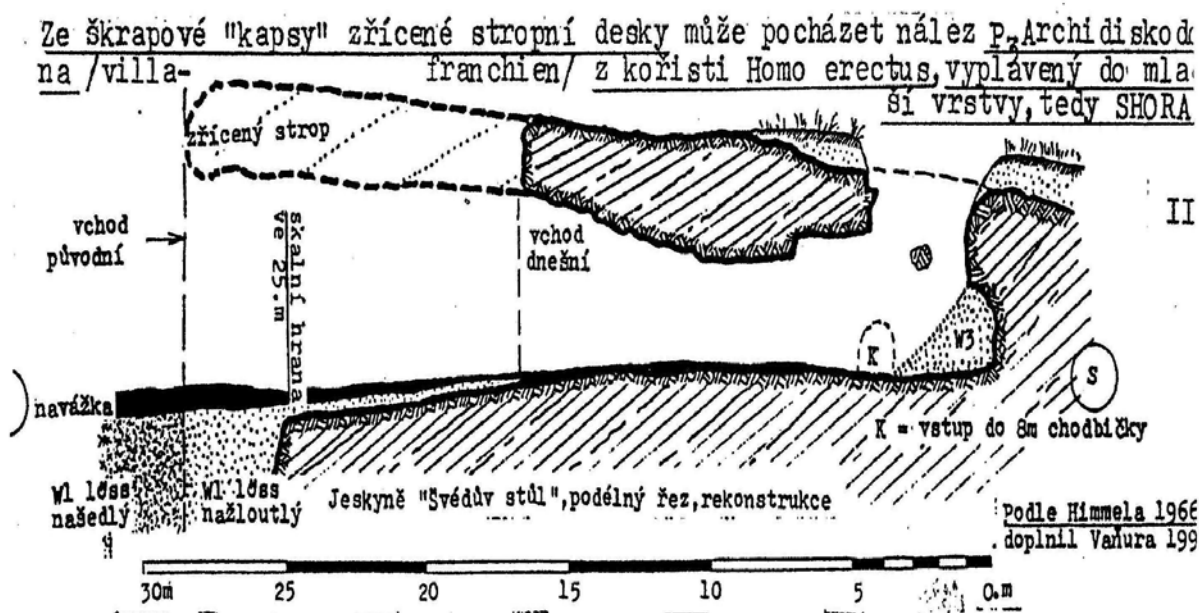
FAUNA svrch.W1 /spraše/:

Ursus spelaeus
Crocuta crocuta III
Equus sp.
Cervus elaphus

Gulo borealis /S1/
Mustela nivalis - /S1/
Dicrostonyx torquatus /S1/

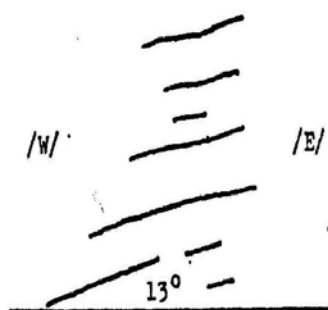
Hystrix vin.-pohryzy
Coelodonta ant





podle Klímova podélného profilu souvrstvím W1-holocén sahalo zaoblené "čelo" zříceného portálu původního vchodu do 10.m před nynějším vchodem, tj do asi 26.m, což se kryje se zjištěním rozhraní dvou typů spraše, /JV 1999/ - Přesnost: $\pm 0,5$ m ke zřícení portálu doslo asi poč.W3.

/navážka /černé/: černé kamenité hlíny překopaného holocénu, jimiž byly zarovnány nerovnosti dna



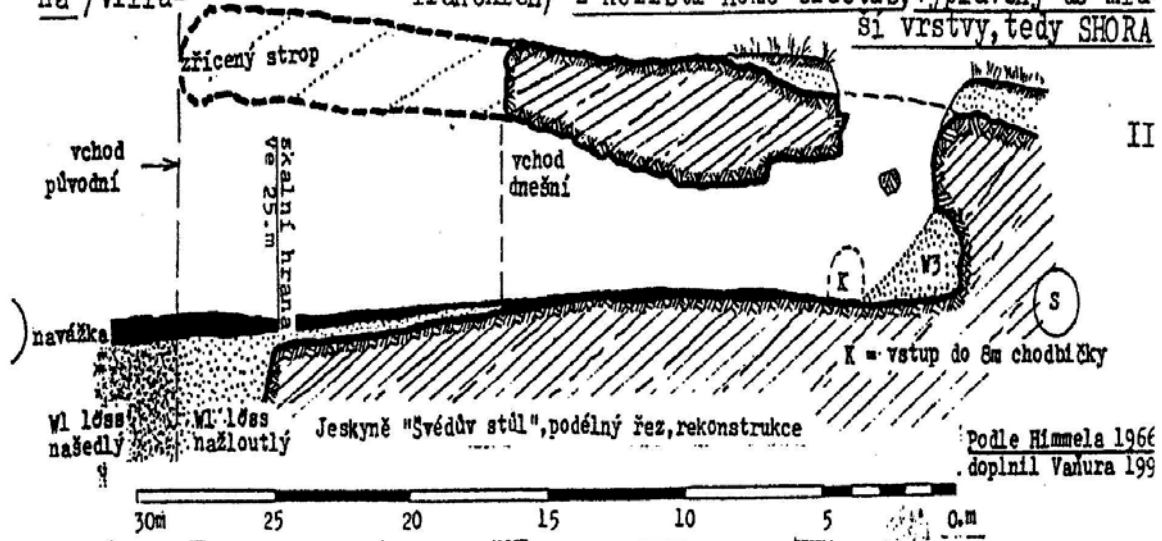
Vrstvy devonských vápenců jeskyňe "Švédův stůl" jsou skloněny pod úhlem 13°, rovněž skalní dno se vstupní hranou ve 25.m se zdvihem od W/

Půdorys a řezy jeskyňe "Švédův stůl" viz: "Jeskyňe č. R-6 "Švédův stůl" v Hádeckém údolí - Moravský Kras". Měřili: J. Haman, P. Himmel, S. Tomšík 1962, R. Duřpěkt, P. Himmel 1966. Kreslil: P. Himmel. Speleologický kroužek ZK ROH KSB. - Z technických důvodů nebyla možná vertikální sondáž, ke zjištění mocnosti vrstvy spraše W1 před skalní hranou. V celé jeskyňe vč. koncové 8m chodbičky /K- kanál/ je vrstva W1 nejstarší na skalním dně. Sondy z r. 1999 nepotvrdily zatopení celé jeskyňe suspektně v RW, takže vápenný tuf s limonitem, fluviální bazální jíly pod W1 jsou dílem hromadění srážkových vod z kominů a jsou ome-

Pomocí sond a jejich stratigrafie se snaží Vaňura zjistit a určit, jak byla jeskyňe před zřícením stropu velká. Závěrem své práce uvádí, že výzkumům Švédova stolu chybí zkompletování stratigrafie včetně celého podloží W 1 a zjištění její mocnosti.

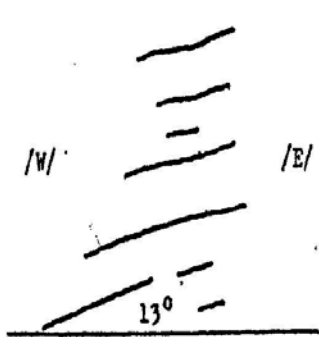
Obrazovou část této práce publikuji mezi textem, neboť ji považuji za velmi zajímavou a fundovaně zpracovanou.

Ze škrapové "kapsy" zřícené stropní desky může pocházet nález P. Archidiskoda na /villa- franchien/ z koristi Homo erectus, vyplávený do mladší vrstvy, tedy SHORA



podle Klímova podélného profilu souvrstvím Wl-holocén sahalo zaoblené "čelo" zhroutčeného portálu původního vchodu do 10.m před nynější vchod, tj do asi 26.m, což se krvine se zjištění rozhraní dvou typů spraše, /JV 1999/ - Přesnost: ± 0,5 m se zhroutčení portálu doslo asi poč.W3.

/navážka /černé/: černé kamenité hlíny překopaného holocénu, jimi byly zarovnány nerovnosti dna



Vrstvy devonských vápenců jeskyňe "Svédův stůl" jsou skloněny pod úhlem 13° rovněž skalní dno se vstupní hranou ve 25.m se zdvihem od /W/ k /S/ Podle foto J.V. pohledu do hlav-

půdorys a řezy jeskyňi "Svédův stůl" viz: "Jeskyňe č.R-6 "Svédův stůl" v Hádeckém údolí - Moravský Kras". Měřili: J.Haman, P.Himmel, S.Tomšík 1962, R.Duřpěkt, P.Himmel 1966. Kreslil: P.Himmel. Speleologický kroužek ZK ROH KSB. - Z technických důvodů nebyla možná vertikální sondáž ke zjištění mocnosti vrstvy spraše Wl před skalní hranou. V celé jeskyňi vč.koncové 8m chodbičky /K- kanál/ je vrstva Wl nejstarší na skalním dně. Sondy z r.1999 nepotvrdily zatopení celé jeskyňe suspektně v RW, takže vápenný tuf s limonitem fluvialní bazální jíly pod Wl jsou dílem hromadění srážkových vod z komínů a jsou ome-

Poslední prací, kterou mi Dr. Vaňura věnoval je jeho článek v časopise Živa, který vyšel v r. 2000 v č. 2. na str. 86. Jeho oskenovanou kopií viz níže.

lived approx. one million years ago and it has not been found at the site before. A/

Slon Gromovův na Moravě

ARCHIDI SKO DON GROMOVI Garutt et Alexeeva, 1965, J. Svědův stůl Jaromír Vaňura

SUMMARY: ŽIVA 2/2000
 Vaňura, J., 2000: The Gromov Elephant Found
 In the SVĚDŮV STŮL Cave near Brno the author surprisingly found the tooth P₃ of an elephant, belonging to the species ARCHIDI SKON GROMOVI Garutt et Alexeeva, 1965. This mammal

tento objekt vůbec dostal. Možným vysvětlením je pouhých 8 km vzdálená jeskynní lokalita Stránská skála nedaleko Brna v jurských vápencích, kterou prokazatelně obýval *Homo erectus* v nejstarším pleistocénu a mohl na svých loveckých toulkách navštívit i jeskyni Svědův stůl. Zbytky mladého chobotnatce v ní mohly být uloženy v tzv. skalní kapse a vyplaveny až později ve W-1, i když zbarvení zubu odpovídá spíše pozdějšímu období W-1/2. Pravděpodobnější se ale jeví původ ze škrapového pole nad jeskyní Svědův stůl, které oplývalo hlubokými vertikálními kapsovitými dutinami (některé se zachovaly dodnes). Do nich snadno mohly kosterní zbytky zapadnout. Když se v období W-1, W-2 či W-3 strop na různých místech zřítí, snadno se obnažila některá kapsa a její obsah byl vyplaven do mnohem mladšího horizontu, a to shora.

Činností vod v krasových jeskyních dochází i k přemístění, translokaci fosilních objektů do vrstvy, v níž původně uloženy nebyly. Může se tak stát i činností zvířat. Zmíním jeden takový případ, navíc komplikovaný nikoli hrabavým zvířetem, ale člověkem, který následující fosilii vynesl z jeskyně před vchod na haldu překopaných hlín.

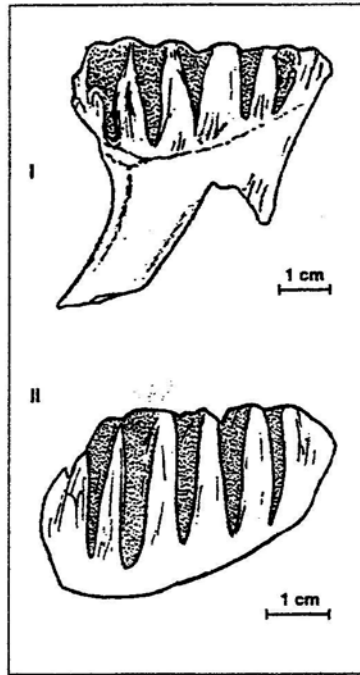
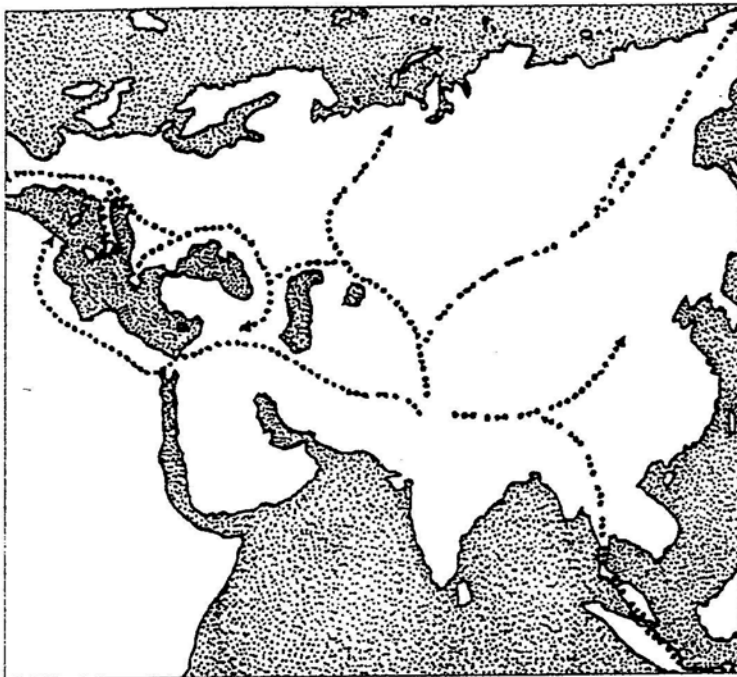
Jde o třenový zub P₃ v odborné literatuře dříve, třetí mléčný premolár slona Gromovova (*Archidiskodon gromovi*). Žil v pozdním pliocénu až starším pleistocénu v jižní evropské části Ruska, v Kazachstánu a na západní Sibiři a jižní Evropě. Někteří autoři neuznávají druhovou samostatnost uvedeného formy chobotnatce a identifikují ho jako *Archidiskodon meridionalis*, slona jižního ze staršího pleistocénu evropské části Ruska, Uralu, Kavkazu, Sibiře, západní a jižní Evropy, nikoli však z Evropy střední.

Náš nálezy z jeskyně Svědův stůl v jižní části

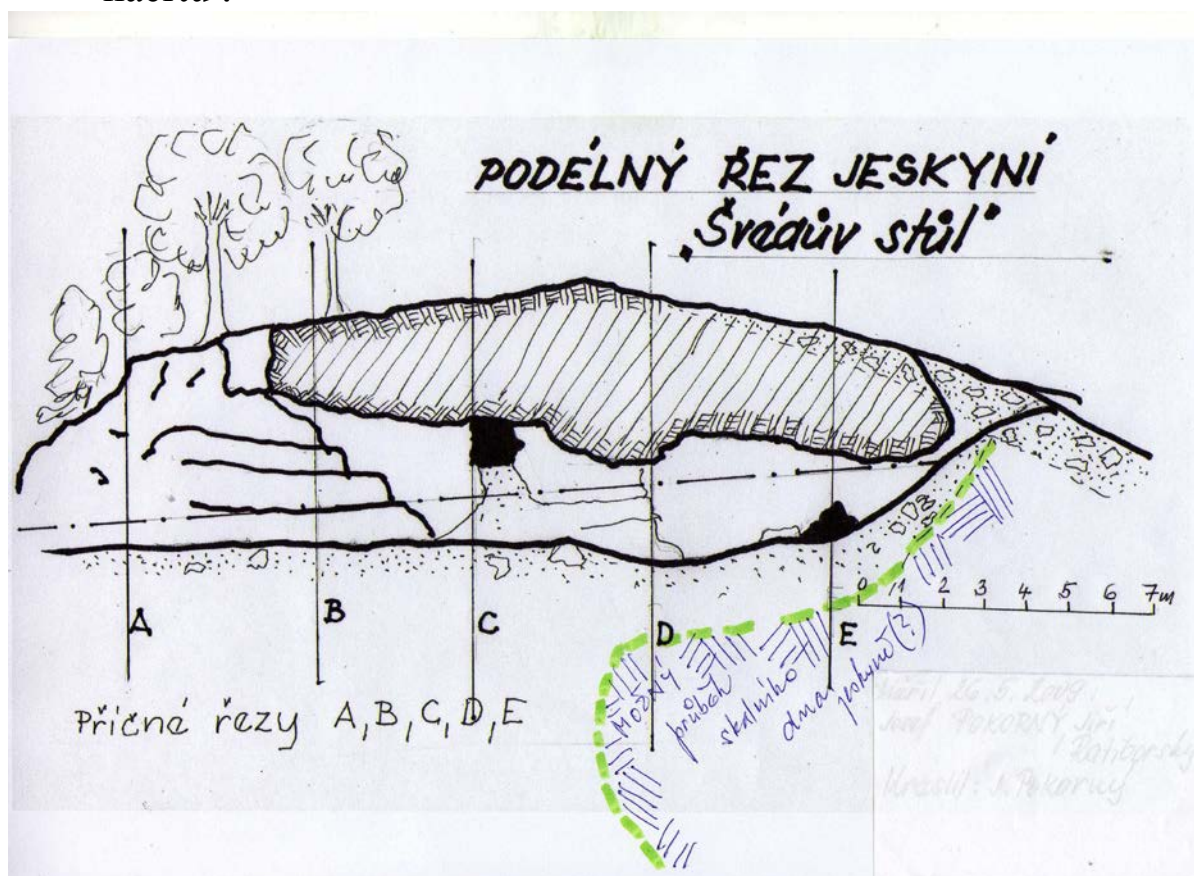
Moravského krasu tedy chronologicky pochází z nejstaršího kvartéru, pleistocénu, z období nazvaného villafranchium, pravděpodobně z teplého interglaciálu Donau/Günz a jeho stáří je nejméně 1 milion let. Vzhledem k tomu, že v jeskyni Svědův stůl přísluší nejstarší sediment prvnímu glaciálnímu stupni W-1 würmského zalednění mladšího pleistocénu (snad před 100 000 let), vyvstává naléhavá otázka, jak se do jeskyně

Směry šíření slona rodu Archidiskodon (Alexeeva 1977, upraveno) • Dole zleva pohledy na mandibulární mléčný třenový zub (premolár P₃) mladěte slona Gromovova (Archidiskodon gromovi) nalezený u jeskyně Svědův stůl; a) pohled odspodu, b) žvýkací plocha, c) boční pohled • Vpravo (I) náčrt premoláru P₃ nalezeného v rostovské oblasti (Chapry) a zmíněného P₃ z haldy u jeskyně Svědův stůl (II). Snímky a kresby J. Vaňury

Nejvíce pozůstatků chobotnatců r. *Archidiskodon* bylo nalezeno v jižní Evropě. Odtud se šířili do západní i východní Evropy a dále na Kavkaz, Ural a Sibiř (viz obr.). Na základě nálezu z jeskyně Svědův stůl nedaleko Brna lze tedy rozšířit oblast výskytu slonů r. *Archidiskodon* také do Evropy střední. Z tohoto rodu se později postupně vyvinuli mamuti (*Mammuthus primigenius*), starobylí sloni r. *Palaeoaloxodon* a sloni r. *Elephas* s jižním slonem indickým (*E. maximus*). Jesliže bývají jeskyně Stránské skály sídlištěm *H. erectus*, mohla jim tedy být i jeskyně Svědův stůl!



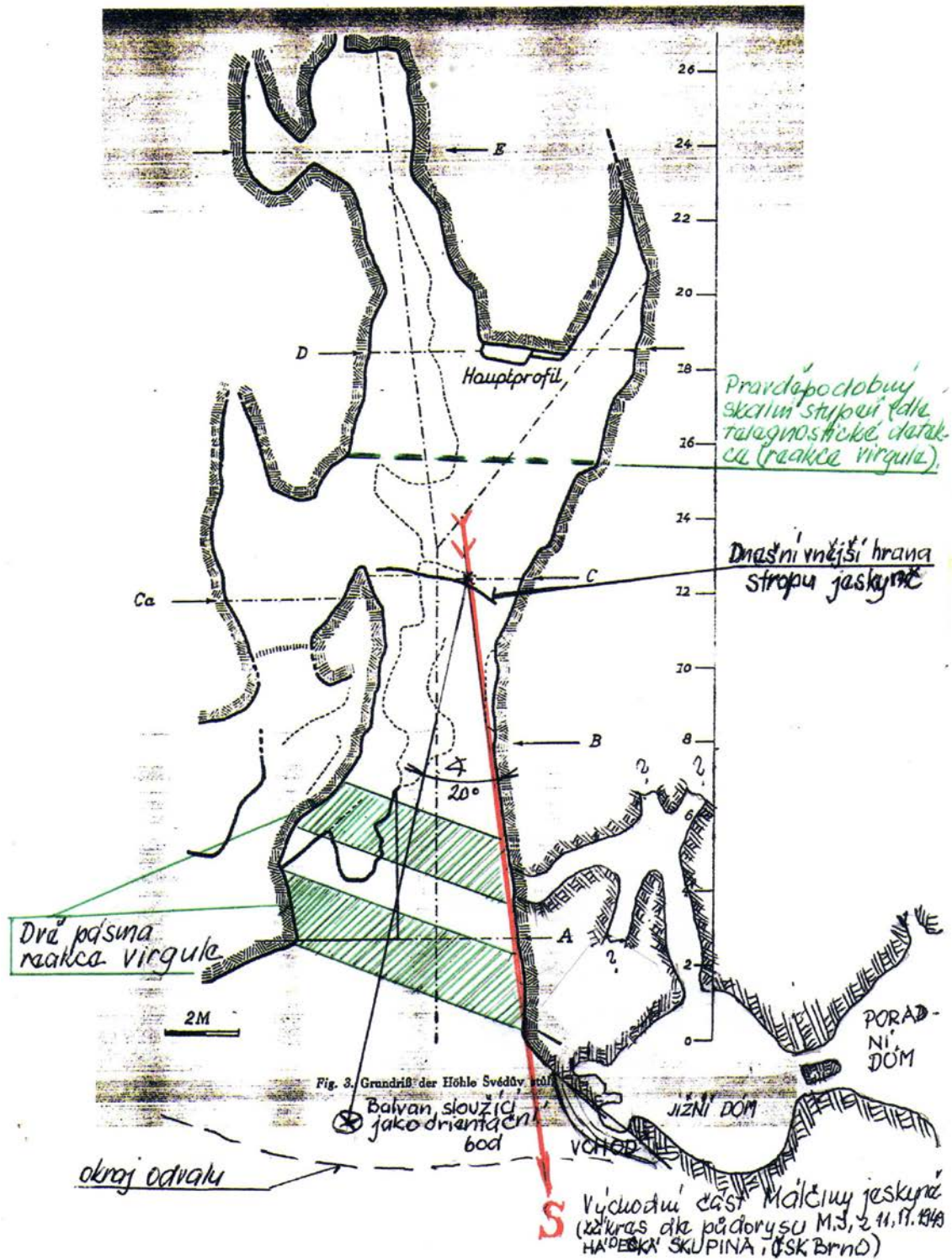
Dne 24.10.2009 navštívili jeskyni Švédův stůl členové skupiny SE – 3. Byla zde provedena L. Slezákem a R. Cendelínem (nezávisle na sobě) telegnostická detekce. (Průzkum terénu pomocí virgule). Dle této detekce probíhá uvnitř jeskyně skalní stupeň. Tento skalní stupeň je patrně ona vrstva vápence, na kterou narazili v padesátých letech Klíma s Pelíškem v hloubce 240 cm. L. Slezák přibližně zakreslil tento skalní stupeň do následujícího náčrtu :



Možný průběh skalního dna je zde zakreslen zelenou přerušovanou čarou. Slezákova představa vychází z reakcí virgule při telegnostické detekci.



Na spodním obrázku je Slezákova představa původní erozní plochy nadloží jeskyně, po kterém tekla v dávných dobách Ochozský potok.



Na obrázku výše jsou do Klímovy mapy vkreslena určitá zjištění, která byla učiněna dne 24.10. 2009 při exkurzi skupiny SE – 3 do této

jeskyně. Zelená, přerušovaná čára mezi profily C a D zachycuje telegnostickou detekci předpokládaného skalního stupně.

Dvě zeleně vyšrafovaná pásma zachycují reakce virgule v tomto prostoru. Když jsme do téhož měřítka překreslili mapku půdorysu východní části Málčiny jeskyně, kterou zaměřili a zakreslili dne 11.11.1949 členové Hádecké skupiny tehdejšího Českého speleologického klubu Brno a přiložili k zákresu reakce virgule, pak je zajímavé zjištění, že tam někam vedou zasedimentované chodbičky, které se Hádecká skupina pokoušela v r. 1949 prokopat.

Dle vzpomínání L. Slezáka došlo tehdy na tomto pracovišti k úrazu jednoho z členů Hádecké skupiny, následně byl obtížně vyproštěn a dopraven na povrch a práce zde byly přerušeny. Poté již nikdy nebyly práce na prolongaci těchto chodbiček obnoveny.

V souvislosti s tím si dovoluji upozornit na článek Marka Poustevníka Šenkyříka, nazvaný „Objev zavaleného vchodu Barunčiny jeskyně v Ochozském žlábku v jižní části Moravského krasu“. I když jsem tuto práci před časem četl, nemohu najít, kde byla publikována.



Na horním snímku vidíte záběr z exkurze do Švédova stolu dne 24. 10. 2009.



Edice SE 3
Speleologická skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.

Tématický okruh č. 2 :

Barunčina jeskyně v Ochozském žlábku.

Koordinátor : **Mgr Ladislav Slezák**

Spolupráce a redakce : **Richard Cendelín**
Josef Pokorný

**Externí spolupracovník
a autor tohoto článku :** **Marek Poustevník Šenkyřík**

Poznámka redakce, předmluva, nebo také omluva.

Autor této práce o Barunčině jeskyni, Marek Poustevník Šenkyřík žije poslední léta bezprostředně uvnitř Moravského krasu. Při rozhovoru s ním vám bude vyprávět o svých postřezích, o tom, čeho si při svém pobytu v krasu všimnul a co viděl. Je pozoruhodné vidět kras jeho očima. Víme, že těch jeho úvah o Barunčině jeskyni bylo víc, jenže se nám je nepodařilo získat.

Prakticky od Vánoc r. 2009 se snažíme navázat s Markem kontakt. Jeho e-mailová adresa naše zprávy nepřijímá, v „Chajovně“ na Dominikánském náměstí v Brně jsme mu nechali vzkaz, na který se neozval. Máme informace od jednoho lesáka, že žije v terénu někde kolem Klostermanovy studánky. Pro množství sněhu se tam žádný z nás tří nevydal. Proč se s ním snažíme navázat kontakt ?

Především proto, že jsme od něj chtěli získat další práce o Barunčině jeskyni, které evidentně napsal, jednak proto, že jsme chtěli získat jeho souhlas s publikováním jeho prací v Edici SE – 3.

V žádném případě nechceme jeho práce zneužít či zlehčovat. Jen on je autorem těchto prací a my to chceme plně respektovat. Vždycky jsme spolu měli dobré vztahy a vzájemný respekt.

Nicméně, chceme jeskyňáře upozornit na to co Marek píše a co se nám jeví jako logicky pravděpodobné, tj., že mezi jeskyní Málčinou, jeskyní Švédův stůl a jeskyní Netopýrkou se nachází zatím neznámý objekt, hypotetická jeskyně, kterou Marek Poustevník Šenkyřík nazývá „Barunčina jeskyně“ a L. Slezák „Zařícená“. K tomu nás vedou naše poznatky.

A tak si dovoluujeme jednu z jeho prací o Barunčině jeskyni, kterou se nám podařilo získat, v letošní Edici SE – 3 – 2010 publikovat. Nechceme Markovi ublížit, ani mu škodit. Vážíme si toho, co v krasu dělá a věříme, že pokud se nám nepodaří do vydání letošní edice jeho souhlas s publikací získat, a my jeho práci použijeme pro ilustraci dalšího názoru na lokalitu v tomto prostoru, že se na nás zlobit nebude a že naše další spolupráce bude vstřícná a smysluplná.

Děkujeme za pochopení – SE – 3.

I když od zveřejnění níže uvedené práce uplynulo více jak osm let, považujeme ji za aktuální a potřebnou znovu připomenout, i když její autor je dnes jaksí mimo speleologický svět.

Barunčina jeskyně v Ochozském žlíbku.

9.9.2009: Momentálně udržujeme stále vztah k lokalitě "Paleoponor" v Ochozském žlíbku, která úzce souvisí s nedávno lokalizovanou "Barunčinou pod Svatými Schody". Poustevník stále uvažuje o průzkumu v jím objevené části "Paleoponoru" v Ochozském žlíbku souběžně s převážně vertikální Děravkou. Je to totiž nenáročná lokalita pro jednoho. V Ochozském žlíbku jsou poustevníková jediná "želízka v ohni" v této části Moravského krasu, přestože je původem jeskyňář Jihu. Bude provedena nová dokumentace.

ŠENKYŘÍK, M.P. 2005: Objev zavaleného vchodu Barunčiny jeskyně pod Svatými schody v Ochozském žlíbku v jižní části Moravského krasu. předtisk: Acta Speleohistorica 2/2005. s.1-6. Brno 2005, řádný výtisk: Speleo 2006 (v tisku)

Haiku úvodem

*Mám jít spát na Pekárnu?
Né, já patřím na Švédův stůl!*
2004

Historie objevu

Silvestrovskou noc 2004/2005 trávím v poustevnickém osamění v Hádeckém údolí. Ve večerních hodinách procházím kolem potemnělé Pekárny a jdu na Doupě. Usedám na Útesu rozhledů a hledím z výšky do nočního tichého údolí. Potom se vracím na Pekárnu uvařit si čaj. Na zpáteční cestě Mokrskou plošinou se nebe náhle rozzářilo vzdálenými výboji ohňostroju. „Už je to tady“, pomyslel jsem si. Milióny lidí právě propuká v novoroční veselí. Já však tiše vstupuji do temného portálu jeskyně Pekárny, a z klacíků, které zde zbyly po tábornících, si zapalují ohniček. Vařím si čaj a přitom dlouze hledím do plamenů ohně. Jsem tu sám, a tak začínám nahlas zpívat novoroční modlitby.

Náhle vidím, že z nočního údolí vystupuje vzhůru k jeskyni nějaká osamělá postava. V nočním šeru rozpoznávám dívčí siluetu. Přichází sama. Když se přiblíží, tak se ji ptám: „Kdo jsi dobrá vílo?“

„Poustevnice Barunka“, odpovídá mi. Silvestrovskou noc trávila sama u nedaleké Hadí díry. Když ale uslyšela můj zpěv, tak se přišla na mne podívat.

Zvu poustevnici Barunku ke svému ohýnku, a celou noc si pak spolu povídáme o všech možných tajemstvích života, a přitom popijíme silvestrovský čaj. Ráno se rozcházíme každý svoji vlastní cestou...

První novoroční den sestupuji z Pekárny na dno údolí a odtud jdu Ochozským žlíbkem do Ochozi. Přitom se jako obvykle rozhlížím po okolních svazích a hledám skryté závrtky. Náhle se mi dere z úst tichý překvapený výkřik: „To se mi snad zdá!“ Nad skalkou v nárazové stěně Ochozského potoka, dvacet metrů vpravo od Paleoponoru vidím trychtýř propadliny! Prošel jsem tu již tisíckrát, ale závrtku jsem si nikdy nevšimnul. Provádím průzkum deprese, a

zjišťuji, že je zde zavalen jeskynní portálek. V literatuře dosud o této lokalitě není zmínky. Rozhoduji se proto, že objev této nové jeskyně jižní části Moravského krasu, pojmenuji na památku poustevnice Barunky, jejím jménem.



Karsologická poloha lokality

Nově objevený zavalený jeskynní vchod, který zde nazývám č. 1421A „Barunčina jeskyně Pod Svatými schody“ (N 490 14.673', EO 16044.854, +- 10 m) se nalézá v jižní části Moravského krasu, v malém vápencovém hřbítku mezi Ochozským žlíbkem a Hádeckým údolím, který místní lid od pradávna nazýval Svatými schody. Tento velmi romantický skalní útvar, je po své východní straně obtékán Říčkou, a po své západní straně pak Ochozským potokem. Oboustranným erozním útokům těchto vodních toků dodnes odolala už jen velmi malá skalní ostrožna, 10 až 25 m vysoká, asi 350 m dlouhá, a max. 150 m široká. V nejužším místě je tento geologicky zanikající hřbítke v prostoru mezi oběma údolími tvořen už jen šíjí, která je při základně široká pouze 50 m. Protože je skalní hřbítke Svatých schodů velmi exponován erozním tlakům Říčky i Ochozského potoka, jsou zde mimořádně příznivé podmínky pro jeho intenzivní erozní poddolování. V přítomné chvíli známe pod Svatými schody systémy paleoponorných jeskyní č. 1418 Málčina (délka chodeb 190 m), č. 1420 Netopýrka (délka systému 120 m), č. 1415 Švédův stůl (22 m) a č. 1421 Paleoponor (6,5 m) (HIMMEL, J.- HIMMEL, P., 1967).

Tyto paleoponorné jeskyně však zcela jistě nejsou pod Svatými schody osamoceny a velká část podzemních prostor zde zůstává dodnes neobjevena. Např. tudy musí někde téci do svých Výchvěřů pod Lysou horou neznámou trativodnou chodbou podzemní Říčka. Podzemní cestu

Říčky, která je dodnes prakticky neznámá, vytyčují ze dna Hádeckého údolí směrem pod Svaté schody linie závrťů a ponorů, a též kolorační experimenty. Neznámé jsou též odvodňovací chodby směřující pod Lysou horu z Málčiny, Netopýrky i Paleoponoru. Z hlediska praktické speleologie vápencový hřbítok Svatých schodů představuje jen sekundární krasový problém, který je možné probádat spíše jen pro vlastní radost a potěchu duše, než s vidinou dlouhých objevů. Vápencová troska skalního hřbítku Svatých schodů je totiž půdorysně přísně omezeným malým územím o ploše cca 350 x 150 m, nalézající se již blízko hladině podzemní vody, a proto není tato lokální problematika speleology nijak žhavě řešena. Přesto by i zde, v případě vzájemného propojení jednotlivých, vzájemně izolovaných jeskyních celků, došlo ke vzniku jeskynního systému bludištního charakteru, i s kilometrovou délkou.

Recentní podzemní odvodňovací cesty se pod Svatými schody již nacházejí v těsné blízkosti hladiny podzemních vod vyvěrajících ve Vývěrech Říčky I. a II. pod Lysou horou. Vývěry Říčky jsou sice od Svatých schodů ještě 700 m vzdálené, ale přesto lze očekávat brzké zanoření odvodňovacích tratí do podzemí Svatých schodů do trvale zatopených předvývěrových sifonů freatické zóny. Proto zůstává nezodpovězenou otázkou, nakolik je speleologicky reálný průnik odtokovými chodbami Netopýrky, Málčiny, či Paleoponoru, do předpokládaných vodních jeskyní za Ochozským žlíbkem pod Lysou horou

Jeskynní systémy pod Svatými schody však mají svůj velký význam zejména v duši člověka, který zde dodnes nachází to, co jinde v Moravském krasu už marně hledá. Jeskyně Netopýrka a jeskyně Málčina nabízí totiž jednu z posledních příležitostí svobodné prohlídky středně velké jeskyně, jejíž přírodní duch není pozměněn betonovými chodníčky, umělým osvětlením a profesionálním personálem. V době, kdy je většina srovnatelných lokalit v

Moravském krasu běžnému návštěvníkovi uzamčena, může nekonformní, skautsko - trampský návštěvník najít v jeskyních Netopýrce a Málčině jednu z posledních příležitostí, kde může plazením v blátě dobrodružně (a přitom bezpečně), uspokojit svoji touhu po tajemství, a romantice. Obě tyto jeskyně (v nichž není co zničit) již mají v tomto směru svoji dlouhou tradici, a je proto velmi osvícenecké, že když zůstávají otevřené...



Popis nově objevené lokality

Zavalený vchod jeskyně č.1421A Barunčiny Pod Svatými schody se nachází na souřadnicích GPS N 490 14.673', EO 16044.854 (+- 10 m) v dolní části levého břehu Ochozského žlíbku, v místě nápadné nárazové stěny Ochozského potoka z lavicovitě uložených vápenců. Při patě

této nárazové stěny je známa jeskyně č. 1421 Paleoponor, od níž se 20 m jižně po proudu potoka nalézá zavalený vchod j. č. 1421A Barunčiny. Závrtok, který na existenci jeskyně upozornil, se zde zřejmě propadl již před více roky, a je geologicky mladý. Jeho kruhová nálevka o průměru 3 m vznikla v prudce sešikmeném svahu Svatých schodů, ve výšce cca 7 m nad hladinou Ochozského potoka. Propad v hloubce –1 m odhalil relikv portálku jeskyně. Bližším prozkoumáním nárazové stěny Ochozského potoka v prostoru pod závrtkem jsem zjistil, že se zde velmi pravděpodobně nachází zavalený jeskynní portál větších rozměrů. Šířka jeskynního vchodu by měla být při stropu klenby 1,5 m a výška zavalené chodby i více než 2 m.

V závalu, který pravděpodobně uzavírá neznámé pokračování jeskyně, vystupuje vápencová suť a svahová hnědá hlína, holocénního stáří. Tektonická puklina, která se zde uplatňuje, má směr 670, a směřuje k jeskyni č. 1420 Netopýrka, která je odtud vzdálena 100 m.

Speleologicky zajímavý ponor Řičky pod Netopýrkou, je odtud přes hřeben hřebítka Svatých schodů 160 m daleko. Barunčina jeskyně tedy směřuje do prostoru, kudy by měla téci neznámou jeskynní strukturou podzemní Řička.

Archeologická indicie

Vzhledem k rozměrům zavaleného jeskynního vchodu (pravděpodobně více než 2 x 1,5 m), a zejména díky pozici objevené lokality v hustě pravěce osídlené krajině, je naděje, že vstupní zával mohl zakonzervovat volnou dutinu, s možným archeologickým obsahem. Propadlý strop jeskynní chodby s následným sesuvem svahové hlíny, vytvořil pod závrtkem pravděpodobně menší lokální zával, za nimž se mohou již ve vzdálenosti několika metrů nacházet volné neznámé prostory. Barunčina jeskyně Pod Svatými schody se nachází pouhých 65 m daleko od zadního vchodu šamanské jeskyně Švédův stůl, tzn. na dohled od místa objevu slavné „Ochozské čelisti“ neandertálce. Pouze 250 m vzdušnou čarou je to odtud daleko k hlavní moravské pravěké jeskynní stanici, Pekárně. Osídlena byla samozřejmě též celá řada dalších okolních jeskyní.

O objevu zavaleného vchodu archeologicky svůdné Barunčiny jeskyně pod Svatými schody jsem již proto informoval doc.PhDr. Martina Olivu, vedoucího Ústavu Anthropos MZM Brno, který je připraven převzít archeologickou garanci nad speleologickým průzkumem této lokality.

Závěrečné doporučení speleologického průzkumu

Vchod do Barunčiny jeskyně pod Svatými schody se nalézá na mimořádně malebném, a ekologicky hodnotném zákoutí přírody, nesoucího ducha dávných dob, který nesmí být narušen. Je to místo, které je pro senzitivního člověka opravdu esteticky mimořádně citlivé na jakýkoli civilizační zásah. Ochozský žlíbek je např. jedno z posledních údolí Moravského krasu, jimž dodnes nevede silnice, a i proto je zvláště chráněný jako součást přírodní rezervace. Svou velkou estetickou hodnotu zde má i pouhá svahová suť při dně žlíbku porostlá mechem...

Speleologický průzkum této lokality, nalézající se v těsné blízkosti turisticky vyznačené cesty, by tedy bylo nutné provést mimořádně citlivě. Technologicky je však speleologicky průzkum Barunčiny jeskyně Pod Svatými schody přes vysoké ekologické požadavky v podstatě reálný. Mezi vchodem jeskyně a níže ležící turisticky značenou cestou na dně žlíbku, lze mezi stromy snadno napnout 10 m dlouhé lano, a pomocí této (dočasné) transportní lanovky překlenout esteticky citlivou část svahu žlíbku. V tomto případě by byl odůvodněný i realizovatelný požadavek zajistit odvoz vytěženého materiálu na vhodnou deponii mimo přírodní rezervaci.

Odstraněním závalu by vynikl krásný přírodní výtvar v podobě nového portálu jeskyně, pravděpodobně erozního původu, jejíž objev by mohl být svým významem srovnatelný s jeskyní Netopýrkou, či Málčinou... Speleologicky zajímavý se začíná též jevit sousední j.č. 1421 Paleoponor, jehož průzkumem by se snad mohlo podařit dosáhnout podzemní Řičky, před jejím odtokem pod Lysou horu, či neznámých prostor jižně jeskyně Málčiny.

Dovětek

Konzultací s místním znalcem Petrem Kosem (ZO 6-12) jsem zjistil, že tato lokalita byla již dříve známa starému ochozskému speleologovi Janu Hynštovi, ale protože o její průzkum nikdo neprojevil zájem, upadla téměř v zapomnění. Za prvotního objevitele propadlého závrtku na Svatých schodech je tedy nutné považovat „Dědu Ochoza“ Jana Hynšta.

Zcela nad rámec tohoto příspěvku činím na tomto místě ještě literární záznam o jiné, nedaleké neevdované jeskyni. Nachází se při úpatí Lysé hory, na pravém břehu Hádeckého údolí, 50 m od vyústění Ochozského žlíbku. Její vchod je otevřen na souřadnicích GPS N490 14.603', EO 16044.730 (+- 10 m) při úpatí skály, ve výšce asi 8 m nad korytem Řičky. Vstupní, uměle vykopaná šachtička, je 1,5 m hluboká a pod kořeny smrku ústí do 3 m dlouhé plazivky. Jeskynní chodbička je široká 1 m a v klenbě 0,65 m vysoká, směřuje k SZ, a je založena na korozně rozšířené mezivrstevní spáře. Jeskyně ve vzdálenosti 3 m od vchodu končí neprůlezným snížením mezivrstevní spáry s odhaleným skalním dnem. Přes svoji strategickou polohu, se tato lokalita nejeví být perspektivní k průniku do předpokládaných, nedalekých neznámých jeskynních struktur pod Lysou horou.

Této velmi nenápadné jeskyňky, skryté za smrkem při úpatí Lysé hory, jsem si všiml již v r. 1985, ale již tehdy to bylo opuštěné speleologické pracoviště. Jako autora tohoto starého objevu se mi podařilo vypátrat speleologického dědu Jana Hynšta. On sám tuto jeskyni nazval „Jarmilou“, na památku matky své ženy. Přiřazuji na tomto místě jeskyni Jarmila evidenční číslo 1421B.

Poděkování

Autor děkuje panu Miloši Žalmanovi a firmě GP s.r.o. Brno, Roosveltova 9, za sponzorství GPS navigačního systému, s jehož pomocí byla sestavena karsologická mapka ostrohu Svatých schodů v údolí Řičky, publikované v tomto sborníku (přesnost měření +-10 m). Zvláštní poděkování směřuji Bobovi Klváňovi a Chajovně Zadní Trakt Brno, Dominikánské nám.7, za to, že mi umožnil v harmonickém prostředí své podzemní čajovny sepsat toto literární dílko.

Literatura

HIMMEL, J. – HIMMEL, P., 1967: Jeskyně v povodí Řičky. ZK ROH KSB. Brno.
ŠENKYŘÍK, M.P., 2005: Objev vchodu Barunčiny jeskyně pod Svatými schody v jižní části Moravského krasu. Nálezová zpráva. Acta Speleohistorica, 2/2005, 6 s.
2 fotografie – Marek Poustevník Šenkyřík.

Tolik informace Marka Poustevníka Šenkyříka, které napsal na základě svých postřehů. A teď několik našich fotografií.



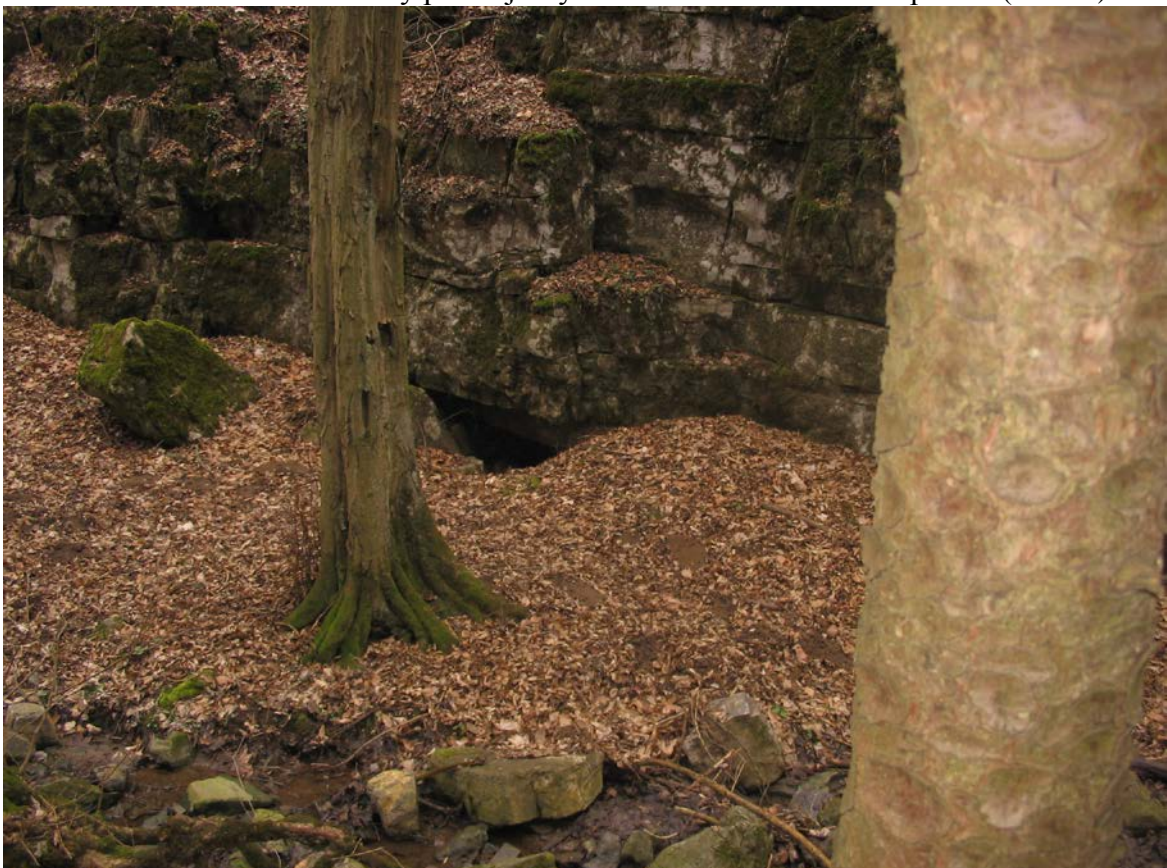
L. Slezák obhlíží jedno z míst, o kterém Marek Poustevník Šenkyřík píše v předchozím textu.



A toto je snad zařícený portál, o kterém Poustevník píše.



Obrázek nahoře : Je to zařícený portál jeskyně ? Obrázek dole : Paleoonor. (Ř – 10).



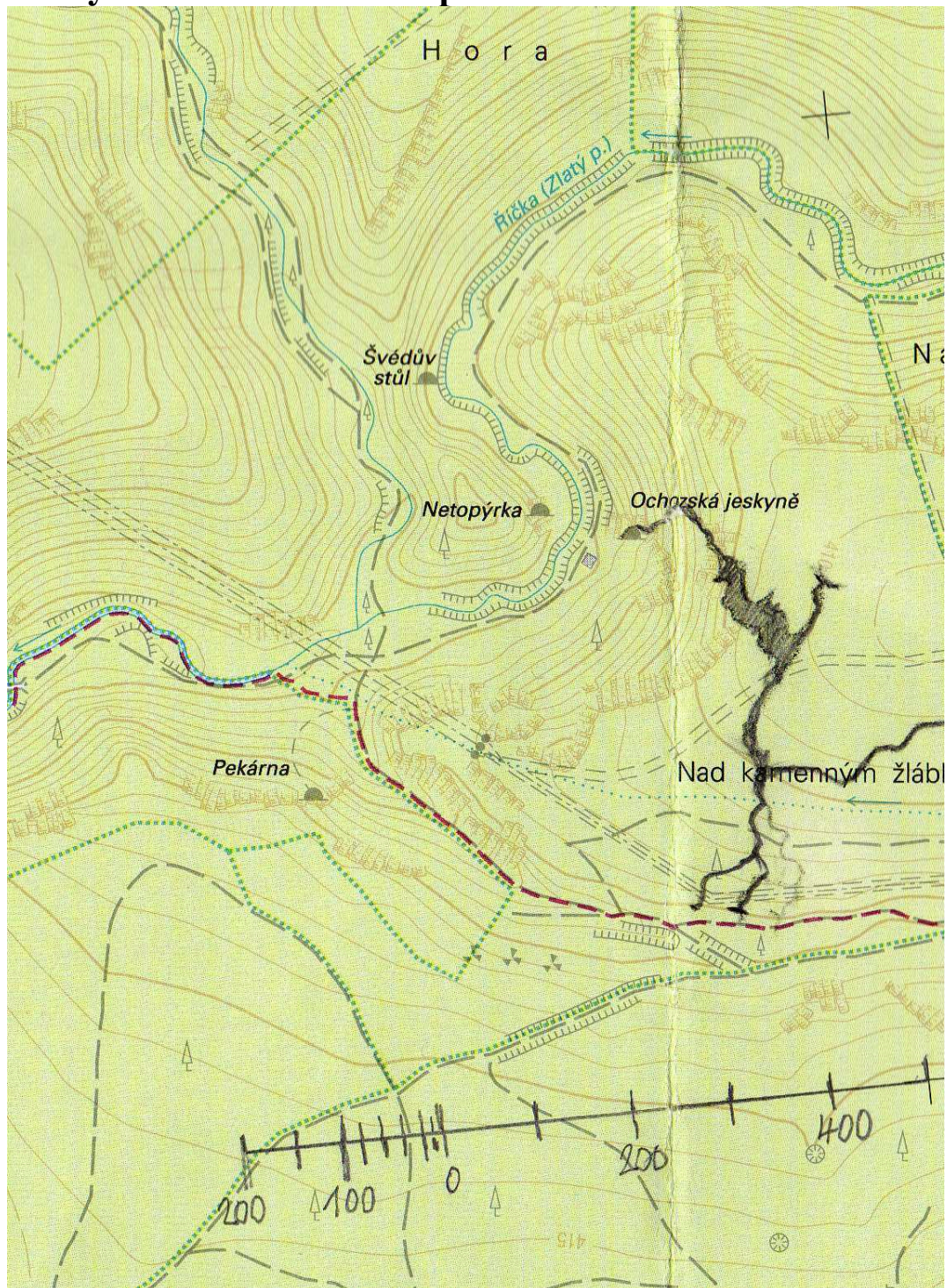


A tohle je Honza Hynšt, alias „Děda Ochoz“, jak jej Marek ve svých pracích nazývá.



Josef Pokorný :

Kamenný žlábek dnes a také v průběhu času.



Na výřezu z mapy vidíte přibližný zákres Ochozské jeskyně do terénu. Červené čárkování na mapě vyznačuje hranici Mokerského a Ochozského katastru. Od okraje snímku v podstatě vede středem cesty, procházející dnes Kamenným žlábkem. Tam kde tato cesta vstupuje do údolí Hádeckého žlebu mezi Netopýrkou a Pekárnou, uhýbá hranice od cesty dávným korytem Hostěnického potoka a po setkání s cestou, vedoucí Hádeckým žlebem se stáčí k jihu. Bližší napoví obrázky z terénu a doprovodný text. Hádecký žleb = údolí od rybníka „Pod Hádkem až k Vývěřům Řičky V – 1 a V – 2.

Kamenný žlíbek je zvláštním, ale charakteristickým jevem skalní průrvy či kaňonu v jižní části Moravského krasu. Svoji dnešní podobu má přibližně 90 let. Nasvědčovala tomu poznámka krasového badatele první poloviny dvacátého století, MUDr. Rudolfa Prixe, který v jedné ze svých prací poznamenal, že původní tvar kaňonu Kamenného žlíbku byl změněn v r. 1922 hostěnickými občany, kteří potřebovali (pro koňské potahy) sjízdnou cestu do Hádeckého žlebu. (Zřejmě především proto, že tam ležely mlýny, které mohly zpracovat jejich obilí).

Tato kusá poznámka R. Prixe mne vedla k tomu, že jsem se snažil získat více informací o tom, jak byla tato cesta budována, případně kým. Navštívil jsem tedy pana Václava Dostála, hostěnického kronikáře, který na moji prosbu prošel část kroniky z oné doby. Našel zde jen kusý záznam, že cesta byla vybudována hostěnickými občany v r. 1922 nákladem 20 000,- Kč. Tím se nám potvrdila historická správnost Prixovy poznámky.

Jak vypadal Kamenný žlíbek před tím, než jej hostěničtí občané „upravili“ cestou, to nám popisuje například pan profesor Richard Trampler. Jeho popis najdeme v časopise „Oesterreichische Touristen Zeitung, (Rakouské turistické noviny) ročník 14 / 1894 kde vycházel na pokračování v číslech 10 – 14 jeho článek „Das Hadeker Thal in der „Mährischen Schweiz“. (Hádecké údolí v „Moravském Švýcarsku“) Díky panu profesoru Tramplerovi nám zůstala dávná původní podoba Kamenného žlíbku alespoň v jeho popisu zachována dodnes. Pasáž o Kameném žlíbku (pan profesor Trampler mu říká „Steinschlucht“ tj. doslova Kamenná strž) začíná na rozcestí cest do Ochoze, k Hádku, do Líšně a do Hostěnic.

Chodníček vpravo (pokud přicházíme od Hádku, pozn.J.P.) vede do Ochoze, nalevo do Hostěnic. Následujeme chodník vlevo. Je tak úzký, že jenom jedna osoba za druhou se jím může dát. Zprvu prudce stoupá, ale brzy jsme v tak hustém houští, že dá námahu se jím prodrat. Chodník je nerovný a vede chaoticky vápencovými bloky všech forem a velikostí. Přes sebe ležící zřícené kameny jsou hladce obroušeny. Divokým houštím nepronikne ani ten nejmenší sluneční paprsek, takže i uprostřed léta jsou zde kameny stále vlhké. Je zapotřebí obzvláštní opatrnosti a šikovnosti, aby tudy člověk prošel nezraněn. Až náš zrak pronikne hustým houštím, poznáme, že jsme v příčném údolí Hádeckého potoka (tj. Řičky – pozn.J.P.).

Lid jej nazývá „Kamenný žlíbek“ a to zcela oprávněně, jak se můžeme sami přesvědčit.

Tímto údolím tekl kdysi Hostěnický potok, než si v devonském vápenci vymlel jiné koryto. Asi 70 metrů od Hádeckého údolí zastavuje naše kroky ze země vyčnívající skoro bílý vápencový blok, asi metr dlouhý a asi půl metru široký. Nad pěšinu vyčnívá asi tak 25 centimetrů. V jeho středu vidíme asi 30 cm dlouhou a 20 cm širokou, mělkou prohlubeň. Se strachem díval se tudy procházející domorodec na tuto prohlubeň, a jda kolem, zbožně se pokřižoval. Říkal jí Čertova šlépěj (v originále popisu p. prof. Trampler „die Teufelsfusstritt“, v nářečí tehdejších tamních obyvatel nejspíš „Čertova čapa“ – pozn. J.P.), neboť mu jeho babička vyprávěla, že se zde – pán Bůh s námi – zastavil na své cestě po zemi sám d'ábel a otiskl v tom kameni svoji nohu ! Ale Čertova šlépěj není nic jiného, než jedna z mnohých krasových prohlubní – škrapů, vzniklých v devonských vápencích následkem atmosférických korozí, kterých množství najdeme všude kolem.

Za Čertovou šlépějí odbočuje vpravo chodník. Ten ale nesledujeme. Pokračujeme přímo a asi za čtvrt hodiny dojdeme k pomalu stoupající cestě. Čím dále jdeme, tím je ta cesta stále rovnější. Konečně vede příjemným lesem, až dojdeme do volné krajiny. Nacházíme se na Hostěnické rovině. Spatříme nejprve výstavnou hájovnu, vesnice však zatím vidět není.

Před námi vlevo dýmají dvě vápencové pece, jejichž majitel nás překvapeně pozoruje, neboť sem zabloudí noha cizincova jen málokdy. Jen touha po vědění a poznání, touha

*výzkumníka nás přiměla proniknout touto vlčí stezkou. Každého, kdo slyšel v Ochozské jeskyni hukot a šumění vod, a ví, že je ovlivněn Hostěnickým potokem, toho něco nutí k poznání, kde a jak tento potok opouští světlo a mizí v podzemí. Naskytnuvší se pohled vybočuje z dosud známé scenerie tak, že i laik z oblasti geologie zjistí, že se nachází v jiné kamenné formaci. Jsme v oblasti šedých pískovců. Devonský vápenec, tak nápadný na levém břehu řeky Svitavy, která Moravským Švýcarskem *) protéká a kterýžto dodává údolí Svitavy divoce romantický charakter, tento vápenec provází po naší pravici potok až k prvním domům Hostěnic **)*

Vápenecové skále, která uzavírá poloslepé Hostěnické údolí říká místní lid „Troják“ či „Trojitá skála“. Hostěničtí vápeníci porušili její původní formu, neboť jim od pradávna skýtala materiál pro jejich primitivní pece. Náš pohled, zcela samozřejmě poutá malý potůček s čistou vodou, který ubíhá pastvinou a loukami k ústí údolí. Pramení na severozápadním svahu zalesněného kopce „Kalečnicku“. V době tání a při velkých deštích přitékají vody i od Kněžích hor a z Hostěnického lesa. Ale i v současnosti je tento potok nevyzpytatelná voda. Ztrácí se na východní straně kotliny, pod uzávěrem poloslepého údolí, v zemi pod skalní partií „Na Gaváni“, v díře, zanesené kořeny, kameny a bahnem.

Ale obraťme se nazpět. Stejnou cestou, jak jsme přišli se i vracíme a držíme se vpravo. Před Čertovou šlépějí odbočuje vlevo málo používaný chodníček. Dáme se po něm. Vede po úbočí kamenné strže silným křovím nahoru, Mokerským lesem, který je většími či menšími jeskyněmi tak přeplněn, že v lidském podání je tento svah nazývaný „Díravica“.

To už náš vyprávěč, pan profesor Trampler opouští Kamenný žlíbek a jde k jeskyni, které dnes říkáme Pekárna. Takže už můžeme opustit jeho vyprávění, neboť jsme získali představu, jak Kamenný žlíbek vypadal v první polovině devadesátých let devatenáctého století, tj. přibližně před 116 léty. Dovolte mi ještě dvě vysvětlivky.

*) Prof. Trampler nazývá tento kraj Moravským Švýcarskem. Tak nazýval tento kraj při svých popisech MUDr. Jindřich Wankel. Martin Kříž jej jmenoval „Moravské devonské vápence“. Teprve geolog Vladimír Josef Procházka, po přečtení knihy slovinského vědce Jovana Cvijiče nazvané „Das Karstphänomen“, (která vyšla někdy v r. 1897 ve Vídni) použil poprvé název „Moravský kras“. Od té doby je už tento kraj stále nazýván Moravským krasem.

**) Čtenář si musí uvědomit, že autor tohoto vyprávění, tj. pan profesor Trampler kráčí v této pasáži svého popisu proti proudu Hostěnického potoka. Pak má po pravici vápenecové skály, ležící na Mokerské straně, kteroužto skutečnost musí čtenář ve své představě pochopit.

Tolik Richard Trampler k podobě Kamenného žlíbku na konci 19. století. Současnou situaci najdete na obrázcích níže.



Obrázek nahoře : Pohled na Hostěnice z cesty do Kamenného žlábku.

Obrázek dole : Pohled ze stejného místa směrem ke Kamennému žlábku.





Obrázek nahoře : Pokračujeme cestou ke Kamennému žlíbku.

Obrázek dole : Výstražné tabule nás upozorňují, že se zde nachází Přírodní rezervace. Neznámý vtipálek zaměnil státní znak za Moravskou orlici.





V tématickém okruhu č. 7. jsme mluvili o „Dvořákově sondě“, kterou vlastně nechal vykopat L. Slezák v roce 1958 při geologickém mapování krasu. Sonda prošla náplavou až do hloubky 10 m, aniž by dosáhla na skalní dno. Do jaké hloubky však sahají jezerní náplavy zjištěné v sondě nebylo nikdy ověřeno. Sondy, či její dnešní podobu máte na snímku před sebou. Původně se jednalo o závrtek, o kterém se zmiňuje Dr. Martin Kříž a je dokumentován i v plánu Ochozské jeskyně a okolí od ing. Karla Feitla.



Obrázek nahoře : A ještě jeden pohled na zavalenou sondu v bývalém závrtnu.



Ze zpevněné lesní cesty jsme za „Trojákem“ odbočili pěšinou do lesa. Tohle je už horní část Kamenného žlíbku. Při pozorném pohledu na terén zde můžeme stále vidět dávné koryto kdysi zde meandrujícího (Hostěnického ?) paleopotoka.



Ono to na fotografiích není tak docela zřetelné a pomalu to zarůstá vegetací.



Obrázek nahoře : Toto je pohled směrem na východ k Hostěnicím. Všimněte si cesty a prohlubně vedle ní. To je koryto dávného potoka.

Obrázek dole : Pohled ze stejného místa na západ. Že by zde někdy bylo dávné propadání ?





Obrázek nahoře : Tady ta cesta vede nejspíš dávným korytem potoka.

Obrázek dole : To vlevo je určitě dávné koryto potoka, který tu kdysi tekł.





Obrázek nahoře : Dávné koryto potoka se blíží k tajemnému místu

Obrázek dole : Hypotetické dávné koryto i dnešní cesta končí v jakési proláclině, jako by se tu dávné vody někam propadly. Je to pohled směrem k západu. Všimněte si vrcholu jakéhosi předělu v pozadí snímku.





Obrázek nahoře : Nad proláklinou najdeme Horní vchod do Ochozské jeskyně. (Do Labyrintu).

Obrázek dole : Pohled od Horního vchodu do prolákliny.





Toto je pohled z předělu, na který jsem před tím upozorňoval, do prolákliny. Je to opačný pohled, tj. směrem k východu. V těchto místech se nachází zbytky štěrků neznámého stáří (Dr. J. Jarka, 1948 – miocén ?).



Obrázek nahoře : Pohled z předělu dál směrem na západ, do hloubi Kamenného žlíbku.
Obrázek dole : Cesta pokračuje





I zde vidíme – jako by pokračování dávného koryta paleopotoka.





To paleokoryto teď směřuje k cestě – a za cestou je Hynštova ventarola, kde hledají komunikaci do hlubin krasu jeskyňáři ze ZO 6 – 12.





Že by za tou cestou byla nějaká vodosvodná komunikace do hlubin krasu ?





Cesta spáduje dál – do Hádeckého žlebu (údolí Řičky).



Obrázek nahoře : A tady je ta Hynštova ventarola, pracoviště ZO 6 – 12. Není to náhodou dávná cesta paleotoku do hlubin krasu ? Nejspíš jo !



Spád cesty se zvětšuje, skály vystupují ze stěn žlíbku a Kamenný žlíbek dostává charakter kaňonu.



Obrázek nahoře : Tady je vidět, jak zde byl navršen podklad cesty.

Obrázek dole : Severovýchodní úbočí žlíbku v této jeho partii.





Rozpad skalních lavic je pozoruhodný tím, že představuje zbytek rozsáhlejšího „Kamenného moře“.





To světlé místo na spodním snímku před žlíbkem, to už je Hádecký žleb (Údolí Říčky).





Obrys cesty se zřetelně rýsuje nade dnem skalní průrvy Kamenného žlíbku.





Na obrázcích nahoře vidíme kamennou rovnaninu podloží cesty.



Jihozápadní úbočí Kamenného žlíbku v dané partii.



Soutěska před vyústěním Kamenného žlíbku do Hádeckého žlebu.





Záběry na skály, tvořící soutěsku. Na obrázku nahoře severovýchodní, na obrázku dole jihozápadní úbočí soutěsky.





Obrázek nahoře : Výchoz z Kamenného žlíbku do Hádeckého žlebu.

Obrázek dole : Před námi je rozcestí v Hádeckém žlebu. U pravého okraje snímku vidíte můstek přes Řičku, vedoucí k severu – do Ochozského žlíbku, cesta na východ jde Hádeckým žlebem k Hádku, cesta na západ vede k Líšni, no a po cestě z Kamenného žlíbku jsme přišli.





Ještě dva záběry na kamennou rovnaninu podkladu cesty.



Na snímku dole : Zatím co se cesta z Kamenného žlíbku stáčí do prava k rozcestí v Hádeckém žlebu, dávné koryto paleotoku odbočuje vlevo – viz snímek.





Zde vidíte dva záběry na dávné, dosud v terénu zachovalé koryto Hostěnického paleotoku.





Obrázek nahoře : Výhřez materiálu z Kamenného žlíbku zřejmě způsobil, že směr toku dávného paleotoku se změnil. Říčka se však závalem údolí prohlodala a vytvořila to, čemu říkáme „podříznutý dejekční kužel“. Nyní teče asi o 5 m níže, než je dávné koryto Hostěnického paleotoku. Na obrázku dole je protější úbočí Lysé hory.





Obrázek nahoře nám zachycuje skalní hranu, ohraničující Hádecký žleb a Kamenný žlíbek. Na obrázku dole vidíme úpatí této skalní hrany.





Tam nahoře, jak mezi stromy prosvítá ten bílý skalní masiv, tam se nachází legendární jeskyně Pekárna, dávné to sídliště magdalénských lovců.



Teď se Kamenným žlíbkem vracíme k Hostěnicím. Zatím, co předcházející snímky byly fotografovány cestou dolů, po spádu údolí, budou následující snímky fotografovány během cesty nahoru, tedy proti spádu. Tyto pohledy na žlíbek budou vypadat opět jinak.



Po levé straně za zákrtem se nachází ponor „Cepova díra“. (Dle Himmela označený jako Ř – 13, dle JESO pro MK č. 1427)



Záběry z cesty vzhůru.





A na dolním snímku už jsme zase docela navrchu a blížíme se k Hostěnicím.



- 36 -

Tyto snímky byly pořízeny v průběhu roku 2010. Od té doby uplynulo už sedm let. Dnes je na mnoha místech, zejména tam, kde byly stromy vykáceny, terén zarostlý plevelnými keři a rostlinami tak, že nelze vůbec rozeznat tvar a relief terénu.

A toto je jeden z více důvodů, proč zde tuto práci prezentujeme !



**Speleologická pracovní skupina SE – 3
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Nové poznatky z Moravského krasu a jeho okolí.

Josef Pokorný :

Nová fakta o historickém podzemí v útrobách Bílé hory na severním okraji Brna

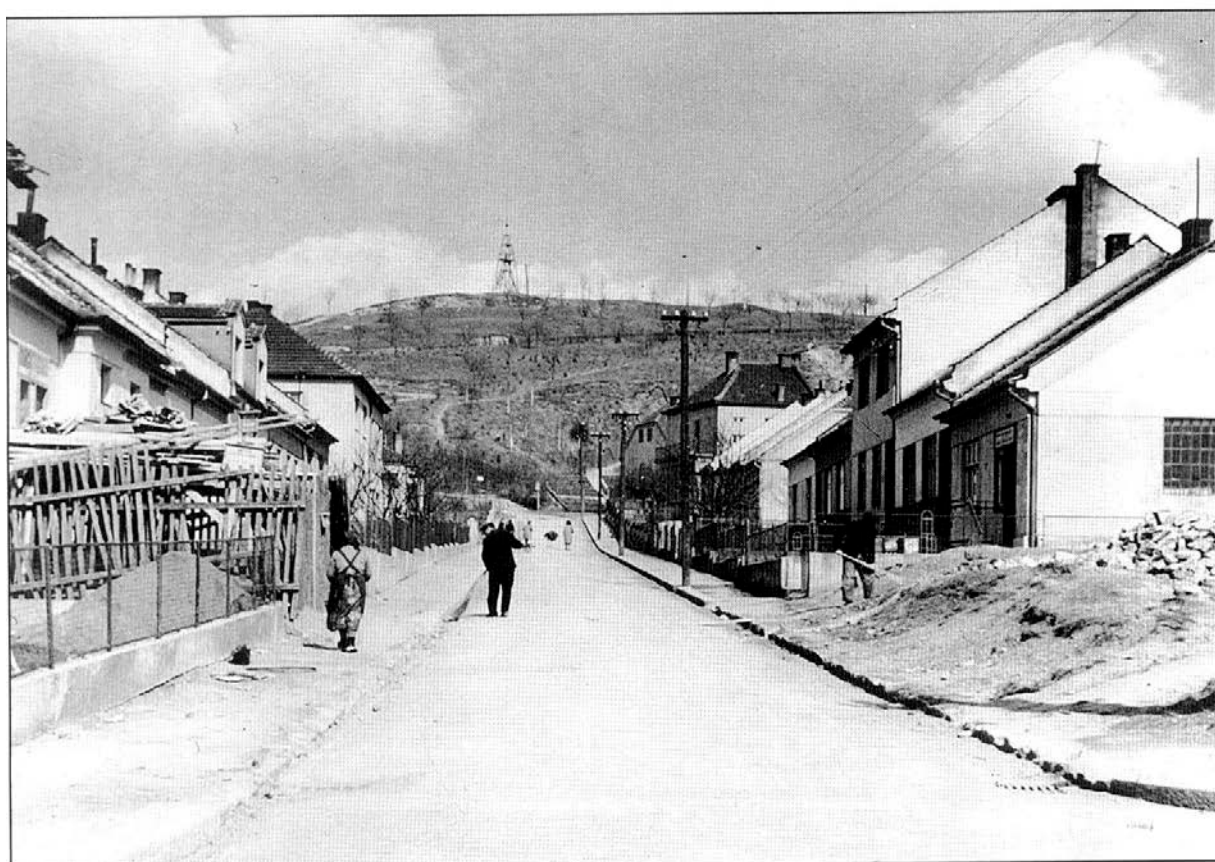
Indikace potvrzující podzemní objekt v dané lokalitě, který L. Slezák, (neznající situaci), nositel schopnosti telegnosticky detekovat, našel a potvrdil byla v podstatě prověrkou, potvrzující smysluplnost telegnostické detekce při výzkumech krasového podzemí.

Nová fakta o historickém podzemí v útrobách Bílé hory.

Josef Pokorný

Pokud jste si koupili CD nazvané Edice SE – 3 – 2009 s titulkem „Nové poznatky o Moravském krasu“, najdete pod tématickým okruhem TO – 5, v části 2. nazvané „Různé drobné informace, sebrané v Moravském krasu“ práci, která je v této části třetí v pořadí. Je to článek nazvaný „Existují pod Bílou horou skutečně historické objekty?“ Článek je v podstatě odezvou na práci Marka Poustevníka Šenkyříka, která vyšla v periodiku „Speleo“ č. 43 / 2006 na str. 15 pod názvem „Indicie o existenci neznámého historického objektu v Bílé hoře v Brně. V tomto článku vysvětlujeme, co o tomto objektu, dnes zasypaném v podzemí víme.

Bílá hora je kopec, tvořený jurským vápencem. Nachází se na severovýchodním okraji města Brna, v katastru Židenic, v části, nazývané Juliánov, asi kilometr západně od Stránské skály.



Takhle vypadala Bílá hora ve třicátých létech dvacátého století. Na dalším obrázku uvidíte, jak ten kopec vypadá dnes.



První obrázek z 30. tých let je pořízen průhledem ulice Andrášková. Druhý obrázek byl pořízen na podzim roku 2006 a je to současný průhled ulicí Andráškovou (přibližně ze stejného místa) na Bílou horu. Je zřejmé, že za těch sedmdesát let na něm našly některé rostliny a dřeviny svůj domov. Příroda zde živelně zapůsobila na přeměně holiny s vápencovými skalami, vyčnívajícími částečně z písků vyplavených druhohorním mořem a částečně z naváté spraše a pokryla ji náletovou vegetací. V dnešní době je Bílá hora ze všech stran obklopena zástavbou.

Ale vraťme se k Poustevníkovu článku o indiciích historického podzemí a našeho vysvětlení, podávaného místním obyvatelem a pamětníkem J. Pokorným.

Je skutečností, že za druhé světové války se válčící nacistické Německo snažilo ukrýt výrobu některých důležitých komponentů válečných strojů v klidném zázemí tak, aby byly tyto výroby co nejméně zranitelné. Tak byla v první fázi válečného konfliktu vybudována v údolní nivě mezi vrchem Vinohrady, Bílou horou, Stránskou skálou a Líšní továrna, která byla tehdy nazvána „Hermann Goering

Werke Ostmark“ a vyráběly se v ní vstříkovací čerpadla do leteckých motorů. Tyto komponenty leteckých motorů byly náročné na přesnost a strojní park, na kterém byly vyráběny tvořily drahé specializované stroje, které nebylo jednoduché nahradit. Bylo jasné, že je jen otázkou času, než se pokusí spojenci továrnu letecky zničit. Proto se Němci snažili přenést výrobu tam, kde by byla co nejméně zranitelná. Tj. do podzemí. Tedy do jeskyní. To ale zřejmě nestačilo, proto byly například ve Stránské skále raženy štoly, které nakonec pronikly do jeskynního systému. Domnívám se, že ze stejného důvodu byly raženy štoly z bývalého Vystavělova písečňáku pod Bílou horou směrem pod Malou Klajdovku. *(Název je odvozen od názvu jedné ze dvou dávných formanských přepřahacích stanic, řízených v době po třicetileté válce mužem, kterému přezdívali „Klajda“ pro jeho klátivou chůzi. Prameny – Premonstrátská kronika a její interpret pan Ponížil, dále pak Martin Kříž, „Jeskyně Moravského krasu“ díl 2. Brno 1902).*

Tyto dvě štoly, jdoucí souběžně vedle sebe byly vyraženy v kompaktní náplavě druhohorních písků a ta, která ležela západněji byla zčásti vybetonována. Protože se ale fronta rychle blížila a bylo evidentní, že se Němcům nepodaří práce na dokončení štol a jejich vybavení stroji již dokončit, staly se štoly na konci války úkrytem, kde přežily frontu stovky lidí. Já sám jsem zde se svými rodiči přežil konec války, ne sice v některé z těchto štol, ale v jednom z lochů, které si lidé ve stěnách písečňáku sami vykopali. Bylo mi tehdy 12 let. To popisují ve svém článku „Jsou pod Bílou horou skutečně historické objekty?“ který vyšel právě v loňské Edici SE – 3 – 2009. (Viz výše).

Když jsme si teď zhruba vysvětlili, o jaké historické objekty v podstatě jde, musíme si také říci, co se s nimi stalo dál. Po válce byl Vystavělov písečňák uzavřen, štoly a lochy znepřístupněny. Postupně, jak se rozvíjela okolní výstavba, musely správní úřady řešit, co s jámou mezi zástavbou. Někdy na začátku šedesátých let dvacátého století byl písečňák zavezen městskými odpadky, jeho hrany byly zkoseny těžkými stavebními stroji a vyvážka odpadků zakryta vrstvou navezené ornice. Tak zmizely popisované štoly pod navázkou. Jak vypadal tento prostor v únoru 2006 najdete na obrázcích v citované Edici SE – 3 – 2009.

A teď bych otevřel tuto problematiku tak říkajíc z jiného soudku. Z oboru telegnostické detekce. Tedy z oboru zkoumání terénu pomocí předmětů, které se nazývají virgule. Tyto předměty mají několik podob a jejich základem jsou různé materiály. Základem telegnostické detekce ale je podle mého názoru olšový proutek, lépe řečeno vidlice tenkých větviček z olše. Dodnes se setkávám v krasu s lidmi, kteří tento způsob detekce (*zjišťování určitých jevů*) terénu považují za jakési hrubé šarlatánství. (*Neodbornost, předstírající podvodně jakési znalosti či schopnosti*).

A tady bych si teď, milý čtenáři, dovolil vyslovit svůj názor na práci s virgulí. Poprvé jsem se s tímto jevem setkal před léty, když jsem dostal za úkol převést na místo budoucího rekreačního střediska (které budoval podnik, jehož jsem byl zaměstnancem) proutkaře, který zde měl nalézt zdroj vody. Když jsme přijeli na místo, uřízl si proutkař větvičku z olše, upravil ji do jakési podoby, pak ji uchopil jakýmsi zvláštním podhmatem a vydal se do terénu.

Jsem nedůvěřivý člověk. Věci, lépe řečeno jevy, musí mít podle mého vždycky určitou zákonitost a logiku. Pokud si s něčím nejsem jist, tak se snažím přijít věci na kloub. Tomu člověkovu se ten proutek v některých místech jaksi pohyboval. Proč? Vrtalo mi to hlavou, pak jsem se vydal k nejbližší olši, uřízl z ní stejný proutek, upravil do podoby, jak to udělal proutkař, uchopil jej stejným podhmatem a vydal se terénem. Proutek nic. Říkal jsem si: Když mi to má ukázat vodu, tak to musím zkusit tam, kde vím, že voda je. A vydal jsem se na lávku přes potok. A na té lávce nad vodou se náhle můj proutek hnul a klesnul dolů. Překvapilo mne to. Podezřívám jsem sám sebe, že jsem s proutkem nevědomky nějak hnul. Vrátil jsem se tedy zpět na břeh. Tady nedělal proutek nic. Říkal jsem si: „Já ti ukážu, ty potvoro jedna, jestli se budeš hýbat nebo ne!“ Sevřel jsem vši silou, kterou jsem byl schopen vyvinout, křečovitě proutek v rukách a vydal jsem se znovu přes lávku. A zkoprněl jsem. Nad vodou se proutek, doslova proti mé vůli znovu sklonil. Protože jsem jej pevně držel, zíral jsem na to jak kůra proutku v místech, kde se proutek přetáčel, popraskala. „Krucinál“, říkal jsem si, „kdo, nebo co mi s tím proutkem hýbe?“ Zkusil jsem jít do terénu a proutek mi od chvíle, kdy se mi pohnul na

lávce nad vodou v rukou reagoval i přibližně v místech, kde reagoval proutkaři. Byl to jev, který moji skeptickou povahu překvapoval.

Začal jsem hledat vysvětlení v literatuře. Našel jsem tehdy článek v časopisu „Věda a technika mládeži“ kde se stejným problémem zabýval autor článku, elektroinženýr, který podobně jako já narazil na problém reakce proutku a zjistil, že i jemu proutek v rukou reaguje. Protože to byl odborník na elektřinu a pracoval v nějaké elektrotechnické laboratoři, kde měl přístup k přesným měřicím přístrojům, ověřil se po pracovní době, když všichni už z budovy odešli všemi dostupnými měřicími přístroji, vzal proutek a chodil po budově. Na některých místech mu kupodivu proutek reagoval. Co nereagovalo byly měřicí přístroje. Tak došel elektrotechnik k názoru, že tento jev nemá v žádném případě nic společného s elektřinou. Uložil nejprve přístroje zpět do laboratoře, pak si nakreslil plán budovy a vydal se po budově znovu s proutkem. Do svého plánu budovy zakreslil místa, kde mu proutek reagoval, případně celé linie reakce. Když později porovnával svůj nákres se stavebními plány budovy, zjistil, že v podstatě našel v budově všechna potrubí, která byla v podlahách budovy uložena. Tak došel k názoru, že proutek v jeho rukou reagoval na dutiny. Byl však toho názoru, že proutek sám o sobě je víceméně mrtvou hmotou. V rukou člověka, který má vhodné schopnosti – prý – možná – reaguje i na nepatrné změny gravitačního pole. Proutek zde může fungovat jako jakási „anténa“, která tuto schopnost v člověku nabudí či naopak. To byl závěr, ke kterému došel elektrotechnický vědec. To už je podle mého, seriózní poznatek !

Pak jsem se kdysi dočetl v jakémisi časopise, že kdesi se pokusili snímat reakce proutkaře pomocí elektroencefalografu a zjistili, že při práci s virgulí vycházely u dotyčného jakési impulzy z hlubin nejstarších částí mozku. Kdo nevěří, ať tam běží.

Když jsem se díval v televizi na britský seriál o vývoji lidského plodu a lidský zárodek byl stár tři týdny, prohlásil komentátor doslova: „Teď to má mozek ryby !“ Dovolte mi tedy, možná za vlasy přitaženou úvahu : jestliže se v lidském zárodku promítá celá vývojová řada lidstva, pak je možné, že primitivní organismus, žijící v dávné době v moři z nějakého důvodu potřeboval vědět či vnímat, kde je

nahoře a kde je dole, nebo jinou potřebnou informaci. Dokázal tedy svým vnímáním rozeznávat změny gravitačního pole. Později tato potřeba pominula, nebo ji vývoj řešil jinak. Ale vývoj tohoto centra zůstal zakódován v našem mozku. Myslíte si, že je tato úvaha zcestná? Myslet si můžete, co chcete, ale já vím svoje. Věci či jevy musí mít vždycky logiku či zákonitost.

Mimochodem, zajímal jsem se, jak to funguje u dnešních ryb. Ty prý mají na bocích svého těla jakousi linii nervů, které jim signalizují změnu tlaku vody, takže ryba automaticky ví, zda pluje do hlubiny či k hladině! To je fór, co? To si nejspíš matička příroda vymyslela „levou zadní“. Jako týlový pracovník jsem často musel hledat nejschůdnější a nejekonomičtější řešení vzniklého problému. Takže předpokládám, že příroda to řešila řadou variant. Ti co nepřežili, měli smůlu, byla to varianta špatná. Ti co přežili, měli štěstí a za odměnu se mohli dále rozvíjet, až do příští změny situace. A mohli vytvářet různé mutace živočichů či rostlin a tak vznikaly celé vývojové řady. Myslet si můžete co chcete. Já jsem přesvědčen, že tahle úvaha má zákonitosti i logiku.

Řekl bych, že u některých lidí se v rámci dědičnosti vyvine nějaká schopnost více než u celé řady jiných. O takových lidech potom říkáme, že mají na to či ono **talent**! Pokud má někdo na něco talent, musí jej rozvíjet. Zúročí tak svůj talent svojí pílí, rozvine svoje schopnosti a stane se v rámci svého talentu špičkovým odborníkem, převyšujícím svými schopnostmi okolí. Na druhou stranu, nepoužitím píle může talent i zakrnět.

Vy si můžete myslet, co chcete. Já si myslím, že Lad'a Slezák (po zkušenostech ze spolupráce s ním) je na telegnostickou detekci talent, který svojí odbornou erudicí a praktickým poznáváním krasových jevů zúročil svůj talent, takže dokáže odhadnout, co se ve vrstvách pod námi skrývá.

Nedávno jsem seděl s MUDr Urbanem v útulné ovlažovně a hovořili jsme spolu na toto téma. Dr. Urban se vyslovoval k telegnostické detekci velmi nedůvěřivě a pochybovačně. A já jsem se rozhodl udělat praktický pokus. Přesvědčil jsem (spíš ukecal) Lad'u, aby zkusil najít tyto štoly v terénu. On nevěděl kde, ale já ano. A on je tam našel, až s udivující přesností. A teď se tedy můžeme vrátit k výše načatému problému.

V úterý, 9. března 2010 jsme se sešli my, tři senioři, členové skupiny SE – 3 u mne a vydali jsme se na místo zavezeného písečňáku. Bylo nutno stanovit pevný bod, od kterého provedeme zaměření. Dohodli jsme se, že tímto pevným bodem bude krajní sloupek zábradlí u lavičky nad pěšinou, vedoucí na Bílou horu (viz obrázek).

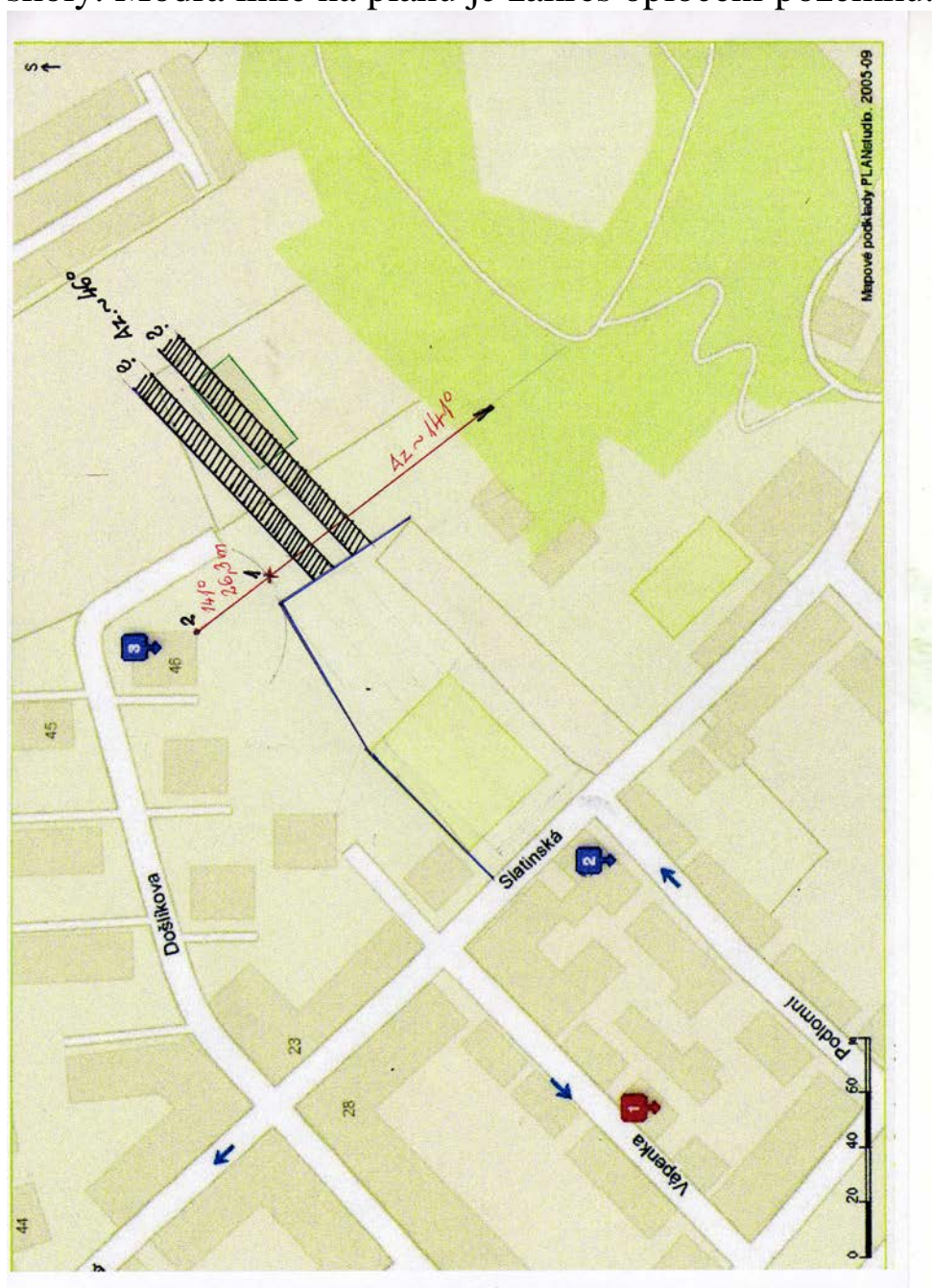


Od tohoto bodu byly odměřovány v terénu všechny vzdálenosti, aby došlo k co nejmenší chybě.

Pěšina vede od Došlíkovy ulice kolem domu, označeném na mapce číslem 46, kolem sloupku zábradlí pokračuje dále v azimutu cca 141° na Bílou horu (viz příložený pláněk).

V tomto azimutu, ve vzdálenosti 12,10 m zachytil L. Slezák svojí virguli dutinu, která je široká 8 m. Pak následovala mezera (pilíř mezi štolami), široká 9,30 m a další dutina, široká 8,90 m. Už dříve jsem se zmínil, že západnější štola byla zčásti vybetonovaná. To by odpovídalo síle vrstvy betonu 45 cm. Ta první je v inkriminovaném úseku vybetonovaná, ta druhá svoji šíří představuje štolu, připravenou k betonáži, která se již neuskutečnila.

Další postup přímo po dutinách nebyl možný pro oplocení pozemku hudební školy a křoviny, nacházející před tímto plotem. Vstoupili jsme tedy na pozemek hudební školy na Došlíkové ulici (viz příložený plánek) a znovu zachytili průběh štol, takže jsme je mohli zakreslit do plánu. Štoly pokračují v azimutu cca 46° . Na konci pozemku nás zastavil opět plot zahrady. Šíře první štoly byla naměřena stejně, 8 m. Pilíř mezi štolami zde měřil 10,8 m a druhá štola byla široká 10,3 m. Pravá, východní štola prochází pod budovou hudební školy. Modrá linie na plánu je zákres oplocení pozemku.



Protože další postup v ose štol nebyl možný, zkusili jsme to v řadových garážích, které vidíte v levém horním rohu plánu. Zde již štoly nebyly zachyceny, můžeme tedy říct, že štoly evidentně končí pod některou ze zahrad před garážemi. Nicméně, telegnostická detekce potvrzuje, že tam stále jsou, a potvrzuje to také, že v rukou odborníka je telegnostická detekce přínosem výzkumu.

A ještě jedna informace. L. Slezák se pokusil pomocí pružinové virgule určit hloubku. Tu odhadl v ose pěšiny cca na 20 m. Pokud vím, byly štoly v r. 1945 22 m pod úrovní terénu. Protože došlo k úpravám terénu v okolí stěn a my nevíme, o kolik byl terén v měřeném místě snížen, je přesto tento údaj udivující. Utvvrzuje mne to v názoru, že telegnostický výzkum v rukách odborníků má v krasu svůj význam !



Na snímku L. Slezák při telegnostické detekci – nález štoly.

Poznámka autora : V současné době jsou zahrady za hudební školou již zastavěny obytnými domy.

Exkurze v r. 2010

Byly většinou prováděny ve Křtinském údolí a k údolí Říček nemají vztah.

Pokud byly prováděny výzkumné exkurze v údolí Říček, byly výsledkem těchto výzkumů články, publikované ve Speleu, nebo v Edici SE – 3. (Viz níže).

Protože v té době jsme neměli ještě vytvořen přesný systém zkoumání jižní části Moravského krasu a jeho zpracování do potřebné dokumentace, uvádíme z této doby naše práce, které jsme publikovali a které byly výsledkem našich poznatků oné doby.



Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.

Pracovní skupina SE – 3

Deset let činnosti Pracovního kolektivu SE-3.

Část druhá :

Dokumentace:

**Období počátků tvor-
by smysluplné doku-
mentace –**

Léta 2011 – 2013.

Poznatky a exkurzní zprávy Pracovního kolektivu SE – 3 v r. 2011 :

1 – Základní informace o motivaci Pracovního kolektivu SE – 3,
aneb vysvětlení příčin, které vedly k zahájení telegnostického
zkoumání terénů jižní části Moravského krasu.

2 - Exkurzní zpráva č. 1 / 11 ze dne 18.10.2011

Účastníci : L. Slezák, R. Cendelín, J. Pokorný.

Místo a účel exkurze : Hádecký žleb, cesta od hráze Hádeckého rybníka k 1. propadání Hádecké říčky. (Zaměřeno, v terénu vytýčeno a zakresleno 16 pevných bodů, od PB-0 až po PB-16. Číslováno bylo od PB-0 k východu. Bod PB-16 leží uprostřed skruže pod hrází.

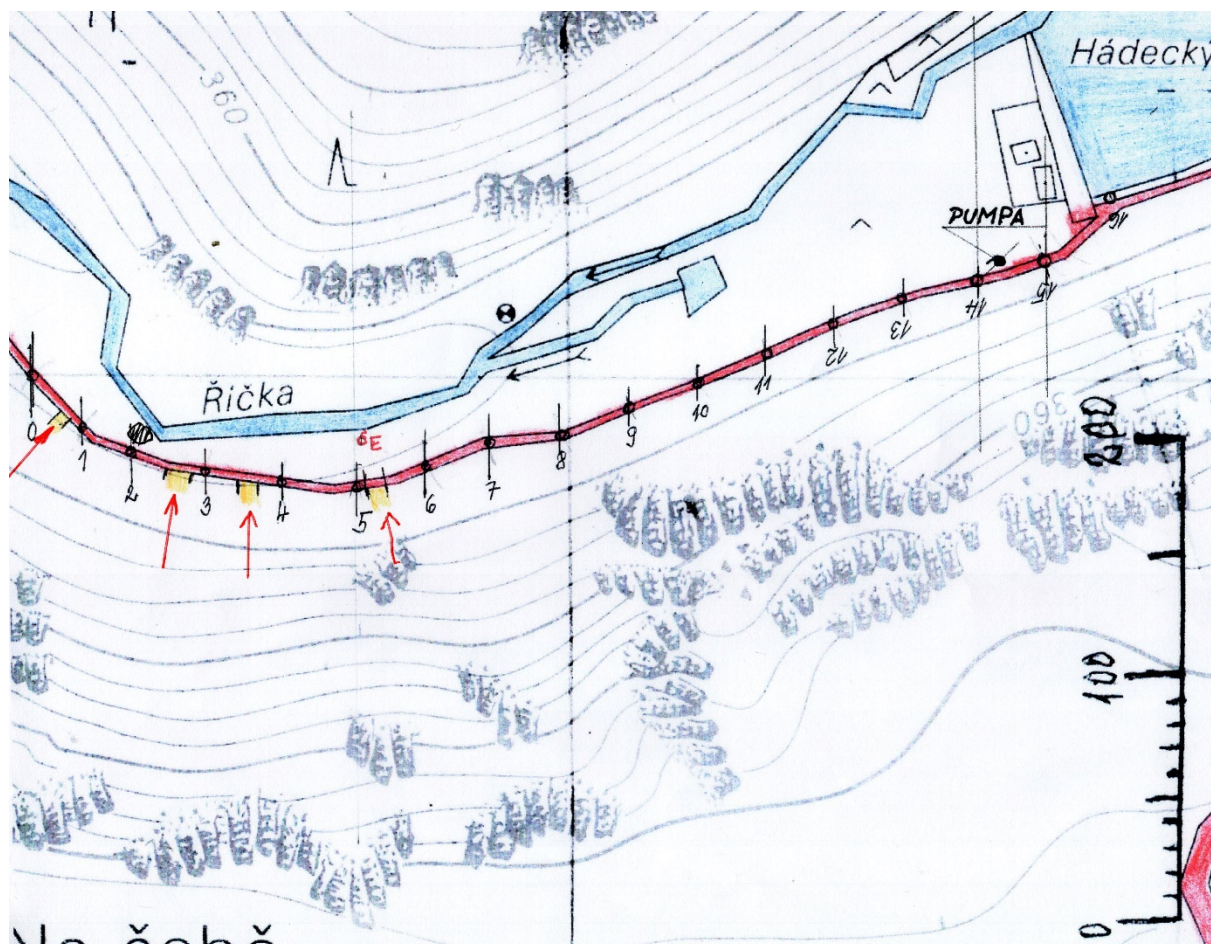
3 - Exkurzní zpráva č. 2 / 11 ze dne 8.11.2011

Účastníci : Josef Pokorný, Jiří Urban.

Místo a účel exkurze : Hádecký žleb, cesta od PB-0 k PB- -7. (čti : mínus 7), které leží nad 1. propadáním Hádecké říčky

Základní informace,

vysvětlující motivaci a příčiny toho, proč byl zahájen výzkum Hádeckého žlebu pomocí telegnostické detekce.



Na výřezu mapy, který se nachází výše si všimněte u levého okraje mapy, v ohybu Řičky černé skvrny pod pevným bodem PB 2. Je to zakreslený velký balvan, který je předělem místa, odkud Řička nezamrzá (viz Exkurzní zpráva ze 17.01.2009 – den kdy jsme tuto informaci zjistili).

Při nějakém výpadu do krasu na podzim roku 2011 zjistili L. Slezák a R. Cendelín pomocí telegnostické detekce (práce s virgule) anomálie (v daném případě reakce virgule, signalizující odlišnost – odchylku od klidové pozice virgule). Oba telegnostici se shodli na tom, že jde o ručeje či proudnice podzemních vod, vytékajících patrně z levobřežního svahu (či jeho balvanitého osypu) a podtékající cestu. V jaké hloubce tyto vody tečou nelze telegnostickou detekcí zjistit, nicméně víme, díky reakci virgule (L. Slezák – měděné dráty, R. Cendelín – ocelové pero), že tam jsou.

Bylo nutno tyto jevy nějak zdokumentovat, nejlépe zakreslit do mapy. Byl proto zvětšen výřez mapy v měřítku 1 : 10 000 a do tohoto výřezu z mapy byly azimutově a měřením vzdálenosti pomocí pásma zakresleny pevné body, vyznačené barvou na stromech po okraji cesty. Mezi těmito pevnými body pak byly zaměřeny zjištěné anomálie – či reakce virgulí.

Z výše uvedené mapky je zřejmé, že tyto proudnice podzemních vod podtékajících cestu jsou čtyři. Jejich situování mezi pevnými body a jejich šíři najdete ve zpracování Exkurzní zprávy č. 1 / 2011 ze dne 18.10.2011.

Tím bylo v podstatě zahájeno jednak mapování terénu, vytváření pevných bodů a následné zakreslování zjištěných skutečností. A od tohoto dne se odvíjí snaha Pracovního kolektivu SE – 3 cílevědomě zkoumat pomocí telegnostické detekce terén Centrální části (kolem kóty 414,4 m nadm. výšky) jižní části Moravského krasu a zjištěné výsledky zpracovávat do dokumentace.

Exkurzní zpráva z 18. 10. 2011 :

Účastníci : Ladislav Slezák, Richard Cendelín, Josef Pokorný.

Prostor exkurze : Údolí Hádecké Říčky v prostoru cesty údolím mezi nejzazší telegnosticky zachycenou anomálií neznámého průtoku ručeje vod pod cestou a hrází rybníka.

Cíl exkurze : Zachytit do mapového podkladu průtok vod z „Hostěnického vodosvodného systému“ do potoka Říčky.

Použité prostředky : Kompas, pásmo, fotoaparát, zápisník.

Realizace exkurze : Viz níže přiložený popis provedené práce.

Mapování údolí Hádecké Říčky 1.

(část 1., východní měření).

Tato část obsahuje tzv. „Východní měření“ – tj. měření od bodu č. 0 směrem na východ až k bodu č. 16, který leží ve středu studny u hráze Hádeckého rybníka.

Smyslem tohoto měření je – přesně zachytit anomálie – tj odchylky průtoku vod z hypotetické podzemní vodní zásobárny Hostěnického systému.

Tyto vody zřejmě vytékají z vápencového skalního masivu Hostěnické plošiny, z jeho hypotetických podzemních prostorů, nějakými zasutými portály, suťovým osypem do údolí, zvaného Hádecký žleb. Hádecký žleb je starší název místních obyvatel. Jde v podstatě o údolí, vytvořené v geologické minulosti země vodami, které dnes reprezentuje potok Hádecká Říčka.

Vody tohoto, pracovníčně nazvaného „Hostěnického systému“ jsou dotovány jednak Hostěnickým potokem, který se propadá na jižním úbočí Hostěnické plošiny, na kótě 371 m nadm. výšky. (Nejvyšší bod Hostěnické plošiny leží na kótě 414,4 nadm. výšky). Dále pak jsou tyto Hostěnické vody dotovány dalším, zatím neznámým hypotetickým vodním tokem, přitékajícím patrně od Březiny či Nových dvorů.

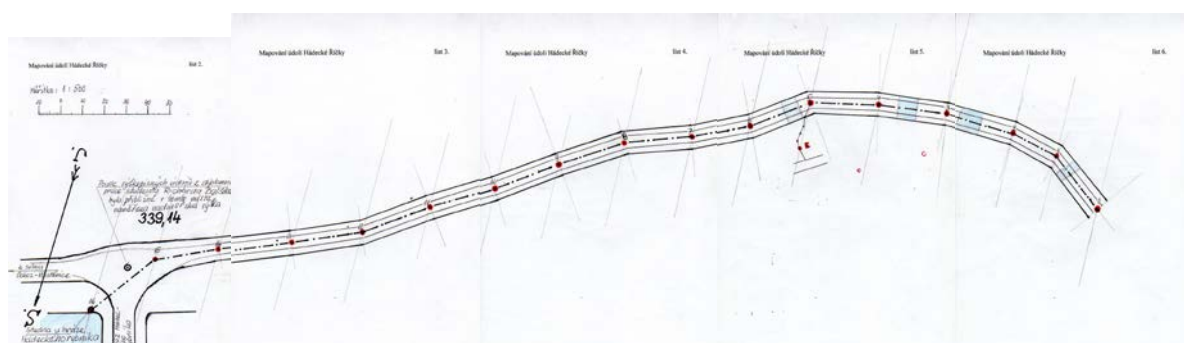
Základem tohoto měření je zde předložené mapování východní části cesty, vedoucí od hráze rybníka „Pod Hádkem“ k rozcestí pod Kamenným žlíbkem.

Použité měřítko : 1 : 500.

Zaměření cesty bylo provedeno v úterý dne 18. října 2011 skupinou SE – 3 ve složení Mgr Ladislav Slezák, Richard Cendelín a Josef Pokorný.

Překreslení zaměřené cesty do mapy provedl J. Pokorný ve dnech 18. až 24. října 2011.

Upozornění : Pro zajištění maximální přesnosti mapování nebylo provedeno skenování do složky „Obrázky“, ale jednotlivé listy originálů byly přímo kopírovány na kopírce. Nehledat v obrázcích !!!
Mapování údolí Hádecké Říčky – od hráze Hádeckého rybníka přibližně směrem západním až k rozcestí Kamenný žlíbek – Ochozský žlíbek - Líšeň
(část 1. – východní měření, část 1/1 - cesta).



Číslované body Hádecký žleb 1.

Mapování údolí Hádecké Říčky

list 7.

Část 1. – Východní měření – od bodu nula směrem na východ.

Legenda naměřených hodnot :

| Úsek mezi body | azimut | délka úseku | poznámka |
|----------------|--------|-------------|---|
| 0 – 1 | 126,5° | 29 m | začátek anomálie 19 m od PB 0 konec anomálie 23 m od PB 0 šíře anomálie 4 m |



1 – 2

103,5°

21 m



2 – 3

94°

30 m

začátek anomálie 14,7 m od PB 2

konec anomálie 30,- m od PB 2

šíře anomálie 15,3 m



3 – 4 85° 30 m



začátek anomálie 13 m od PB 3
konec anomálie 21,5 m od PB 3
šíře anomálie 8,5 m



4 – 5 79° 30 m



ESTAVELA
(bez anomálie)



5 – 5a 4° 5,4m



k ose Estavely



5 – 6

57°

28,5 m

začátek anomálie 5,5 m od PB 5
konec anomálie 12,- m, od PB 5
šíře anomálie 6,5 m



6 – 7

67°

26,5 m



7 – 8

71,5°

28,5 m



8 – 9

58,5°

30 m





9 – 10 56,5° 30 m

10 – 11 60° 30 m



11 – 12 54,5° 30 m

Mapování údolí Hádecké Říčky

list 8.

| Úsek mezi body | azimut | délka úseku | poznámka |
|----------------|--------|-------------|----------|
| 12 – 13 | 66° | 30 m | |



13 – 14

67°



30 m



14 – 15

63,5°

30 m



15 – 16

34°



37,15m

(bod 16 leží uprostřed kružnice zaskružované studny těsnící únik vod do podzemí v blízkosti hráze Hádeckého rybníka – viz mapa).

Průměr studny = 1,70 m.



Exkurzní zpráva z 8.11. 2011 :

Účastníci : Ladislav Slezák, Richard Cendelín, Josef Pokorný, Jiří Urban.

Prostor exkurze : Údolí potoka Říčky v prostoru Hádecký žleb, od při poslední exkurzi zaměřeného pevného bodu PB 0 (nula) až k 1. propadání Říčky. Tj pevné body PB – 1 (čti PB mínus jedna) až PB – 7.

Cíl exkurze : Prodloužit řadu zaměřených pevných bodů a tak začít vytvářet síť pevných bodů, od kterých by bolo možné zakreslovat do map telegnosticky zaměřené anomálie.

Použité prostředky : Kompas, pásmo, fotoaparát, notes.

Realizace exkurze : Popis realizace je uveden níže. Pomocí laserového přenašeče vodorovných horizontů jsme se pokoušeli s J. Urbanem o přenos nadmořských výšek pevných bodů. Protože to, vzhledem k neúměrné pracnosti nepřinášelo kýžený výsledek, bylo při dalších měřeních od tohoto způsobu upuštěno.

Číslované body Hádecký žleb 2.

Mapování údolí Hádecké Říčky.

Část 2 – Mapování od bodu 0 na západ (body -1 až -7)

Legenda naměřených hodnot :

Úsek mezi body 0 až -1 :

Azimut : 310° délka úseku : 30 m

Nadmořská výška bodu 0 (odvozená z první části měření) = **335,33 m**

Výškové měření : (Z poloviny vzdálenosti mezi body)

bod 0 = +28 cm, bod -1 = -172cm, rozdíl -1,44 m



Úsek mezi body -1 až -2 :

Azimut : 308° délka úseku : 30 m

Nadmořská výška bodu -1 (odvozená a vypočtená z měření dne 6.3.2012 – viz výše) = **333,89 m**

Výškové měření : (všechna výšková měření byla prováděna z poloviny vzdálenosti mezi body, jak výše uvedeno)

Bod -1 = +48cm, bod -2 = -92cm, rozdíl = -0,44m

Úsek mezi body -2 až -3 :

Azimut : 310° délka úseku 28,5 m

Nadmořská výška bodu -2 : (odvozená – viz měření mezi body -1 až -2) **333,45 m**

Výškové měření :

Bod -2 = +160 cm, bod -3 = +160, rozdíl = 0.

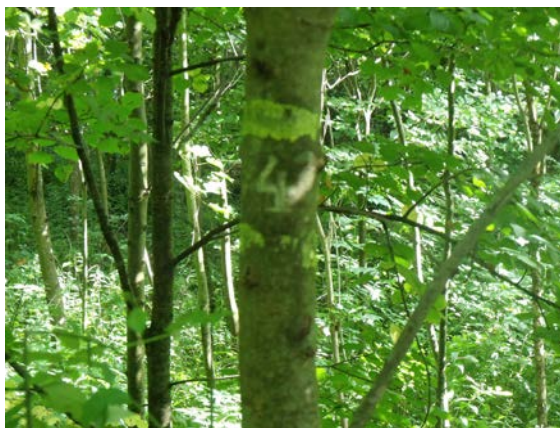
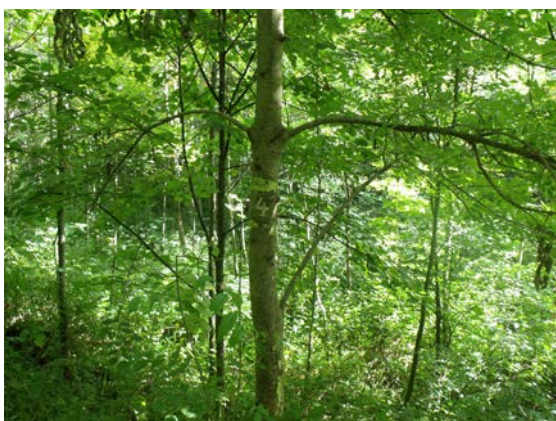


Úsek mezi body -3 až -4 :

Azimut 318° délka úseku 22 m

Nadmořská výška bodu -3 : (odvozená – viz měření mezi body -2 až -3) **333,45 m**

Bod -3 = +95cm, bod -4 = -137cm, rozdíl = -0,42 m



Úsek mezi body -4 až -5 :

Azimut 293° délka úseku 30 m

Nadmořská výška bodu -4 : (odvozená, viz měření mezi body -3 až -4) **333,03 m**

Bod -4 = +121cm, bod 4 = +115cm, rozdíl = +0,06 m



Úsek mezi body -5 až -6 :

Azimut 283° délka úseku 30 m

Nadmořská výška bodu -5 : (odvozená, viz měření mezi body -4 až -5) **333,09 m**

Bod -5 = +115cm, bod -6 = -138cm, rozdíl = +0,23 m



Úsek mezi body -6 až -7 :

Azimut 273° délka úseku 7,1m

Nadmořská výška bodu -6 : (odvozená, viz měření mezi body -5 až -6) **333,32 m**

Bod -6 = +124 cm, bod -7 = +126 cm, rozdíl = 0,02 m

Nadmořská výška bodu -7 = 333,34 m



